

2166

కవి బ్రహ్మరమ. కవ్య

పా

పా

శుభ మస్తు.

శ్రీమద్బాలనగర వేంకటేశ్వరచరణారవింద మర్చంద

మిళిందాయ మానమానసుం. డగు

తూము రామదానుచే

రచియింపబడిన

నిర్వచనమిత్ర విందోద్వాహము.

ఆర్యులచే బరిష్కరింపబడి

షీరంగల్ రామన్నపేట నివాసుండగు

గరిమిళ్ల - నరసింగముగారివలన

చ॥ తిరుమలవంశదుగ్ధ జలధిక్రతుభుక్కు-జమాయనంత

స॥ ద్దురుచరణాబ్జభ క్తిబెనగొన్నమహాగరిమిళ్ళ

వంశ శే॥ ఖరుడుస్మసింహుడెద్ధరణిగౌరవలీల

నవతిరాసుతా । పరిణయసతకథ

మహిమభాసిలనచ్చొనరించె

వేడుక

ఏడునూతుల - ముత్తయ్యగారి

శై వ సి ధ్ధాం త ము ద్రా త్త ర శా ల యం దు

ముద్రింపబడినది.

చెన్నపురి, ౧౮౯౯ - వ సం॥

శుద్ధాశుద్ధపత్రిక.

పుట సంఖ్య	పద్య సంఖ్య	పద్య పద్యం	తప్పు.	ఒప్పు.
౧	౧	౧	రాజుట్టాడు	రాజుట్టాడు
౧	౩	౧	జూడలేమనుచు	జూడలేమనుచు
౨	౧౩	౨	దారణదుర్గతో	దారణవర్తిదుర్గతో
౩	౧౬	౨	భాత్య	భాత్య
౪	౧౮	౧	దాములపాద	దాములపాద
౪	౨౧	౨	నొక్కయావుడుదెల్పె	నొక్కయావుడుదెల్పె
౫	౨౪	౧	నావినివల్లెయని	నావినివల్లెయని
౬	౩౨	౨	భాశ్యంతర	భాశ్యంతర
౮	౩౮	౩	నెసగధానిధానంబిల నెటులని	నెసగధానిధానం బిలనెట్టుల
౯	౩౯	౧	వెన్నునిచిత్రప్రభావ	వెన్నునిచిత్రప్రభావ
౯	౪౩	౨	నేలవీడు	నేలవీడు
౯	౪౬	౪	గులుజీలి	గులుజీలి
౧౦	౫౦	౨	బోలుజుట్టి	బోలుజుట్టి
౧౦	౫౧	౧	వేదికలందెలు రాణి	వేదికలందలులాజ్జ మునైము
౧౦	౫౨	౧	నెలకల్పాపిన	నెలకల్పాపిన
౧౦	౫౩	౧	గోపురసద్రత్నాభి	గోపురలసద్రత్నాభి
౧౧	౫౬	౩	కైకొనిలాగిన	కైకొనిలాగిన
౧౧	౫౭	౪	రెండెప్పుడు	రెండెప్పుడు
౧౨	౬౦	౨	నొందికాల్	నొందికాల్
౧౨	౬౨	౨	స్తంభేరుమ	స్తంభేరుమ
౧౨	౬౩	౨	వొందెను	వొందెను
౧౨	౬౪	౩	నిజంబే	నిజంబే
౧౩	౬౬	౨	బారులుగట్టి	బారులుగట్టి

చేమం కయ్యది

పుట సంఖ్య.	పద్య సంఖ్య.	పద్య పద్యం.	కయ్య.	చేమ.
౧౩	౧౧	౩ స్వర్ణతి		స్వర్ణది
౧౩	౧౨	౧ వెలిబెట్టితే		వెలిబడతే
౧౩	౧౩	౨ వాతజుట్టిన		వాడజుట్టిన
౧౩	౧౪	౧ జనుజిగాజిగి		జనుజగాజిగి
౧౩	౧౫	౨ యావవన		యావన
౧౪	౧౬	౧ పూర్ణతేజఃకళా		పూర్ణతేజస్కళా
౧౪	౧౭	౧ రాజకి		రాజకి
౧౫	౧౮	౧ రభసమొప్పి		రభసమొప్పి
౧౬	౧౯	౧ బాలింపదో		బాలింపదో
౧౭	౨౦	౨ నియమించ		నియమింప
౧౭	౨౧	౧ డొసు		హాసు
౨౦	౨౨	౨ మీఱుపలుక		మీఱుపలుక
౨౩	౨౩	౧ పాలజడలి		పాలకడలి
౨౪	౨౪	౨ హరుణా		హరుణా
౨౫	౨౫	౧ మన్మథ		మన్మథ
౨౭	౨౬	౨ శీతకరి		శీతకర
౨౭	౨౭	౨ నెగుకొని		నెగుకొను
౨౭	౨౮	౨ డొసు		హాసు
౨౭	౨౯	౧ తొలకెనలంత		తొలకెనలంత
౨౮	౩౦	౧ దృక్కండవా		దృక్కండవా
౨౮	౩౧	౩ బాములను బెట్టు		బాములను బెట్టు
౩౦	౩౨	౨ చకోరకకోరకకోరకకోట		చకోరకకోరకకోరకకోట
౩౦	౩౩	౨ విత్వసిరణి		విత్వసిరణి

పుట సంఖ్య	సంఖ్య	సంఖ్య	తప్పు.	ఒప్పు.
30	౬౬	౧	కొమ్మనును	కొమనును
3౧	౬౭	౬	తంటంబున	తటంబున
3౧	౭౨	౧	రాహువు	రాహువు
3౨	౮౦	౧, ౨, 3, ౪, ౫	సారసంబుల జేసు * జేసు	సారసంబుల జేసె * జేసె
33	౮౧	౧	శ్రోత్రంబులన్	శ్రోత్రంబులున్
33	౮౬	౧	గామిరి	గామిడి
3౬	౧౦౦	౧	పలనాయెడ	వలనాయెడు
౭౬	౧౦3	౨	వయినము	వయినము
3౯	౧౨౧	3	నీటు	నీటి
3౯	౧౨౮	౧	యుసికొల్పి	యుసికొల్పి
౪౦	౧౩3	3	తోవ	తోప
౪౧	౧3౮	3	ముదంబుల	ముదంబున
౪౧	౧౪౨	౨	ద్వలలుం	శ్వలలుం
౪౧	౧౪౪	౨	గదసినకేకల్ బుజ	గదసినకేల్ బుజ
౪3	౧౫౬	3	సాకేత	సాంకేత
౪౪	౧౫౭	3	విస్త్రుత	విస్తృత
౪౪	౧౫౯	3	విటవుంజము	విటవుంజము
౪౪	౧౬౦	౨	వెన్నెలనుపిండినెరవిన	వెన్నెలలుపిండినేర్పిన
౪౪	౧౬౨	౨	నింపితైలము	నింపితైలము
౪౫	౧౬౫	౨	న్నుచుపీ	న్నుచునీ
౪౫	౧౬౭	౨	దీటొననుచు	దీటొనంచు

చే॥మంకయ్యది

పుట సంఖ్య	పద్య సంఖ్య	పద్యపాద్యం	శ్లో.	పద్యం
౪౬	౧౬౯	౪	బోయి	బోయ
౪౬	౧౭౦	౫	విడువిడుమంచు	విడువిడువుమంచు
౪౬	౧౭౧	౪	వేమనిమూర్ఖుడె	వేమనిపలుక మూర్ఖుడె
౪౭	౧౭౭	౧	మెఱుఁగుపాల్	మెఱుఁగుసాల్
౪౭	౧౭౭	౩	యాపకీ	యాపక్కి
౪౮	౧౭౮	౨	విధాన	నిధాన (వృత్తిన్యపాల
౪౮	౧౭౯	౨	దొడగె చిత్తవృత్తిన్యపాల	దొడగె చిత్తగింపుడకచిత్త
౪౮	౧౮౦	౨	నిజంబంచెదక	నిజంబంచెదక
౪౯	౧౮౧	౫	మొకముల	మొకముల
౪౯	౧౮౨	౬	వెలసె	వెలసె
౪౯	౧౮౩	౧	కాకచే	కాకచే
౫౦	౧౮౪	౩	దలంచ	దలంప
౫౧	౩౧	౨	నాజోకయు	నాజోకయు
౫౧	౩౩	౧	సరసిజేషుని	సరసిజేషుని
౫౧	౩౩	౬	జిందులాట	జిందులాట
౫౩	౩౪	౧	గూడెనెఱుగ	గూడెనెఱుగ
౫౪	౪౫	౨	హెగ్గడికత్తెలదడుకున	హెగ్గడికత్తెలదడుకున
౫౪	౪౬	౨	చెం గలి	చెం గలి (దుకున
౫౫	౫౬	౨	మీననినా	మీననినా
౫౫	౫౭	౩	రానిన	రానిన
౫౬	౫౮	౨	గృచ	గృచ
౫౬	౫౯	౨	వృజన	వృజన
౫౭	౬౦	౨	మొగతదల	మొగతదల

సంఖ్య. పుట	సంఖ్య. పద్య	సంఖ్య. పద్యపద్య	తప్పు.	ఒప్పు.
౫౭	౭౩	౧	నన్ననమునీ	నన్ననమున
౫౭	౭౭	౨	వింటిజోడు	వింటిజోడు
౫౭	౭౮	౧	భ్రమరీ	భ్రమరీ
౫౮	౮౫	౪	పిల్లలకు	పిల్లలకు
౬౦	౯౩	౧	తిన్నెలా	తిన్నెల
౬౦	౯౬	౩	సరిపోల	సరిపోలి
౬౦	౯౭	౧	కోకిలకంత	కోరికలకంత
౬౦	౯౮	౧	కోలిల	కోకిల
౬౧	౯౯	౨	వేసె	వైచె
౬౧	౧౦౦	౩	నన్బాటించకన్	నన్బాటింపకన్
౬౧	౧౦౩	౨	నోయన్	నోయనన్
౬౧	౧౦౩	౩	ఘటించ	ఘటింప
౬౨	౧౦౫	౩	తన్ను	తన్ను
౬౨	౧౦౭	౪	దేలుల	దేలుల
౬౨	౧౦౮	౧	జారివల్పకం । చల	జారవల్పకం । చల
౬౩	౧౧౨	౮	తేరకున	తేరకున
౬౩	౧౧౪	౪	పొత్తు	పొత్తు
౬౪	౧౨౧	౨	బుప్పిళు	బుప్పిళు
౬౪	౧౨౩	౨	నివ్వుడు	నివ్వు
౬౫	౧౨౯	౧	సకియ	సకియలు
౬౬	౧౩౯	౨	కొ । లంకుటతటంబు	కొ । లంకువిటతటంబు
౬౭	౧౪౪	౩	జరించి	జరింప
౬౮	౧౪౮	౨	బట్టినతిచలిమును । కొనగక	బట్టినగతిచలిమును । కొనగ

(రఘదన

(కరఘదన

చరిత్రమునకు సంబంధించిన

పుట సంఖ్య	సంఖ్య	పద్యం	తప్పు	ఒప్పు
౧౮	౧౮౩	౧ వర్ష మునక	వర్ష మునక	
౨౦	౧౮౩	౩ గల్లెనే	గల్లెనే	
౨౧	౧౮౩	౨ క్వణము	క్వణము	
౨౧	౧౮౪	౧ జగ	జిగ	
౨౧	౧౮౫	౧ పారలి	పాదలి	
౨౪	౧౮౬	౧ యదరరాజ	యదరగరాజ	
౨౪	౨౦౦	౨ దేల్చి	దేల్చి	
౨౬	౨	౧ నచ్చెలికై	నచ్చెలికై	
౨౮	౨౪	౨ నగురు	నగరు	
౩౯	౨౫	౨ గొంగులించి	గొంగులించి	
౨౯	౩౦	౩ నిపుణ్యంబు	నిపుణత్వంబు	
౨౯	౩౧	౩ నాతప్పగా	నాతప్పుగా	
౨౯	౩౩	౧ పెన్గల్లిరి	పెన్గల్లిరి	
౫౦	౫౩	౪ మాఝతమ్మలుక	మాఝతమ్మలుక	
౫౨	౫౪	౨ గాకట్టను	గాకట్టను	
౫౨	౫౯	౨ కాకులఁదెట్టి	కాకులఁదెట్టి	
౫౩	౬౨	౧ వేల్పునాయడు	వేల్పులనాయడు	
౫౩	౭౦	౧ మైతాప	మయితాప	
౫౪	౭౪	౩ విన్నుచూవి	విన్నుచూలి	
౫౪	౭౬	౨ రాజపు	రాజపు	
౫౪	౮౦	౫ గమ	గమి	
౫౫	౮౨	౧ బువన	భువన	
౫౫	౮౬	౩ నశించుక	నశింపక	

శ్రీమద్భగవద్గీతా ప్రథమోధ్యాయః

శ్రీరస్తు

నిర్వచనవి త్రవిందోద్యాహుః

ప్రథమాశ్వాసము

1 శ్లో॥ శ్రీలీలంగుచవిధివేణినిడి రాఁజ్జిహ్వాదుతద్వేణిర। త్వాల్లీబింబపతా
న ముంగనిసువర్ణాహార్యవాహ్యశియో। పాలేఖల్ వెణువచ్చె బ్రోతున
నికైజాపన్ స్థితప్రీడతో। జేలంబొడ్డిన గొగిలించినగునా శ్రీనాథునిం
గొల్పెదన్॥ ...

2 శ్లో॥ ఈరంబాసిశోరియెపుడే నవలాకడగంటిచూడిరయ్యె। య్యా
రముచేతలోబడిదయారస మెచ్చగచేతనాళినిం। వారగబ్రోవునట్టికఘలా
లయకోమలవాదయుగ్మపం। కేసుపాసారమెల్లనైపు కేరుచుగ్రోలెద మా
నసాళిచేన్॥ ...

3 శ్లో॥ అరివిందాక్షునిజ్ఞాడలే మనుచుదుర్వ్యాచారముల్ బూనిపే।
న్దురితోమెల్లెడువేల్పు దాయల యోదన్ముక్తాడు మన్నారి తెం। పరివోనా
దలకచ్యుతాంఘ్రిలకు సంబంధంబుచేకూర్పభీ। కరణాబ్జః ఘటకోత్పత్తు
నృతయ చక్రంబున్నదిందల్పెదన్॥ ...

4 శ్లో॥ ఎదవసింగొనఁ జిన్నెల్లకై। కదనంబునశోరినవ్య - కిరమునగో
నునా। మదపరి పంథియశస్సం। పదయన సూచించుచిన్ని - వలమురి ది
ల్పెన్॥ ...

5 శ్లో॥ గుణరచ గర్జితముననా। కనిహాసులజడత బాసి - కిగ్బరులశ
రా। శనిసాచి హరిరంబున। జనువున నెలకోన్న శాబ్దః - శరదము
చెఁబున్॥ ...

6 శ్లో॥ సిరియురిముగుగొనిరహాత్మిల। హరికర్పవస్తేయత్తును - నఁబు

ప్రథమాశ్వాసము.

సేసెదినది చరితతియునురులనిచ్చుచు కరముననెలకొన్ననంద - కమును
భజింతున్ || ౬.

కౌ. హటకగిరినటుగొనిని శాటులబలు సేమిమీటి - సాటిగొనక
సం పాటవ మొప్పినహటక శాటిధరకరఘటితల-స్వప్నఁగొల్తున్ || ౭.

ఉ. చారునిశారమున్నృపలశయ్యమణి స్థగితాసనఁబువి స్ఫారి
రమ్యపాదుకలు భవ్యవిలాసనివాసమున్ ముదం బారగనంగభేదములు
కమలాపతికుబ్జుఁజూపునా తోరపుమేనువానిగత దోషునితోషునిశే
ఖనెన్నెదన్ || ౮.

చ. సురపతికిన్కతో గజులసోమ పడంచిన సుక్కికోనలన్ | స్థి
రగతి మాసులై తనముసేసిన కొండలమెచ్చిదానిన్ | గరుదసతాఘసౌజ్ఞ
మఖగత్వమునిచ్చెననంగ ద్రిస్సవా తరియగుఁజ్జీరాడ్వ కనుత్కుదసే
సకనెల్లిధంగులన్ || ౯.

చ. విధిముఖులంబునిఁగొనుచు వెన్నునకున్ దళవాయియైజగిడ్డి
శ్శివించుచుచున్నుపువేళల మంతరియైవినోదసం పదలననుఁగ్గునిత్రఁడ
నుమాచృత జంతువుల న్గురల్పమే లుదిరిహారఁగు కోలకయినూసిన
సూత్రవతీశు నెన్నెదన్ || ౧౦.

గీ. జయవిజయసుప్రసిష్టితసర్వకేత్ర భద్రచండ్రచండసుభద్ర
సుముఖ! ధాతృకుముదాక్ష కుముదవిధాతృ శంఖ! కర్ణముఖనిత్యసూరు
లకడునుతింతు || ౧౧.

ఉ. చందుగకారిమంరి తొలిసంజనుజొబ్బిలి శ్రీపురీనగం బండి
బిటంర మొప్పరవిడాగమ ఘృష్టిసహస్రసంపదం గండగుబై జకష్కఁగ
డఁగల్పిర్రున్నగధాంగికోటపం పండగఁబ్రోదిదేసిన శతారిదివా కరు
లండలంచెదన్ || ౧౨.

చ. చరమనిధానమూర్తి విలసదురహర వినోదపూర్తిసం గృ
రహితాశ్రీతాతికలుష వ్రజదారణదుర్భిక్ష తరజయకర్తృభూకలి

నిర్వచనమ్మి త విందోద్యామము

3

కథావధ కృత్సమన రిసత్కృపా భరయతిచక్రశక్తిమరువన్ భవదీయ
పదాబ్జసంస్తుతుల్ || ౧౩.

క॥ శౌరిశుభ గుణగణాశ్చృతా పూరితయతివరతటా క-మోనకౌ
పురమై ధారుణి ప్రపన్నకలమపు చేరువనేలు వరయోగి స్థిరమతిః
గొన్నాన్ || ౧౪.

సీ॥ కుంభినివాధూల గోత్రరత్నాకర - రాకాశశాంక శ్రీరమణ
విభవ సకలరహస్యాధాసారాస్పృతా స్వావనామోదదాసానితాంఘ్రి
కమల బోధితప్రణవప్రపూణాప్రణవరూప - ఘోరసంసరణకాంతార
దహనా యష్టపూర్తిశరీరకార్థపంచకదాయి - హాషప్రధమచరమావ
తార పంచగురుపూర్తివైభవ ప్రధానలిఖితా భవనిశాపూషకదాళవం
శభూష దేవకోత్తమసింగర దేవకాఖ్య తావక్పదాబ్జయుగ్మంబుః దలతు
నెపుడు || ౧౫.

సీ॥ పిచ్చినై యన్యులబిసరంబుగొనజూచి - తగురసాయన మిచ్చి
తెగులమాన్పి బెదిలెనంతలబడ్డనెదనొత్తిభ్యాతృపు - రస్సక్రతంబునమ
తక్రంబుబట్టి యంతరంగముకీడ్చి యరుదగు సామ్మిచ్చి - మొదలిభేద
ముద్రేత్తుకనుగల్గి మూడుతావయ్య ముమ్మాడును తామయ్యు-స
సిగులురాణివాసమునజేర్చి నిచ్చలునుక్రొత్తరతులచే నిచ్చబుచ్చు నా
త్మవిభుడుకందాళవంశాభిపూర్ణ చండ్రులగు సింగరార్యుల చరణకమల
యుగళమెదనుగిచి గొల్పెదనుర్వి నెపుడు || ౧౬.

ష॥ ధరసంసారముఁద్రెంచి దేశికపదద్వంద్వంబుజూపించినా త్త
రుణాపూరితదృగ్రసంబునమదాశ్మత్సౌ జమునైంచివా క్షరభిద్యుత
విలాస సంపదలగత్తు నాళిగల్పించిభా స్వరూప భాగవత ప్రజాంఘ్రి
యుగభాబ్జంబుల్ నడింగొల్పెదన్ || ౧౭.

ఉ॥ మానుక బాల్యజాత గుణమండలముంగడ బుచ్చిపేర్చివి ద్యా
నిగొనుంబుదెల్పిన ప్రతాపరవంశశయః పయోధిరా కామిహి కోశు

ప్రథమాశ్వాసము.

లక్ష్యవిడగాధవి వేకలరంగదేశికో! ద్వాములపాదపద్మముల దల్చెదనే
చదిన్లెక్కాలమున్ || ౧౮.

క॥ కృత్తిశాన నంబులకువా! కృతరత్నంబున కవుణ్య - జనబుధ
రాజుల్! సతతమునభలన్బాగడగ! కుతుకమసముఁ గొనెడుసుకవి - గు
రులభజింతున్ || ౧౯.

చ॥ యతిగణపతేనక్రియలకన్యము మూరులకున్ని రోధమున్! స
తతము క్రూరభావమపసవ్య విధంబగు వృత్తడంబరం! బలికుటిలత్వనా
గవ్వికార్తనమున్ బుసకొట్టుటెప్పుడున్! బ్రతతిగనొప్పెడుంగుకవిరా
హువుకోటిదలంచ నేటికో || ౨౦.

క॥ ఏనొక్కనాడుశ్రీత! న్విసాధారాచివతారవిభవచరితముల్! గా
నప్రమాణమునహృద! యానందంబొప్పనొక్క యావుడుదెత్తెన్ || ౨౧.

క॥ కటివేలుపుతుదిరూపము! నుటిదిన్ సేవింపడెంద - ముప్పొంగ
గనే! ముఱుపాటు బోయిగననా! యుఱు తనమరుదివ్యమంట-పాంతర వం
దున్ || ౨౨.

చ॥ పవనభుగీశతల్పకునిభద్ర గుణాంబుధిన్ లలాడుభా! గవతవి
తానగోష్ఠిగని కాతుకముప్పతిలంగదవ్వలన్! దివురునమ్రమొకి-చాగీలిన
దీనునిప్రేమకృపాకటాక్షముం! గవఁగొనఁజేరిదుస్తాదవకట్టడగానని రొక్క
మాటగన్ || ౨౩.

చ॥ హరిపద జాతతూముజననాబ్ధిసుధాకర సర్వయాభ్యుసుం! ద
రతనయుండు రామయకృతార్థుని యగ్రతనూభవుండఁచా! తురిసరివేశ
మాతఁసుతుండ గురువ్రజపాదపద్మబం! భరగుణ రామదాసవర భాగవ
తావళిపద్పరాగమా || ౨౪.

క॥ అనియిట్లు బిలచియొకపం! చననుండగతాము ముందు - సా
యించివెసన్! గని కరవలరగభగవ! ద్గుణసుధలందనివిదీర్చి - తులకంపు
మదిన్ || ౨౫.

నిర్వచనమిత్రచిందోద్యోహము.

ఉ॥ నీతులుకొన్నిదెల్పుచును నేచన జేసిరిశారద్యారకం॥ భృతి
యెసంగగా సులభుడై యదువంశమునందు బుట్టిరా॥ కూతురిమిత్రచింద
యనుకొమ్మును పెడిల్లియోచగాధన॥ దాభిగ్గ నేయు గల్గున ప్రబంధమిల
మ్మడి కారమొప్పుగన్॥ ౨౬.

కి॥ అదినిర్వచనముగాగన్॥ పదశృంగారంబులలిత - భావంబు మ
రన్॥ ముదిమగు వక్షానగణనం॥ పదిలోప్పర చిందుసుకవి - వరులిల
మెచ్చన్॥ ౨౭.

కి॥ నాన్నివల్లెయనిలలి॥ భావంబునకేలుఘోడ్చీ- బాలనగరమున్॥
తావుగొనువెంక తేనుని॥ రీవిగకృతిపతిః సేసి - రేవగంగొల్తున్॥ ... ౨౮.

కల్పితకల్పవల్లి ప్రహరణకలితప్రశ్నం

(గర్భవృత్తంబులుగూర్చిపదిఅష్టవిధకందం)

సరసిజచరణున్ శరదనుజరిపున్॥ శరదరసరథున్ సరసదశర
థున్॥ శరజజశరణున్ - శరనిధిశరణున్॥ స్వరు సదృశరదన్ సరగొ
సరుదున్॥ ౨౯.

గర్భసప్తాక్షరై క పాదంబై నమదన విలసితవృత్తవ్యయం॥
సరసిజచరణున్ శరదనుజరిపున్॥ శరదరసరథున్ సరసదశరదున్॥
ద్వి-వృ॥ శరజజశరణున్ శరనిధిశరణున్ స్వరుసదృశరదున్॥
సరగొసరుదున్॥

—(*)పంచదశాక్షరై క పాదంబై నగర్భమణిగణాకిరవృ (*)—
సరసిజచరణుని శరదనుజరిపున్॥ శరదరసరథున్ సరసదశరథున్॥
శరజజశరణుని శరనిధిశరణున్॥ స్వరుసదృశరదున్ సరగొసరుదున్॥

—(*)అష్టాక్షరై క పాదంబై నఅష్టమాత్రావృత్తవ్యయం (*)—
సరసిజచరణుని శరదనుజరిపుని॥ శరదరసరథుని సరసదశర
థుని॥ ద్వితీయస్మ శరజజశరణుని శరనిధిశరణుని స్వరుసదృశరదుని॥ స
రగొసరుదుని॥

ప్రథమశ్లోకము

—(*) షోడశాక్షరై కపాదంబై నగర్భమధురగతిరగడ. (*)—

సరసిజచరణుని శరదనుజరిపుని శరదరసరధుని సరసదశరధుని శరజజశరణుని శరనిధిశరణుని స్వరు సదృశరదుని సరగకొసరుదును॥

—(*) ద్వాత్రింశతక్షరై కపాదంబై న హరిగణగతిరగడ. (*)—

సరసిజచరణుని శరదనుజరిపుని శరదరసరధుని సరసదశరధుని శరజజశరణుని శరనిధిశరణుని స్వరు సదృశరధుని సరగకొసరుదును॥

ద్వీపద॥ సరసిజ చరణుని శరదనుజరిపుని శరదరసరధుని సరసదశరధుని॥

—(*) గర్భాష్టవిధకందములు. (*)—

సరసిజచరణుని శరదను జరిపుని శరదరసరధుని సరసదశరధుని॥ శరజజశరణుని శరనిధి శరణుని స్వరు సదృశరదుని - సరగకొసరుదును॥

ద్వీ- కం॥ సరగకొసరుదును సరసిజ । చరణుని శరదనుజరిపుని శరదరసరధుని సరసదశరధుని శరజజ శరణుని శరనిధి శరణుని - స్వరు సదృశరదుని॥

తృ- కం॥ స్వరు సదృశరదుని సరగకొ సరుదును సరసిజ చరణుని శరదనుజరిపుని శరదరసరధుని సరసద శరధుని శరజజ శరణుని శరనిధి శరణుని॥

చ - కం॥ శరనిధి శరణుని స్వరు సదృశరదుని సరగ కొసరుదును - సరసిజచరణుని శరదనుజరిపుని శరదర సరధుని సరసద శరధుని - శరజజశరణుని॥

పం-కం॥ శరజజ శరణుని శరనిధి శరణుని స్వరు సదృశరదుని - సరగకొసరుదుని సరసిజచరణుని శరదను జరిపుని శరదర సరధుని - సరసద శరధుని॥

ష-కం॥ సరసదశరధుని శరజజ శరణుని శరనిధి శరణుని - స్వరు సదృశరదుని సరగకొసరుదును సరసిజ చరణుని శరదనుజరిపుని - శరదర సరధుని॥

నిర్వచనవిత్తవిందోద్వాహము. ౧

స - కం॥ శరదరసంఘస సరసదా శరధునిశరజజ శరణుని - శర
నిధి శరణున్ శరరుసదృ శరదునిసరగకొ సరుదునుసరసిజ చరణుని-శ
రదనుజరిపున్॥

అ-కం॥ శరదనుజరిపున శరజర సరఘససరసజశరధున- శరజజశ
రణున్ శరనిధిశరణునిస్వరుసదృ శరదునిసరగ కొసరుదును - సరసిజ
చరణున్॥

క॥ ఈలీలన్ శ్రీహరిగుణ జాలముగొనియాడిచరణ - జల జనల
దమున్ గ్రోలుచుతాడేవునకున్ హళిగ నేనీప్రబంధ-మర్పణ సేతున్॥ 30.

ఉ॥ ముందుపయః పయోధితనముద్దులకూతు నొసంగియిట్లుం
బ-దెసరోజమిత్రుడొకయాత్మ జనిచ్చితనట్లు సేసెనే గందున మాటలొ
ప్పుకృతికన్యకనిచ్చిమనోసకేతన- బ-దునసింప సేతునల నచ్చుతు నింగ
దుమోదమారిగన్॥ ... 31.

—(*)వస్త్వ-లము-(*)—

శ్రీరమణేనత్తోజిత టీరాజితఘృణారగఘ - టితనక్షునకున్ శ్రీ
రాభాశ్యంలరపి చీ కేహందోభితవిల - సితశయనునకున్॥ 32.

శ్రీ నకుభ క్తసేవిత పాదు కున్దిచ్చతీర్థ- పాదనకునదామో
దునకునఁస్తుతాహ్వాయ వేదనకునవిదితవేద - వేదాంతునకున్॥ 33.

హరికినదారక్షితగ హ్వరికిఁనుజమస్తనాగ - హరికిబుధమనో
హరికూఁగలనణచెడుబే హరికిశయీకృతశరధిల-హరికఘహరికిన్॥ 34.

చక్రికినఁడసంచయ చక్రికిశయసేయభోగి - చక్రికిధరణీ చక్రి
కి పోషితనీర్జర చక్రికిఁడోద్భవకుల - చక్రిహయునకున్॥ 35.

—అష్టవిధక-దము—

(మొదటిచరణమూడవగణమాదిప్రతికందమునకు.)

చరణకజనకునుభవనది తరికినస్తుతమునెకవికిని - ధనవిభవతికిన్
శ్రుతిదతరునకునుప్రవిహిత తరికినిస్తవవాగవికిని - గణరాద్భుతికిన్॥ 36.

ప్రథమాశ్వాసము

ద్వీ-కం॥ భవనదితరికినిస్తుతముని కవికివిధనవిభుపతికిని - తురద తనునకు॥ బ్రవిహిత కరికినినుతవా సవికిని గణరాద్వతికిని - చరణక జునకు॥

తృ-కం॥ స్తుతమునికవికినిధనవిభు పతికినితురదతనునకును - బ్ర విహితకరికి॥ నుతవాసవికినిగణరా ద్వతికినిచరణకజునకును- భవనదిత రికి॥

చ-కం॥ ధనవిభుపతికినితురదత నునకును బ్రవిహితకరికిని - నుత వాసవికి॥ గణరాద్వతికిని చరణక జునకును భవనదితరికిని స్తుతము నికవికి॥

సం - క॥ తురదతనునకునుబ్రవిహిత కరికినినుత వాసవికిని - గ ణరాద్వతికి॥ చరణకజునకునుభవనది తరికినిస్తుతమునికవికిని - ధనవి భుపతికి॥

మ-కం॥ ప్రవిహితకరికినినుతవా సవికినిగణరాద్వతికిని- చరణ క జునకు॥ భవనదితరికి నిస్తుతముని కవికివిధనవిభుపతికిని - తురదతను నకు॥

స-కం॥ నుతవాసవికినిగణరా ద్వతికిని చరణకజునకును - భవన దితిరికి॥ స్తుతమునికవికినిధనవిభు పతికినితురదతనునకును - బ్రవిహితక రికి॥

అ-క॥ గణరాద్వతికినిచరణక జునకునుభవనదితరికిని - స్తుతము నికవికి॥ ధనవిభుపతికిని తురదత నునకును బ్రవిహితకరికిని - నుతవా సవికి॥

కం॥ శ్రీశునకునుశరణనిరవ కాశునకునుశతరవిప్ర కాశునకును లోకేశునకుబాలనగరసి వేశునకఘరహితమతికి-వేంకటపతికి॥ 32.

గీ॥ అంకితంబుగనమ్మరహరుపదాబ్జ రసమనష్టట్టదుండ నైర చనజేసి నట్టిమిత్రవిందో ధ్యాహమనెడికృతికి నెసగధావిధాన-బిల నె టులనిన॥

(౨) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

క॥ మున్ను పరీక్షిద్దామని వెన్నునిరిచితప్రభావ- విభవమువిను
చుం గన్నులపండువుకాగను పన్నుగ శుకయోగిజూచి - పల్కె ముద
మునన్॥ ... 3౯.

శా॥ ఉద్వేలామృతయు క్షమైన భవదీయోక్తివినంబడ్డకం స
ధ్వంసిప్రలసత్కథాగరిమమశ్రాంతంబునూత్నంబగున్ విద్వాంసోత్తమ
తెల్పునర్వముదయాప్యతి వేసస్మితపిం దోద్వాహంబువినంగనాకుమ
దిహోసుతాహముంగల్గెన్॥ ... ౪౦

ఆ-వె॥ అనఘమిత్రవిందయను కన్యకామణి యెవరికున్బిం చెనె
చటబెరిగె హరికినెట్లు బెండ్లియయ్యెనుమునినాధ తేటతెల్లమిగను దె
ల్పుమయ్య॥ ... ౪౧.

కం॥ అనవినిజడదాలుపునెల మనమున సంతసమెల్ల - మన్ని
యపులితో వినునునికటివేలుపుకత నునుబల్కు-లెదనెవి దీర - నుడివె
నెదఁగొనన్॥ ... ౪౨.

గీ॥ అసలుబుట్టువునట్టువకాటకట్టు శ్రుడమిడతికి తొడవుల నిడు
దపూనె నేలువీడులకెల్లను మేలుబంతి యనగదనరెనుదణి యొకటవని
పోలు॥ ... ౪౩.

గీ॥ ఇలనుముక్తికి కరతలామలకమనగ నొప్పుపుర సప్తకంబున
నొకటియయ్యు సకలసంభోగవిభవములకమరావ తీపురంబునకీడవంతి
పురంబు॥ * * * ౪౪.

కం॥ ఆపురమునగోపురముల గోపురమునుముద్దులుగొన - గొన
గొనజూపుం జూపుంగల్గులకాపురి కాపురమై వెలసెనికను - కనుఁగొన
ధరణిన్॥ ... ౪౫.

నీ॥ బంగారుమేడల రంగారుగోడల - రంగుమెలుంగు హారంగె
సంగి నింపగుతోటలఁ బెంపగుకోటల - సొంపుతలంపుల నింపుముంప
తీరైనచూరులపెరైనతేరుల - బారుదారులసౌరుపేరుమీర నెలరావట్టా
రులనలరాకోటారుల - తేరుకుతేరుల పిలుగులు - విసువుతెలు

ప్రథమాశ్వాసము.

వగునేనుఁగుతెగలునెగడ! తొగరుదమ్ముల తొగతొగనిగనిగలను! మిగు
ల పొగలిసకొలఁకుల సొగసునిగుడ! పొగడితకు నెక్కియొగిఁ గ్రాలెనగర
మిలను|| ౪౬.

చ॥ అసిమిషకాంతలానగరిహాసుగనన్ బసగానుకోటనూ! నిస
గతివెల్లుబొమ్మగమిసీడదవంత్తులఁజూచి బ్రాంతితో! చినవెఱనేగినెమ్మ
దినిఁ జేరెడుహంసలు బోలెనాగిమా! నినులమరాంగనల్ గులుకునిక్క
గనోడెడుబంతులొయనన్ || ౪౭

మ॥ రుచిరాంతర్నవ పద్మరాగమణి సప్రకృష్టోల్లసత్సాలసం! రుచి
భేయోజ్వల శుభ్రపద్మముల నారోహింప తద్వారిజా! తచయంబుల్ విడి
దుద్దులంగనక పత్రశ్రేణితో వెల్లిబిం! బచమత్కారము చిత్రలేఖనగతిన్
బ్రాపించెనక్కొటకున్ || ౪౮.

ఉ॥ సారసగర్భడానగరిచానల కౌనులబోల్పనాకసం! బారయఁ
జూడఁజూడనదియందకసుద్దికిఁ శూన్యమైనవే! సారియనంత మేవిధినిజాల
నిసూచనసున్నబెట్టెనా! చారులమించి యాకసముదాకుచు కోటరునార
-మొప్పెడున్ || ౪౯.

ఉ॥ దేవయశోప్రదాయసుర దీర్ఘికభూపతి కీర్తిగెల్వదీ! తూవిధిఁ
బ్రోలుజ్జ్వలికడుచంచలమున్ బలుసుభ్యున్నట్లున్! జేవదొలంగి నెల్వెలుక
చేసురలంగన మోచుఁజెల్లకన్ గావలియొప్పి యుండెననకందక మొప్పె
ను ప్రోలుచుట్టుగన్ || ౫౦.

ఉ॥ వేకువనింద్రనీలమణి వేదికలందలు ~~బ్రహ్మ~~ ^{బ్రహ్మ} మైముల్! చేకొని
రంగవల్లులు రచింప స్వచేష్టిత బింబసంపవల్! వీరనుజూచికిన్క- గొని
పెల్లుగఁదన్నిసస్యర్థమైనన! మృకనుమెవ్వరో చెరివిగన్ను నవ్వుదురవ్వ
లప్పుడెన్ || ౫౧.

క॥ నెలకల్పాపినగోడల! నెలప్రాద్దుల తేరుకల - నీడలగనితేత
లికింగులిల్లిలివియని! తలుబంబోరాడుచండ్రు - తత్పురబాలుల్ || ౫౨.

శా॥ స్థానీయూచితభర్మగోపుర ^సద్రత్నాభిగోపానసీ! నానాసూ

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము. ౧౧

నలతావికారకృత సౌందర్యంబులంగాంచిన్వ! స్థాణుల్ చోద్యముతోక
డిందియనిమేషత్వంబునుంజెందిరా! నాణెంబెన్నగనేలనై నందరమా నాచి
ల్యమ్నడుకున్ || ౫౩.

చ॥ పురిరవచెక్కుమాడువుల మోరులరాయిడిసారసారిపు! పు
రసఖులొట్టకందుగొన సౌధవిహారసరోరుహననల్! గురుతరమిత్రుడం
చుజిగికుంకుమమద్దినతేజుమీతెనా! నరుణుడదబ్బకున్నమలినాంకుని నోలె
కళంకికాడకో॥ ౫౪.

చ॥ తమకపుగాలికూచెడు పతాకములంగని పక్షిరాడ్గరుద్భ్రమ
మున రధ్యరజ్జువులు బాసినచేరుపనిత్యజాగగున్! ద్విమణికి వీడు జేరు
తరిత్రొక్కటమైరవసేపునిల్చిపో! క్రమమునుజూపెనానడిపగల్ బుగిమ
ధ్యననిండిజూపడున్ || ౫౫.

ఉ॥ చారుతరేడు కాంతమణి సౌధవిహార వధూగణంబు శృం
గారమెల్లర్ప దగ్గరను కాంతిలరాకశశాంకుజూచిచా! కారపునిల్చు
టద్దమని కైకొనిలాగిన కంఠెగాకని! ట్లూరకనూరకన్ సితమయూఖున
కేగతికందుగల్గునో॥ ... ౫౬.

మ॥ క్షుతకాండాన్విత తూణచాపములతో శూరుల్ రథారూ
ఢులై! సతముంగావలికై పురంబుదిరుగన్ సుజాతమాధూర్తి నె! హ
తిమిన్నంటి దినేశుమండలము ముంపంగప్పినందోచేనీ! గతిరక్షింపెడిసూ
చనోయనజనుల్లన్నారెండెప్పుడున్ || ... ౫౭.

చ॥ ఒక్కడుపెల్లగించ మఱియొక్కడు జువ్వనవలచ వేరొకడు
క్కునగర్వముంగెడుప నొండొకడున్ భువిడొల్లనేయనా! రక్కడదిక్కు
మాలి రజతాద్రిసుమేరువు క్రొంచవింధ్యముల్! దక్కితిమంచు నీవురిని
దాగెననంగృతకాద్రులొప్పెడున్ || ... ౫౮.

మ॥ కమలాజిహ్వాగ సాంపరాయిక కళాక్లాంతాంగనాకోటివిభ్ర
మకాశ్శీరపటీర లేపనకుచద్వంద్వాంకురత్నేవదబిం! దుమహజాలక చా

ప్రథమాశ్వాసము.

ర్యభావకమునందో తెంచు లేబ్రాద్దులం గ్రమతంజందనశైలిర్గతజగత్పా
 గార్భకంబుల్పురిన్ || ... ౫౯.

ఉ॥ ఆపురి ఘోటకపుతమునంద మరుత్తునిచొక్కమా హుమా
 లేపునపంతమాడి పరుగెత్తిన నోడిబిడెంబునొంది యల్ల జూపులపందలై
 బెదురుచున్బుదిక్కులు రిత్తజూచుచున్ | దేపకు పూచిమేయుచును దిర్వు
 నుజంకల నాటచుండియున్ || ... ౬౦.

ఉ॥ ఒంటికలొంటితోవనదకొక్కడ వైరికిజిక్కి లోబడుం గుం
 టియొకండుపూనుపరికొండలకేచనుచుండుతమ్మిపూ నటరదంబునిచ్చలని
 నన్ననసేయుచుపేరుబెట్టి మి న్నంటినతేరుబారు చెలవారు పెనూరువ
 టారుచుట్టుగన్ || ... ౬౧.

ఉ॥ శూరతసంగరస్థలికి చొప్పడుమతులమదులేతలే పారగ
 సేసిరేయిరయంబున దిక్కులమన్నమోయు స్తంభేరమ పంక్తిజూచితల
 వీనుచు చీనుకసొప్పటన్నతీ మారగనొప్పెమత్తకరులూగుచు తొండ
 ములెత్తియాడుచున్ | ... ౬౨.

ఉ॥ కండుడు పేరుగాంచె నొకక్రాంచము నొంచి పురారిక్కిరిలా
 వొడ్డును బైటిపల్లియు నొక్కటిరెంటినణంచి రోహణీ నందనుడేపుమీ
 తెమునునన్నగువాకజయించి వీరిపే రెండుకులెక్కసేయనని యెంచరొ
 కప్పుడు నన్వరీభటుల్ || ... ౬౩.

శా॥ యజ్ఞాహుతికి నెంతనున్న చతురాస్యానాదరుండయ్యెనా పా
 జ్ఞాఃశౌచతురాస్యనెంచగను సర్వజ్ఞుండునడించెన | ద్వజ్ఞుండొక్కడయి
 జ్ఞవాటికకనర్హులొందెనంచుంబులిన్ | విజ్ఞానద్విజ్ఞులెంచకందము నిజుబే
 యొక్కవన్నెకుడున్ || ... ౬౪.

ఉ॥ శూరులపద్మీప్రియులు శోభితుల స్తంభులంకృతే జోర
 మణుల్ సమాన్వితవసుల్ ద్విజసంచయహుకుల్ సదా భూరిపరాక్ర
 ముల్పుజనపూజ్యులు మండలనాయకుల్ శ్రుయా భారకులై చెలంగుదురు
 పట్టణమందినుంశుమంతులై || ... ౬౫.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్యాహము.

౧౩

చ॥ బేరులులెక్క-సేయరు కుబేరునొకప్పుడు వీరినెన్ననో! బేర
పునందడింబడిన బెళుక-కడానితగళ్ళువీధుల౯! బారులుగట్టి నశ్వలుగఁ
క్తివిఘాతజఘాళి స్వర్ణదిధి! జేరినపంకమై కలిగెచెన్నగుకాంచన పంక
జంబులు౯॥ ... ౬౧.

గీ॥ అద్రిధైర్యాన్వితులు బలభద్రసదృశ! భద్రహాలసాధనుటును
సంపద్రతులుగ! ముద్రగంధీరుఁ ఘచయ ఛిద్రులచట! మాద్రికిని మించి
యందురు శూద్రజనులు॥ ... ౬౨.

సీ॥ దాచనుబంతులుతగ్గునెలిమివే-విలువలేనిదియెల్లగలుగు! పో
డ! కడురతిప్రియ గణికాలలితమందెల్పు-వాతజుట్టినందెల్పువానిసాగసు!
పరగజాతులుజూపు ప్రాధతలోదరి-జాతులెరుంగమిజాణనెట్లు! మరకెన
జిగిమోవివ ధురోష్టియివ్వవే-తమ్ములండగ మోవినమ్మజాల! తమ్ముకు
నెఁ తసామ్మివ్వ సమ్మతియగు! మొగలకేమిత్తువొకనుసాగసుకాడ! యను
చునర్జోక్తులాడుచునకుదినంబు! పువ్వులమ్మదురవ్వీటపువ్వుబోడ్లు॥ ౬౩.

చ॥ కరివెరువారముంజను జిగిజిగిపోడలకెత్తిచూసగా! సరము
లుగిల్పుటాబొజుగుసాములుసేరుటతెల్పవేవా! మిరవళికల్లజేసిసుతిమీటు
టవచ్చిట గోటసేయుతె! కరరమని తోచగా గడనకల్తెలు వీణలబాడు
చందురు౯॥ ... ౬౪.

గీ॥ సరసపంచితపున్నాగ చాపనాభి! పల్లవాళ్యమరాగ ప్రభావ
పాణి! మోదకరభుజంగారోపితోదరాగ్ర! మునజెలంగుదురవ్వీట గణిక
లెపుడు॥ ... ౬౫.

సీ॥ సరసకనకరుచి చందససౌరభ-తనులతానుందరత్వంబు దొడ
ర! మన్మథబాణతు మంజుళంబెసగంగ-నంబజాఁఘ్రిపెలాసంబదనర! కృ
ష్ణాభవేణీసుకృతవైభవ బొప్ప-ప్రథితదాడిమ దంతపంక్తిపాసగ! పృథు
లకుచావళిబిబ్బోకమలరంగ-మండితకేసరీషధ్యమమర! లసితశుకవారస
రసోక్తి మాసజెలంగ! కాంతులెదజల్ల రంభోరుగరిమదెల్ప! లలితయావ
భినకాంతాలలామహగిది! వనములలరాచె నప్పురవరమునందు॥ ౬౬.

ప్రథమాశ్వాసము.

క॥ స్థిరఋష రేఖాంబుజసుం॥ దరసద్గాంగేయకంక-ఋఘటిత మగు
చు॥ పురమున పద్మాకరసమ॥ గరిమనుపద్మాకరములు - కడుచెలువా
రె॥

...

*

*

2౨.

గీ॥ ఆపురంబునకధిపతియై భరించె॥ పూర్ణతేజఃశాభూతి భోగస
మితి॥ నిలజయత్సేన ధాత్రీశ్వరేంద్రగరిమ॥ నిలజయత్సేన ధాత్రీశ్వరేం
దుడనగ॥

*

*

23.

క॥ రాజేంద్రుడెరిశిలోచ్చయ॥ రాజేంద్రుడుడారవిభవ-రాజకినల
కా॥ రాజేంద్రుడురుకలోపయ॥ రాజేంద్రావరజుడనగ-రాజలెనుర్వి॥ 2౪.

ఉ॥ అరాజన్యశాశత్రుశ్చ దివిసదేహాఘః బుకై సేయవా॥ మార
త్నాశికుచంబులన్విమలమా మందారగుఞ్చాశివే॥ ర్వేరంజేతులబూని తు
ల్యమనుచున్వేమారునగ్గింతురా॥ రారాయాతని హేతినంపదయై లేదా
బాహుపాండిత్యమో॥

*

*

2౫.

ఉ॥ మానిత తారకుండుద్విజమాన్యుడు పంకజమర్దనుండుమి॥ త్రా
నుచరుఁడుశుద్ధమతియన్వితభూరివసుండరాతిచ॥ క్రానుశయుండునుంగువ
లయప్రియుఁడస్తమోగుణుండు శో॥ భానిధిసుందిరుండు బుధవత్సలుడం
చితరాజచంద్రుడు॥

*

*

2౬.

ఉ॥ చిక్కులనెత్తులందు సుడిచెయ్యులపొక్కిలి లేమికొనున॥
గ్రక్కనగుబ్బలందు కడుకంపము కన్గవచ్చీడవాడెర॥ మక్కుగొనంబు
వేనలిసేమాంద్యము పోకలలంజెవామికి॥ గ్రక్కననిచ్చి యెందుమరిగా
నకనేలెను రాయడప్పురి॥

*

*

2౭.

క॥ సడిలేముల నిరుప్రక్కల॥ ముడిబెట్టెనుకాకపక్ష-ములఁ జేరి
చియే॥ సడవసుకనుపడనిడడా॥ యెడయనితోసాటిపుడమి-నొరులుం గ
లరే॥

*

*

*

౩౮.

సీ॥ తనప్రతాపంబన్వితవసులీలనునెల్లి-కైరవమడవృత్తి కడకుబు
చ్చి॥ తనకీతి-మందారతరువుద్ది చెలగుచు-భువిలేమిలేమిగా తివుటలిచ్చి॥
తనగభీరముక్తిరచనరాగిగతిఁ బోలి భయతాపములబాపి నయముఁజూపి॥

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౧౫

తనశౌర్యఘనసంపద హరితీవివహించి - షేక్ గూఢపిండుల పిలుకలనాచి
లలిమెఱుంగుచిన్నిదపుకోలవెలరుషట్టు। హేరవళి యీరమివ్వగా నెఱ్ఱని
బుర। సానలరులాలసరితోడఛత్రగరిమ। బజలగాపాడ జగమించె పాదు
సాహి॥ * * * ౭౯.

చ। ఎనతవెనేయవతి ధరణీశునిదానఁ యోనదిన్ బళా। యవు
నతెనాను సాటియె యహయటులేలను యాచకాంఘ్రిజా। తవుగదదాత
పాస్తజనితన్మనవాసిమరేమిజెప్పనం। చవనిపతిప్రదానగళితాఙ్గుచెప్పు
నుదేవతానదిన్॥ * * * ౮౦.

౩॥ భండనాంతరశాత్రవ దండరుచిర। మకుటకుండల రుగ్ స్వాం
ఘ్రిమండనుండు। మండ్రితోద్దండనిపుణదోర్దండపటివ। మీడితలయెక్క
ప్రజలగాపాడుచుండె॥ * * * ౮౧.

౪॥ యదుకలార్జునానిధివిధువగు దేవమీఁధునిపుత్రి వసుదేవునను
జవిపుల। సుగుణరాజాదేవిసుదతీలలామను-ప్రేమమీఁంగను పెండ్లియా
డి। సరసలీలాసుఖసంభోగములతోడ-సకలమనోజ కేళికలదేలి। కోరికె
దీరకుమారయుగ్మముగాంచె-విదానువిదాఖ్య వీరవరుల। వారుదాశ
రధులనలె వత్సలత్వంబు। హళిమీఱఁగూడి యాడుచుండె। తల్లిదండ్రుల
కును దయలట్టిపడగను। రభసమొప్పిముద్దురాజసుతులు॥ * ౮౨.

క॥ రాజకుమారులుప్రజకు। రాజకుమారులును ధనపరాక్రమజి
తరాజ్! రాజకుమారులుశోభా। రాజతితితావిలాస- రాజకుమారుల్॥ ౮౩.

గీ॥ అంతకొన్నాళ్ళకారేయన్నమిన్న। సొంపులలిఁగొనమూడవ
చూలుదాల్చె। దణియెదనుపొంగి యెసకపుతనముమీఱ। దినదినముచూ
లుపొదలిక నెనయుచుండ॥ * * * ౮౪.

ఉ॥ కోరికలూరె తెల్లజిగిగుల్గిగదెక్కులుజారెబొజ్జపెం। పారె
నింబమల్బలములై చెయవారెవోవితాస శృం। గారముదీరెముద్దున
డకల్ పసమానెరవారిమూగిని। గారుమెఱుంగుమీరెనలుపారె కుచా
గ్రమల్బనీత్రకున్॥ * * * ౮౫.

ప్రథమాశ్వాసము.

ఆ-వె॥ భసలనివసితాగ్ర పంకజకోరకః | గరిమదనరే కుచయుగంబు.
చేలికి | భానుపాదజాలబాసితపాథోఽపిధముసకియనాభివిష్టియైప్పె॥౮౬.

మ॥ హరిస్వాతంత్ర్యడుగాన యార్తనినదంబాలిండ్లో చెల్లనా |
నెరగుల్ జెప్పగ నెవ్వరోపుదురె యీచిన్నారిగర్భస్థమా | తరుణీరత్నము
కన్నెంచు హింకారతారత్నమాయమ్మతో | నెరజెప్పంజనెనాగ మన్ను
మదిను మెప్పురాచరాచే॥ * ౮౭.

క॥ పద్మద్ధికిమూలమిదియె-బడ నెననగ
మొనరింపరావల్యము | పొదిలెను తెలిదమ్మిమనసు-బొందినృపా
యె॥ * * * * * ౮౮.

ఆ-వె॥ వలలిమహికి భక్తివాంఛసన్నంబయ్యె | నొడలుకాంతి మెఱ
సె నూర్పులెసగె | చమ్మగట్టులుబికెచన్గట్టుబిగినెను | చెవటలెచ్చెప్రొ
ద్దుమరిసిండ్ల॥ **చె॥ మృగయ్యది** * ౮౯.

ఆ-వె॥ స్థాగలలితశుక్తిజనితముక్తాలీల | క్షీరవార్ధిబుట్టుశ్రీవినోద | గ
రిమనుద్భవించె కాంతాలలామకు | బాజులొలయఁగూతులేజుమీరి॥ ౯౦.

ఉ॥ పీఠసుయాదవాధిపుని పీఠానిముందర సీపెమాకుచీ | కా
కులుసేయుచున్న పలుగాకులఁగాకులసేయగోమా | కాకెడబాసి పోఁ
బురుషకారముసేయగ నోళనంచునా | నాకనివాసులగృతమునంగురిపిం
చిరిపుష్పవర్షము॥ * * ౯౧.

క॥ పురజసులుమోచి మొదగ | దొరలతసుంజేరికొల్వ-దొరసిం
గముఘా | సురవసులబిలచి గాముల | సిరిదెల్పుమటన్న వారు-స్థిరమతి
తోడ॥ * * ౯౨.

క॥ పుట్టింట్టికినట్టింటికి | నెట్టనసిరియసముమేలు నెరపంగలదీ | ప
ట్టిరతనంబనుచునా | దిట్ట నెరినంకకొన్న-దిసములుగడన॥ ౯౩.

క॥ పురుషాంత్రపదిదిసముల | పురుషాయసంపట్టికెలను - పురుషుంగ
లదే | పురుష-చిమాపగాసిరి | పురుషగుససపుణ్యసతలు-పొగడిరివేడ్త॥

క॥ కంఠురేఖోబగులపు | బంతియనంజెలగుచిన్ని - పసిబిడ్డకుభూ |

(3) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము. ౧౭

కాంతుననుమతినిబుఘులుసభాంతరమునమిత్రవింద-యనిపేరిడినన్ ||౯౫||

క॥ ధరణీనాయకుడతిసరి బరమునభూదేవతలకు-పావడమిడికూతురు
పరిచర్యలకైసురి. దరులనునియమింపవారు-దయఁబ్రతిదినమున్ ||౯౬||

క॥ జవ్వనియోర్తుతలంటును । మవ్వంబుననొక-సకియ-మజ్జనమొనరిం
చువ్విభులూరగనొకచేలి । పువ్వలనును నెజ్జనిద్ర-బుచ్చునూపన్ ||

క॥ నెలనడిమినాడుగలవె । న్నెలతేటంగూర్చియొక్క-నెలనుంచుగతి
ని న్నెలకొనినెలతలచేగ్రొ । న్నెలపగిదిన్బెరుగుచుండి-నెలనాల్లైనన్ ||

క॥ నెలబాలంజూపుచుమా । నెలపాయపు మెలతలపుడు-నెలసా
న్నాగి । న్నెలబాలుదేనెలుంగొని । నెలబాలకు మెల్లమెల్ల-నేర్పిరిక్రొలన్ ||

నీ॥ హరిగాత్రలనుజూచి యడరినవ్వగనేర్చె- హరితోడనవ్వెడిశో
సునెరప । చక్రిప్రవేణుల సరసబల్క-గనేర్చె - చక్రితోసరసోక్తిసల్పు
టానర । విధుముఖులకుముద్దు తెదురివ్వనేర్చెను- విధునకుముద్దిచ్చు విధ
ముదోప । పద్మలోచనల కేల్పటిలేవగనేర్చె-పద్మనేత్రుసకేలు బట్టుటా
ప్ప । సతికిపతిధర్మమూనెడుమతముదెల్పు । యోగనిద్రాపరునిమాడ్కి
నొలసెననగ । నిద్రఁగొనుభోగశయ్యను భద్రమెసంగ । మిసమసలకిందకం
దగుమిత్రవింద॥ ... ౧౦౦.

క॥ కొంతవడిచస్సుగుడుచుం । గొంతవడిన్మోకరించు-కుతికిలఁబ
డునం । తంతందోగాడరుసునె । లంతుకమిన్నయెదతమ్మి - లలిఁగొని
మసలన్ || ... ౧౦౧.

గీ॥ ఇటులశైశవచర్యలయింపుసాపు । కంతకంతకురాచతొయ్యలి
చునఁబు । ననుపునినుపారగ దినదినప్రవర్ధ । మానయగుచుకుమారికా
మాక్తికంబు॥ ... ౧౦౨.

ఉ॥ పూపతనంబుగోటఁ గడఁబుచ్చెడులీలవెలుంగ నచ్చనల్ । పాప
లఁగూడియాడుమురిపంబున నొక్కెడమేసుదీవెత । శ్రీపానరంజెలంగు
గతి నేర్పడ లేబువుదీగఁబెంచుమే । ల్జ్వాపగభతఁతోఁ మెలఁగు సూచన
గోచగనాడుబంతులన్ || ... ౧౦౩.

ప్రథమాశ్వాసము.

ఉ॥ కూటిమిమీఱగాననుఁగుగోలల వియ్యము మేరసేయుచు । నేర్పి
రులుఁబెట్టిబొమ్మలకు పెండిలిసేసియలంతిప్రవ్వలం । గోరికలుప్పతిల్లగను
గుజ్జనగూళ్ళనువండివేడుక । నేర్పరటలందరిప్పించి విందొనరించునుతాయి
మెచ్చగఁ॥ ... ౧౦౪.

మ॥ తనప్రాయంబగుగోలలంగలసి నిత్యంబుప్పుగుండంబులో । మ
నగుంటల్ కనుమూసి గంతనలుకం బాలాటకుప్పీలున । చ్చనలుప్పచ్చులు
దన్నుబిళ్ళలిఱికిల్ జాబిళ్ళుగొబ్బిళ్ళుకుం । దెనగుళ్ళున్నొదలైన ఫేలనములం
దేలున్విన్నోదంబులఁ॥ ... ౧౦౫.

చ॥ పనిఁగొనిచిల్క-సిలకలకు పలుకలుముద్దులు గులకఁదెల్పు
నిం । పునిగుడనంచబోదలకు పోకలుజూపు మయూరకోటికిం । దనరగనా
టనేర్పుపరితం బెరగందులఁదేటికూనలం । జనువునఁబిల్చిగీతముల సంగ
తిఁజెప్పుచు ప్రొద్దుబుచ్చుచున్॥ ... ౧౦౬.

ఆ-వె॥ ఒడయునాజ్ఞఁబూని యొజ్జసానింజేరి । నాట్యగీతశాస్త్రున
యకశాది । చతురవార్ధిఁదేలె జలజాస్యకంతంత । నీరుపాయ మొల్లఁ
గోరగించె॥ ... ౧౦౭.

ఉ॥ నై కతపంక్తివీచికల సంపద పుల్లసరోజపాళిహే । లాకృతిఁ
బూసియావనకలాపసరిత్రొడలం దొరంగినఁ । వీరనితంబముల్ రమణ
వృత్తిభరించేవళ్ళున్విన్నోదముం । గైకొనెసోఁగకన్గవ వికాసముగాంచెమి
టారికొనుగఁ॥ ... ౧౦౮.

చ॥ నురుడనుకాపుమేలుకొనిమచ్చికతో నడబావిసేరుచె । ఛేరక
డుసన్న కాలుననుచిమ్ముచు దీవెనుబెంచెనోయనన్ । హరువగునాభివల్ప
మొనరాసు బిటలము జూపమేనుసుం । దరమభివృద్ధిఁబెందె నలతామర
సాక్షికిపూటపూటకుఁ॥ ... ౧౦౯.

చ॥ అదనసు మేనుకారునకు యశావనమాధవుడేగుదేరము । స్తదు
రుగ నంకురించి కుచకుట్టులమున్నొడసూపెపిన్నతు । మ్మెదవరిలీలనారు
పసమించెనుకన్నెకు కన్నెపాయము । ల్పొదలెనిగారమైవసిండి బొమ్మకు
తావికలుంగుపోవడిఁ॥ ... ౧౧౦.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

క॥ ఈపగిది నొప్పుకూతును । భూపతికింజాపిమంత్రి- పుంగవుడని
యె॥ రాఁట్టినంతిపురమునఁ గాపురముగనుంచెడిడు- కలిగెన్యపాలా॥

క॥ అన్మంత్రిపల్కులకునుది । సన్మృతిగొనితేడుతనయ-సరిసకుంజ
నిమా॥ యమ్మాకొమ్మాపుత్తడిబొమ్మామరునవ్వరవ్వ-ముచ్చటవినుమా॥

క॥ అంబుజలోచనరాచత । నంబునకిదియెగ్గుపసిత-నంబువిడిచినే
మంబాలకించెయంతిపు । రంబునజనయిత్రిజేర-రయమునఁబొమ్మా॥ ౧౧౩

క॥ అనవినికుమారికామణి । జనకునిపాదాబ్జములకు-సాగిలిపల్లే
యనిరాణివాసమునకుం । జనియె॥ రాచకికమునకు- సన్మృతిగొనుచు॥

క॥ ఈరమణుడల్లికడసర । నీరుప-పత్రాయతాక్షి- జేరెననిచమ
త్క-రోక్తులమునెల్పిన । ధారుణిభత-వికసితిహృ-దయుడైబలికె॥

క॥ మునినాథయవ్వధూమణి । వసజేతులునెల్లుగా-చి-వరియించె
నొనా॥ మనముప్పొంగగసీకథ । తెనుగుబడలెల్పితనివి-దీరుపుమనుషు॥

మాలినీవృత్తము॥ అనఘ విసుతచాంసా॥ హంసవాహ ప్రశంసా॥
వనధిలహరివాసా-వాసవాస్తాభిహాసా॥ ఘనదసుసుతకాలా-కాలకంఠా
దిపాలా॥ గుణనిధిధృతగోత్ర-గోత్రభిన్నలగాత్రా॥ ౧౧౪.

కలహంసోత్సాహవృత్తము.

కసటురోలకడలి నీమకలముమెట్టతామరా । పసిడిదాలునెసఁగుజే
నపటముదాల్పువేలుపా । మిసిమికాటుమెయిలుగెబ్బు మెయిహొరంగు
చూపరీ॥ కసరుమీఱనెఱచి దిండిగమినణంచుదేవరా॥ ౧౧౫.

గద్య ॥ ఇదిశ్రీ మదలక్ష్మీం గోత్తుంగశృంగారస్తనశృంగసంగ
ధారాధర వెంకటేశ్వర కృపాపాంగలబ్ధ వాగ్వైభవ ని
రంతరభాగవతారాధనాధేయ తూముకులపవిత్రసర్వే
శాభిదాన పుత్రరామదాస ప్రణీతంబైన నిర్వచన
మిత్రవిందోద్వాహంబనుశృంగారప్రబంధంబునందు
ప్రథమాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

విర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీనారాయణగరుడా । సీనాద్విద్భయదచక్ర-సింహావహాధా । రా
నఖరాగ్రవిమర్దిత । దానవకుంజరవితాన-ధర్మనిధానా॥ ౧.

గీ॥ అవధరింపుమువిశ్వంభరాధినాథ । యంతకంతకుయావనమా
వహింప । నిండుపున్నచునెలగతి నెగడియొప్పె । మించుగమికుంద జిగి
కంద మిత్రవింద॥ ... ౨.

చ॥ కనుగవనూరెబెఱుగ-చనుగట్టు జతందగజేరె పిల్కుమే । యి
నిజిగి సారెకొల్కు-త్రిదివేళులబోనము మిత్రపల్కురే । వనడలదేరెంగు
లుగులవల్పును మెండెరుపారెతఱుగహృ । జ్జనురతిమోహసూచన కు
సారసలోచన కంతకంతకు॥ ... ౩.

గీ॥ మేలుగలనీలముల చేరుమీలుసౌరు । మరునినిన్దంపునారికిమా
రుబారు । కానువిసచారిమనం బెడగారుగేరు । నలతిచీమలబారునూ
గారుతీరు॥ ... ౪.

క॥ సరసీరుహకోరకసుందరమిభకుంభములగుడుసు-ధరకఠినమా
క । ర్భరకలశవిలసనములలి । విరిగుత్తులనేర్పుంగలిగి-వెలసెకుచంబుల్॥౫.

చ॥ దరదములోలఱుకుగులు సుధంగలకవ్వుననంబు కండచ । క్కె-
రరుచిబింబరక్తిమముకెంపు బిర్రారపుచేవనల్లవో । తరముశంగల్గుమా
దనవముగాదిలిపంకెనకల్మికలిగి-వా । తెరయనుబొక్కసంబునను తెంప
రిపాయపు నాయకుండిడె॥ ... ౬.

సీ॥ కుడిచనుపై సుంతబెడగుపయ్యెదజార-సుత్తలంబున చక్కనొ
త్తనేర్చె । భోటులంగూడినానాటికి శృంగార-వనపహారముసేయువరుసనే
ర్చె । పుతులముచ్చటలాసు సతులపంచనుజేరి-యొరచూపులమనంబుంచ

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౨౦

నేర్చె రతివిలాసములసంగతిఁ జెల్పునకియల-వేడఁ-మీఱఁగఁ గూడివినఁగ
నేర్చె పెద్దలందరుతనపెండ్లిసుద్దులాడఁ మసఁజెలఁగుచీరనరమోముము
సుఁకువేసి మురిపమలరారసిగ్గునముసిముసినగున వ్వనేర్చెనెలంతనా నా
టికంత॥ ... ౨.

ఉ॥ జవ్వనులప్పుడప్పుడు ప్రసంగవశంబునశౌరిరూపమున్ మవ్వ
పుపాయమున్ గుణసమాజము లెన్నఁగకన్నెవిన్నచో నవ్వరుఁబెండ్లిఁగా
నితనువాయదిహ విధియెట్లువ్రాసెనో యెవ్విధిఁజూతునోయనుచు నె
క్కడఁదోచకనుస్సురేయనున్॥ ... ౩.

క॥ రేయనుసోదియలనడుగఁ రేయనునాకోరెఁదీర్చ-రేయనునె
ట్లఁ రేయను తలయూచునయా రేయనుమినుఁజూచి యుస్సురేయని
తలకున్॥ ... ౪.

క॥ కాయనువిధి యెట్లువ్రాసెనో కాయనుహరిఁగనని దడవి-కా
యననువితా కాయనిదెంతవితాబ్రతు కాయనికెట్లొర్తునెలతు - కాయ
నుడయ్యున్॥ ... ౫.

క॥ మాయనుతమి నోర్వఁగదర మాయనుహరిగూర్పుదె వ-మా
యనునిదియే మాయనుమది మరులెసఁగెను మాయను నెట్లొర్తుఁదెల్పు
మాయనిరోయున్॥ ... ౬.

క॥ హాయనునీపని జతపడు నాయను హరిఁగూడనేర్తు-నాయను
నదిగా దోయనుపెద్దలతలపే దోయనుఁగాకున్న నెట్లొకోయని తలకున్॥

క॥ బంధువులు వచ్చికనిగో విందునకీడగుసరోజ-విభవాంఘ్రియ
సన్ బొందికఁగలయెవతో జెన్నఁదును వీరెంత పుణ్య - లోయని
తలచున్॥ ... ౭.

క॥ అప్పద్భనాభుఁగూడుట కెప్పుడొయనిదిన మొకొక - యే
మగమదినా కప్పురగంధితలంచుచు నొప్పుగదినదినము గడుప - నొక
నాడంతన్॥ ... ౮.

ద్వితీయాశ్వాసము.

ఉ॥ సురమునివీణాఁ బూనిమధుసూదను సూక్తులహోంత బాడు
చున్ | ధరణి నవంతిఁ జేగవెసతత్పతి పూజయిసేయ మెచ్చిశ్రీ | హరినెడఁ
గోరెడాసరసిజాననఁజూచి నెబాసునిక్కమీ | తరుణికి శౌరిజోడనుచు దగ్గ
రఁజేరినమొక్కె మొక్కినన్ || ... ౧౫.

క॥ ఓమృగలోచన వింటే | నీమనమునఁగల తలంపు - నివ్వటిలును
మా | యిమాటనమ్ముకొమ్మని | యామానివరుండు వెడలె - హరిఁగను
వేడ్కన్ || ... ౧౬.

మ॥ కనెసాధోపరి భాగరాగవిహారతాఁగం తాళిధమ్మిల్లరో | చ
నసూత్నాంబుద సంచయభ్రమసులాస్యత్ స్వేఛసంచారబ | ర్హిణ యు
క్తోజ్వల వీధులంజెలఁగుచున్ హేలాగతింజూపిమే | లొనరున్ బాతకమార
కన్ భువనవారోత్తారకన్ ద్వారకన్ || ... ౧౭.

క॥ కని మనముప్పొంగగనా | వనజేక్షణ వాతహారికి - ప్రాభృత
ముగన | ప్పన సేతునంచు బురికిం | జనిప్రతి హరుల వశమున - జనెలో
గిలికిన్ || ... ౧౮.

ఉ॥ వచ్చిన మానిజూచియమవర్యుడు చెచ్చెర మొక్కియకుట
నం | గ్రుచ్చిననంతలోఁ బరిచరుండొకచారు సువణపీఠముం | దెచ్చిన నం
దు నిల్పియరుదెంచితి రూరకకాదదెందుకో | వచ్చినకారణంబు మునివర్య
వచింపుమటన్న నావుడున్ || ... ౧౯.

ఉ॥ ఓకమలేక్షణాయదుకులోత్తమనన్నొక పెద్దసేసిన | న్నికరణిం
దలంచుదురె యెంతటివాడనకో భవద్గుణా | నీకమునెన్నఁజాలుదునె నీమ
దిఁ దెల్పనివాతలెప్పుడే | లోకమునందుఁ గల్గుమునిలోలయనన్ యదు
వద్యుడిట్లనెన్ || ... ౨౦.

మ॥ సురమానినాధతావక | చరితంబుల నెన్న నెవరి - శక్యంబగు
సం | చరితత్రిభువనవీణా | ధరమిఘుఁ గనుఁగొన్ననేడు - ధన్యుడఁగానే || ౨౧

క॥ నన్నేలఁబొగడెదరుమీ | రెన్నివిధంబులను పెద్ద - లేవిధిఁగనమీ |

నిర్వచనమి త్రవిందోద్వాహము.

౨౩

కన్నమునులెవ్వరోరుసి కన్నాకువచింపు ముజ్జ-గంబులవాతల్ ॥ ౨౨.

క॥ అనియిట్లు పెద్దసేసిన । వనజాక్షునిఁ జూచిమాని-వర్షుడుము
రిపం బెనయఁగయిదోయి మొగిడిచి వినయమతోఁబలికెఁ బ్రీతి-వెల
యఁగనపుడు ॥ ... ౨౩.

క॥ మున్నెన్నడు నిన్నెరుగనె నన్నిచ్చటవినుతీసేయ - నాయంబ
గుసే మున్నీజగములనెల్లం గన్న జగజ్జటివీవు-గావెమురారీ ॥ ౨౪.

ఆ-నె॥ పాల^కడలివీచి డోలికనూగంగ నేలచెడుగుపనుల జోలి
మాన్పి పుడమిపడఁతి వేడఁబుట్టినమానిసి వేసమునకెసేను వెఱ్ఱినాడె ॥

క॥ దనుజకులవధకున్నెగై కొనవేమును మీనకమఠ - కోలన్మహరి
వా మనభృగుజ రావఃపాలధర జనకలిశరీరములను-చిన్మయమూర్తి ॥

క॥ అనియిట్లుయదుకులాణావ వనజారికి నుడివిబాస - వాల్త
పసిమనం బున సంతోసము నెరయం గనుజేతులు మోడ్చి చిత్ర - గ
తివిసుతించె ॥ ... ౨౨.

నిరోష్ఠ్యకండ॥ ధరధరకజ శరజనకఖి చరశరణఖగరధమునర-స
జచరణలసత్ ఖరకరశశకధరనయన । గరళధరశయన నతసనక-ఖల
నరకహరా ॥ ... ౨౫.

❖ చతుర్విధకందము. ❖

(ప్రతిపద్యమునకురెండవచరణరెండవగణమాది)

దితిసూనుల మదమణచియు ట్టితికిన్వర మిచ్చినావు-శ్రీధరసారి
ది ॥ బ్రతికించినావుసురల ॥ యతులంగరినేలినాడ - వతిసాంపరయ ॥

❖ కందగీతగర్భ చంపకమాల. ❖

సురమునిపాలనాజలదళో భనమూర్తి విశాలధైర్యభా సుర
నయనావిలాసకలు ప్రవజచానవ సామజాళికే సరిమణివక్ష శ్రీహరి ల

ద్వితీయాశ్వాసము.

సద్వనజాక్ష పదారవిందవా! గ్వరజనకాసుధామధుర వాణ్ణిపుణావనమా
ల్యభూషణా॥ ... 30.

గర్భకం॥ మునిపాలనాజలదశో! భనమూర్తి విశాలధైర్యభాసూ
రనయనా! మణివక్షస్రీహరిలస! ద్వనజాక్ష పదారవింద-వాగ్వరజనకా॥

గర్భగీ॥ జలదశోభనమూర్తి విశాలధైర్య! సకలుష వ్రజదాన
వసామజాళి! హరిలసద్వన జాక్షపదారవింద! మధుర వాణ్ణిపుణావనమా
ల్యభూష॥ ... 3౧.

— చతుర్విధకందముణిగణానికరవృత్తము. —

ధరధరముని సముదయనుత చరణా! సరిదధిపలహారిశయమహి
భరణా! పరమపదనిలయ భవచయహరణా! హరిహయరిపుగజహరివిజి
తరణా॥ ... 3౨.

గ-క॥ ధరధరముని సముదయనుత! చరణాసరిదధిపలహారి-శయ
మహిభరణా! పరమపదనిలయభవచయ! హరణాహరిహయరిపుగజ-హ
రివిజితరణా॥ ...

గర్భద్వితీయ కందం॥ సరిదధిపలహారిశయమహి! భరణాపరమప
దనిలయ - భవచయహరణా! హరిహయరిపుగజహరివిజి! తరణాధరధ
రమునిసము - దయనుతచరణా॥ ...

గర్భతృ-కం॥ పరమపదనిలయ భవలయ! హరణాహరి హయరి
పుగజ-హరివిజితరణా! ధరధరముని సముదయనుత! చరణాసరిదధి పల
హరి - లయమహిభరణా॥

గ- చతుర్థకం॥ హరిహయరిపుగజహరివిజి! తరణాధరధరమునిసము
దయనుతచరణా! సరిదధిపలహారిశయమహి! భరణాపరమ పదనిలయ-
భవచయహరణా॥

(౪)

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౨౫

—చతుర్విధకందాన్వితప్రమితాక్షరవృత్తగర్భచపకం—

పులభువనేశదోష జలముక్పవనా సురపోషణాధృతా చలసవనా
ధినాథ పవిత్రవచా మురవైరిభక్తవ త్సల ధవళప్రభాముఖ పతజ్జ వ
నాహతయాతుధానదో ర్భలభవనాశమా హృదయవాసవరా కరినాథ
పాలకా॥

...

3౨.

—గర్భప్రమితాక్షరవృత్తము—

{ ఇదియేచతుర్విధకందంబులగును.
ప్రతిపద్యమునకాదియావృత్తచరణాదిగాచదువుకోవలెను. }

భువనేశ దోషజలముగ్పవనా సవనాధినాథ పవిత్రవచా
ధవళప్రభాముఖ పతజ్జవనా భవనాశమా హృదయవాసవరా॥

—కల్పితవల్పశల్లిభాసూరవిలసితవృత్తము—

{ ఇందులోరెండుకందంబులు, ద్విపద, లాలిపాట, అర్ధచంద్రకలు,
పెండ్లిపాట, శ్రీధవళము, సువ్వాతె, ముగళహారతి కలవు. }

మాలిమధన ధృతమావనమాలా మాలిమిగల శతసుష్మథపే
లా ఫాలనయనవిధివాసవపాలా వ్యాళదురితవనవర్గకలీలా గాలవనుతప
దకర్బురకాలా కాలజలదరుచిగాత్రసులీలా పాలకడలిపయిబండినబా
లా బాలనగరగృహవాసకశీలా॥

...

33

—మత్తేభవిక్రీడితాకందగర్భనీసము—

విబుధవారస్తవ వేదవేద్యలసదంభోజాలయాత్మేశ భూధరధర
సమద్భైతేయరసాధరాశనిధ రామత్తేభరక్షాక్షమామురారి కురధపో
షాభవకుంజర ప్రకరహార్యక్షాభుజంగేడ్డయాముకుంద ప్రముదితాచం
ద్రవిభాకరాక్షయగదంభోళిస్మితాతేనమోస్తుశౌరి గరుడగమనాజనా
ర్దనపరమపురుష యఘనిశాలిభాగ్గరకనకాంబరధర వారిదరుచిసుం
దరగాత్రవనజచరణ మదనశతరూపదాసాభిహృదయపేళి॥

3౪.

గర్భమత్తేభవిక్రీడితము.

బుధవారస్తవవేదవేద్యలసదంభోజాలయాత్మేశభూ మద్భైతే

ద్వితీయఃశ్వాసము.

యరసాధరాశనిధరామత్రేభరక్షామః | రథపోషాభవకుంజర ప్రకరహ
ర్యక్షాభుజంగేడ్డయా | ముదితాచంద్రవిభాకరాక్షయుగదం భోళిస్మితా
తేనమో||

...

...

గర్భకందం|| గరుడగమనాజనార్దన! పరమపురుషయఘనిశాలి-భా
స్క-రకనకాం | బరధరవారిజరుచిసుం | దరగాత్రవనజచరణమ- దన
శతయాపా||

...

...

(ఈబంధములస్వరూపము ప్రక్కను పటములోవ్రాయబడియున్నది.)

—భానా గ బంధ ము—

చ|| సురపరదంతివారహారి సూరిజనస్తవమోక్షపాదశ్రీ | హరిసు
రశైలధీరభువనావన మత్సరిత్రీనిధానప్ర | మ్క-రపదధ్యేయ శౌరియనఘా
నగభృజ్విలనారమామనో | హరముని జీవనారణ జయాజగదగ్రయ వీర
ధీభృశా||

...

...

3౫.

—త ర ల హ ర బంధ ము—

చ|| మురహరసీరజాక్షముని ముఖ్యముభాధిపగోపరూపని ర్జరధ
రధీరకుంజర పరక్షరమా నరహీన శారదా | రరశరవారహాస రగర
త్నరధాశ్రిత పాతకాంత శ్రీ | కరచరణారవింద కవికల్పకనీరద బృంద
సుందరా||

*

*

3౬.

—మ త్స్య బంధ ము—

భద్రకృష్ణము. నారకారిమురమారకా | శౌరికోరితినిమేరగా |
గారవించిక్యపజూపరా | వారిజారిరవిలోచనా||

3౭.

—భి డ్ధ బంధ ము—

క|| నిను నేనుపూనుకుందును | ముసులనురక్షించిచట్టి ముఖ్యుడవను
చున్ | వనమున నితరులఁ గోరక | మును లక్ష్మీగవ భజింప - మోద
మురేచున్||

*

*

3౮.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౨౭

—*గోమూత్రికాబంధము.*—

క॥ మనసిజశత శతరూపాః ఘనవాహనపాతశీల- కశరజనయనాః
వనజజనుతహతపాపాః ఘనదేహకృపాబ్ధి శీతకరిరవినయనాః 3౯

—*చక్రబంధము.*—

శా॥ రక్షోరాతినవేంద్రనీలమణిగాత్రాశర్మదా సత్పతా ద్రక్షాసు
న్మధకల్పరూపమఘవ ప్రస్తుత్యలోకస్థిరా దక్షాదాసఘటేశ రత్నమకు
టాదంతివ్యధావిచ్ఛిదా దాక్షిణ్యారవిచంద్రనేత్ర దయచేత న్నోవరా
భవ్యదా॥ * * * ౪౦.

—*పుష్పమాలికాబంధము.*—

క॥ మురహరధరధరమునిదర । హరవరశర దతనుసరసహసర
సనుతామరవరదరధరమరుదరికరిహరిహరిదశవరతుర - గారధరవరా॥

గీ॥ అయినఁ దెల్పెనశ్రీమానసాబ్జమిత్ర । నేడుభవదీయపత్రంజని
స్మృతమధు । మధుఃపాదయఃడనైరాగమార్గము । కన్యకామణినొక్క
తెఁగఁటెవింటె॥ ... ౪౧.

ఉ॥ ఆసఖరూపుచూపు బెళుకాపలుకాకులు । కాతఘక్కులొ
హాసము నీటుపాటుపరువామురువాహారువా యొయారమా ~~మోసుమె~~
అంగురంగు కవురాదవురాసవురామిటారము । ల్లాసముతావిరీవి యొడల
న్నడలన్నుడు వంగనేర్తునే॥ ... ౪౨.

క॥ అన్నన్నమాటకతనుని । యన్నన్నగుకుచపటుత్వ- మన్ననుమల
దా । ల్పన్నన్నమోవిశ్రుల్లిని । యన్నన్న వెలుంగునెన్న నన్నలినాక్షి॥౪౩.

చ॥ తొలకెనెలంత శ్రీరమణితోఁ నుణితోఁజత రూపునవ్వులు ।
దులితములొ వెనకలహరితోఁహరితోఁపఁ మధ్యమంబును । స్తుతవెలిఁ
బర్వగణ వసుధతోఁసుధతోనగు శ్రోణిమోచించు । దులితములుచున్న
కరితోఁగరితోఁసరి పిక్కలన్నడల్॥ ... ౪౪.

క॥ ద్విరదమునుగెచ్చయానము । శరదముకచభరముకోడు-జాలూ
నినవే । ల్పరదముసిగ్గరిశ్రోణికి । దరదమునెగ్గుకొనిమోవి-తరుణికివింటె॥౪౫.

ద్వితీయాశ్వాసము.

ఉ॥ తమ్ములుబోటి నేత్రముల తమ్ములుచన్నులచెన్నులెన్నుగు । తమ్ములుతోమ్మిదింటిగణితమ్ములు కర్ణముతారతేటిమొ । తమ్ములువేణిగండుపరితమ్ములు వాణినడల్ మరాళపో । తమ్ములుమోవికీవి యమృతమ్ములగుగణుతింప శక్యమే॥ * ర౭.

ఉ॥ ఖంబగుకౌను మారవిశిఖంబగు దృగ్యమళంబు గ్లామయా । ఖంబగుచంద్రానము ముఖంబుచంద్రునిసాటియానుశం । ఖంబగుకంఠమంబుజనఖంబుకంఠ చంద్రానికామయా । ఖంబగుమోవిసుందరినఖంబుచు పంక్తిగీతిగూర్చుచు పుష్పం॥ * ర౮.

ఉ॥ కంబుగళంబు మేనుకనకంబు మృదూక్తి శుకంబునిక్షుపా । కంబురదచ్చనంబుకనకంబు సమానము నాసికంబునా । కంబుగటిస్థలంబుక్రమకంబులు గుల్ఫముతాను చక్రవా । కంబుకుచద్వయంబు నలకంబులుతు మ్మైనతారయింతికి॥ * ర౯.

ఉ॥ రంబగుమధ్యమంగజశరంబగు కన్గవచంచరీకవా । రంబగువేణిశోభమకరంబగు వికాచిహాసమెన్నకీ । రంబగువాగ్ద్యచత్కృతి దరంబగు కుత్తుకలేవదిబునా । రంబగుమోవికీవి ముకురంబగు సిక్కపుచెక్కునిగుబుక॥ * * ౧౦.

ఉ॥ భంబగుచాపగోరుకరభంబగునూరుపుడంబున్యంకుడిం । భంబగునేత్రయుగ్మచూనభంబగు మధ్యముశాత కుంభకుం । భంబగుచన్నదోయికలభంబగు యానము నవ్వుచంద్రికా । భంబగుపల్కులెన్నంగ శుభంబగు దేహముసారభంబగుక॥ * * ర౧.

క॥ దరమాచెలికంఠముమం । దరమానటచన్నుదోయి-దళసరికాకో । దరమానఖకీల్జడకం । దరమావధునాభినెన్న- దరమాతరమా॥౧౨

క॥ కందముకబరీరుచిమా । కందమునున వాతెరరుచి-కర్పరలీలా; కందముగాత్రమువిధిసతి । కందమువాక్పటి నెన్న-నన్నువమిన్న॥౧౩

క॥ మాకందరంబులోడును । మాకన్నియనుడుగునడుము-మాత్రం

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౧౯

బునకే! మాకందరంబులోడుని! జాకృతినాభులనుఁజూచి నంతటిలోనన్॥

గీ॥ శంబరముగగనవసుధాశరధులోడు | సకియలోచనకటిశాంత
జంఘలకును | శంబరముగగనవసుధాశరధులోడు | యువతికచకుచకర్ణాధ
రోష్టములకు॥ * * * శ్రీగీ.

శా॥ సారంగాబ్జ హరిప్రవాళములతో సామ్యంబు దృక్కంఠవా |
గ్నారాంగుష్ఠములొండెనంచు కలిమిన్సంధించెయానాస్యవే! ణీరమ్యా
ధరముల్హసించి యివియెంతేయంచునాచెల్వశృం | గారఁజౌనలకాం
ఘ్రి మధ్యభుజయుగ్మంబుల్ విదుల్పైఁహరీ॥ * ౧౬.

గీ॥ వాలుగలవాలుగలనేలు వాలుకనులు | తొగవగఁ తొగమగి
డించునగు మ్రొగంబు | మించుమించులమించునుమేనిడంబు | పాములనుబా
ములనుఁ స్పృట్టుపడతియారు॥ * ౧౭.

చ॥ నలినసుధాంశుకంబులను నాతికరాస్యగళాళిఁజేసిత | త్కళల
నుహాసమందిడి రదఛదవేణికుచంబులందుపెం | పలరరసాంకకరకశము
లంబుజగర్భుడుఁ గూర్పవారిమి | త్రులుభ్రమరాక్షి పాణిరుహరూపము
లంగనుపట్టబోల్పుమా॥ * * ౧౮.

ఉ॥ కాంతసుసేయువేశ విధికంఠవళీకుచహాసంక్తినిఁ | లింతలఁ
దీసిరూపమువిధించి | త్రిరేఖలుఁదీర్చికర్కశం | బంతటఁజేర్చి నెల్లజిగినట్లనె
కూర్చి దరంబుపేరటం | గండునికివ్వబోలు నదికారణమై యశమొందె
మారుడు॥ * * ౧౯.

సీ॥ అగళిఖరములకై యాపేక్షజెందిన-వానినిహసియించు వాణివే
ణి! యుదయాస్తగిరిచారినెదనమ్మిసంపదఁ- గన్నవారినదల్చు కనులుచను
లు! తరులతీవియలను నెరపుమంజరిపసం- దరుమంగజాలు మైతావిమో
వి! యంబువులోచిప్పనంటిబట్టినవాని- నెల్లప్పుడణచుమీగాళ్ళుగోళ్ళు! ఘ
నరసభవజిగీషయైఘనతకెకె- నంబుజాయతలోచనహాసమాస్య! మా
రదానియొయారమాకారమెన్న! వశమెఘణిరాజునకు నబ్జభవుఁడైన॥౨౦॥

ద్వితీయాశ్వాసము.

చ॥ చనవరికే సమోవినడ సారసమారసమాసమాజమా | కొనుఁ
గనుపల్చనుంగవ చకోరకకోరకకోటిపో | ససముస్వరూపమాంగమగుచం
చలతో చలతోలతోద్ధతి | స్పృశ సగుమోముచూపులలవె | స్నెలకోనెల
కోలకోరికో॥ * * ౬౧.

సీ॥ మత్తకోకిలబింబచుదనదర్పణములు- విమలగండోష్టస్వరముల
కోడి | మత్తేభసరసిజమణిగణనికరముల్ - కరసంభవానన గతులకడలి |
చంపకచంద్రికా జలధరమాలలు- కచదరస్మిత నాసికములకదరి | యుత్పల
మాంబవిద్యున్నాలమంజరి- కుచగాత్రదీప్తదృక్కులకుబెదిరి | చంచరీకావళి
నలినచంద్రరేఖ | కామినీఫాలహస్తాలకములకడరి | వృత్తరూపములయ్యుక
విత్వసీరణి | కావ్యముఖమునబడి భువిగానంబడియె॥ ౬౨.

చ॥ హిమకర బింబసంపదల కేలికలేనగుమోవి మోములున్ | గ
మలలతాద్రాసునముల గాచెడుమేవలపోలమజ్జలున్ | భ్రమరకగీతకంబు
లకు రాముడికుత్తుకమాట ముంగురుల్ | కుముదకరీంద్రకుంభములు కొమ్మ
చనుల్పడ తాసుకన్నులున్॥ * * ౬౩.

చ॥ అలకరికుంభ హంసతుహినాంశు పికావళికల్పిదాయచూ | ఘ్రి
లపసనాసికంబు కుచసంభములుం గటియానలీలకుం | తలరుచిమోముచే
ల్వలలిశంబగువేణివిధంబువాణి | సాంశలరెడుమేసికల్కు- కషలాసనకొ
ప్పెనుడంబరంబుగన్॥ * * ౬౪.

చ॥ హరిమృగసర్పకోకిలములాసవలాకటినేత్రవేణికం | ధరము
లభోరునంగెబడ దాకొనియోడిపగర్చి పడబయ్యె | విరిబుసంగొట్టుకోయను
చు వేగుహలం జొరెఛూరిమేసెతొం | దరగొనిపట్టదూతెవిపినంబునకే
గెనునింటెమాధవా॥ * * ౬౫.

చ॥ కొమ్మనునుకుత్తుకంగెలువకోయిలకోరిగతాస్వయైనితం | బము
లచుబోరసట్లుబడిపచ్చిన నేత్రములాపిధిన్విడ | ల్బుమటిబిడంబుతోగొ
నకుసాహసియైతలకట్టుబూసినన్ | సమమని నిల్చితేయనుచు సయ్యనచ
న్దవమాన్విరూపమున్॥ * * ౬౬.

నిర్వచనమిత్రమిందోద్యాహము.

30

సీ॥ కన్గవయుద్దికి కనలియంతముబాప - వాక్పటుత్వమునకు వాడి
యయ్యె॥ వేసలిఁబోరినవిడిఁగొనితలదన్న - పాలిండ్లకవినిండు పాలివయ్యె॥
జంఘాన్నతము జెందసయ్యన ముఖవర్ణ - మణచినసడకలకంఠసాటి॥ వఱు
లనెదిర్చిన తొలివర్ణమునుఁబాప - వాదుకైముఖశోభ మీదికొరిగె॥ హరి
ణపన్నగ నాకరి లహరిచయంబు॥ గంధనఖకటిరోమాళి ఘనశఁజూప॥ వి
టతంటంబుసనవి చెట్లవెతకెజడత॥ నొండెఁబడెఁబడెఁబడెఁబడెలిసుందరతను॥

గీ॥ రమణిసగుసరియే కవురంపుపలుక॥ పలుకలకు తూఁగబోనో
టు బడుశుకంబు॥ కంబునెదురించ చొక్కంపుగళము నిండు॥ నిండువున్నమ
నెలతోడనెగడు మొగము॥ ... ౬౮.

గీ॥ నిక్కమగు కుందనవునొక్కుచెక్కుచెక్కు॥ లలితకబరీభరం
బుసీలంబులంబు॥ బింబశోభాధరముపవడఁబుడంబు॥ వాలుఁగన్నులు త
మ్ములలీలలీల॥ ... ౬౯.

చ॥ సతిముఖ చంద్రుడెగ్గుఁగొనఁ జాలక నికినరాహువల్లియే॥
గతిపగఁదీర్తునంచు చనుగట్లను పొంచినయందనేరకన్॥ వితమరియూహ
నేసిమటివెనకనుడాగిన మాడ్కికాంతిసం॥ తతివెలిబర్వచానకుచితంబు
గఁ జూపడెనారివేసలుల్॥ ... ౭౦

చ॥ కమలములూన్జ రశ్మికనుగాననిచో ముకుళించి కాంతిహీన
ముఁగొను నిస్సిరోయని మనంబెసరోయగ వానిబాసిపెం॥ పమరగభృం
గసంతతి ముఖాంబుజమున్ బసచేసెనోయినన్॥ సుమశరునమ్ములీడుబడు
చూడ్కులు భీతవృగాక్షి కొప్పెపో॥ ... ౭౧.

ఉ॥ నిచ్చలు తప్పనట్టి రజనీచరుపీడలు బాయరాహవుం॥ జెచ్చెర
నోమతన్వతిమఁజేసి సఖమణియశావ నాటవిన్॥ మెచ్చుగ నిల్పియోగగతి
మీటిన జక్కువదోయినాగనా॥ నెచ్చెలిగుబ్బిదోయి పసఁకొను నారుకు
మీదిప్రకరలన్॥ ... ౭౨.

ఉ॥ సారునకైనతావితనజాతికి లేద, సిగ్గుదోచినా॥ నారససార

ద్వితీయాశ్వాసము.

భంబులఁగొనందపమేయుపమంచుతల్లక్రిం । దైరహితద్గతిఁ సఫల మై
తిల పుష్పము హేమనాసకిం । పారెడుఘ్రాణమై తనరెనందముఁ గులకగ
యాదవాగ్రణీ॥ ... 23.

చ॥ హరిశద మాశ్రయించికటియాగతి బొందెను రోజపాళిని ర్జ
రగిరిఁగొల్చితద్గతిమరంజితెగాన తదుద్భవంబుతా । సురనదిజంబువాహిను
ల సూచనయందముజవ్వనంబుని ర్జ రములు తోచగల్గలలచాలనగావళు
లొప్పెచానకు॥ ... 24.

క॥ లాలాకనురేఖలున్ । లాలాకచభరము శ్రీఘ-లాలాకుచముల్ ।
డాల్మైగనక్రొంబవ । డాలానునుమోవిమరుని - డాలాజంఘల్॥ 25.

కం॥ మీలాచూడుకలుజిగిమగ । రాలాపలువరుసబొంగ - రాలా
చనుల । డ్దాలా చెక్కులునునుసవ । రాలాసిగము త్తియపుస - రాలా
నఖముల్॥ ... 26.

గీ॥ తరుణిపొకిలి గళముకందరముదరము । లలనఫాలంబువళులు
బాలహరిలహరి । నవలచేజిగినడుము పల్లవములవము । నెలతచన్మోము లీ
డుగిన్నెలకునెలకు॥ ... 27.

ఉ॥ శ్రీహరిపన్నగారిరుచి చెన్నగునాకృతి వాణివాలముల్ । శ్రీ
హరిపన్నగారిరుచి జేసునుకన్గవకానుగోరులు॥ శ్రీహరి పన్నగారి ధృతి
చెల్వసురాస్యము వేణిశ్రోణులు॥ శ్రీహరిపన్నగారిపసచేకొను చన్గవమే
ను వాఁడెరల్॥ ... 28.

క॥ తారలుతమ్ములగున్నిజ । దారలగుండమ్ములమృత - ధాముం
డోడు॥ జారునఖపన్నుఖంబుల । సౌరులలిబిటారములకు-సఖఁగనందరమే॥

నీ॥ సారసంబుల బట్టి సారసంబులఁ జేసు - కనకనాసిక నెమ్మొగం
బుకీవి । కుముదంబులను బట్టికుముదంబులనుసేసు - నలినాక్షిచంచలనయ
సరిమ । భంగంబులనుబట్టి భంగంబులనుజేసు - వనజాతరిపు ముఖ వళు
లతేవ । తామసిగమిబట్టి తామసిగమిజేసు - కలహంసగామిని కచభరం

(౫) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

33

బు| భ్రమణములబట్టివెస భ్రమణములుగొనఁగ | జేసుచెలితారకలకల్గి
చేల్చుబట్టి వారణముబట్టివేమత్త వారణంబు| జేసుచేడియ నడలవిలా
సమహిమ|| * * * ౮౦.

శా|| శ్రీకారంబులకల్గి జోలివినియొచ్చుంబెంచు శ్రోతంబులన్|
పాకాగీభ విలాసమొక్కపుడు దల్వంబోని యానంబుము| ల్లోకంబుల్
కునఁజేసి నేమికననాలోబోలదేయింతిబ| శృంగన్తోంటి మతేమిదెల్పుదొ
కతెన్ లావణ్యరత్నాకరన్|| * ౮౧.

కం|| అనియిట్లుమాని తెల్పిన| వనితామణి యాపురేఖ - వన్నెలు
చెన్నుల్| వినిమనమబ్బురమొండగ| వనరుహాలోచనుడుమాని - వర్షున
కనియెన్|| * ౮౨.

మత్తకోకిల|| మానినాయకనీవు తెల్పినపర్మమబ్బుర మయ్యెనా|
మానినీమణిదేవకన్యయొ మానవాంబురు హెచ్చియో| దానిపేరుపురంబు
తల్లియు తండ్రియెవ్వరొ తెల్పురే| యేచుగోరితి నన్ననాముని యిచ్చమీ
ఆగనిట్లనెన్|| * ౮౩.

ఉ|| ఆనవలాయవంతి యను జ్యోతిల పాలనదక్షుడౌజయ| తేనె
నృపాలగణ్యునకు దేనెరయత్తకు గల్గెకుంట్టురే| మానిసిమిత్రవిందయను
మానము లేదదినీకుపత్నియా| కోణపగోత్రగోత్రహత గోత్రపవిత్రచరి
త్రగాత్రకా|| * * ౮౪.

క|| పడతినినుగోరిమాధవ| గడియనాకొక యేడుపగిది - గడుపు
చునుండెన్| దడవెంచకకొగమచిముసి| వెడలెన్ హరియాజ్ఞబూని - వే
డుకలొదవన్|| * ౮౫.

క|| అతయదునందనుండా | యింతిగొనుడుపాయమెటులనెరు
గుదుననుచుం| జింతించి పడకగదిజని| సంతాపం బెదుగపుష్ప- శయ్య
బరుండెన్|| * ౮౬.

క|| పవళించి యపుడుగామిరి| యువిదనుగూఁపుటకునెట్టి - యుప
మని మదిలో| వివరించు చుండెనత్తరి| ని వసంతాండావరించె - నిబ్బర
మొప్పున్|| * ౮౭.

ద్వితీయాశ్వాసము.

చ॥ శుకగణవంది మాగధులుస్తోత్రము సేయగచంచరీకగా! య
కతతిహాంతబాడగ పికాళినకీబులహావసంతనా! వికసితపుష్పశల్లవనవీ
నలతాంగన లారతీయశా! రికగమి బట్టహెచ్చరిక లెచ్చగ వచ్చె వసం
తుడంతట॥ * ౮౭.

చ॥ అవనిరుహాళి ప్రాతలగునాకుల నెల్లను వీటిబుచ్చెకెం! జివురు
లు హెచ్చెకోవెలల చిత్తజడత్వము విచ్చెపుష్పముల్! తిడియలరెచ్చె వే
గొదమతేంట్లమనంబులు మెచ్చె శరీకా! నివహనినాదసంపదలు నేటుకు
వచ్చె సరానపూదరి॥ * ౮౮.

ఉ॥ కారణ సుప్రచుందునకారను మోహిని భృంగనాకనల
చారులకున్బ్రసూనకలశంబుల తోవ ధువీయకీచిరుల! కారము సేయ
గాగరులగాలికి రాలినపడుటాకులా! ఘోరసురాళి ఖడ్గహతిఁగూలిన
దానవులొలిఁ జూపడెన్॥ * ౮౯.

ఉ॥ అంకురితేచ్చ జైత్రుడు ప్రియంబున భూజలతాంగనాళిని!
శృంకను బెండ్లియాడుతరి జల్లినపొందలబాల పంక్తులో! యింక మనంబు
నంగుతుక మెచ్చవధూస్వృతియించినట్టియా! యుక్తువచీరయో యనగ
నుర్వరబర్వెను జేర్చ పర్చ ముల్॥ * ౯౦.

సీ॥ చైత్రశిల్పకన్యరా స్థానమండపమున-రంజిల్లునవ పద్మరాగ
మణులొ! సన్నతపికమధుసార్వ భాముడురాబ్ర - తీపదర్శనలెత్తు దీపశి
ఖలొ! పాంథులజేగొడ పైనమెమునుపల్ల - వాస్తుడంపిన శితశస్త్ర త
ణులొ! వనరాశియైసకతననట్లు పొడసూపి - ననుగల్గినబడదానల కణము
లొ! పరభృతకేశోరమానస రంకజాల! ముకుళనకురుంబములపాలిపూప
కిరణ! పంక్తులొయనరక్తిమ ప్రభం జెలంగి! వనములల రాకెకిసలయ
వారమయ్యు! * ౯౧.

ఉ॥ కూరిమిమాధవుండపుసుగులర నవీనరతీచ్ఛరాగవి! స్ఫూరిత పద్మ
రాగరుచిపల్లవచేలముసుంగుతో వసీ! సూరివిరాళి సగ్గుగొనెన్బులకల్బా
జసూపెనోయనం! గోరక ౧౦ క్షిప్రగోరకోటికితెల్ల ౩౦౦౦ - రీడగ౯౯౨.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

34

ఉ॥ గారబమొప్పువేగ ననకారనుదాది జగారువాణమా! పారడ
లందుకష్టనగు పాలనుజేచ్చినయుగ్గునింపిసాం! పారగ తేటికూతురులకై
గొనివచ్చెననకమరందసం! పూరితపుష్పసంతతులు బూసెను తీవీయల
న్వినోదమై॥ ... F 3

క॥ ఈరీతివసంతము చెలు! వారగశ్రీహరిసరోరు-హననకై పెం!
పారెడుమోహమునన్గుది! యారటపడివిరులనెజ్జ - నలునెటుబొరలకై॥

ఉ॥ నిద్దురరాక శౌరియలనెట్టుకకై తచ్చకంబెనంగగా! నద్దిరయే
మిసేతునను హాయను హోయను నుస్సుచేయకై! ముద్దయనెట్లుం బా
తునను మోహభరంబు వశంబెయిల్లునా! కెద్దియునేయతోచదను నేనెధి
నావిధియాను కోయనుకై॥ * * F 4.

చ॥ అనిపపళించులేచు శౌలిహరిని నక్షత్రనల్లైచూచుచుకై! ను
నుబరికించు కొంతవడి మీనన్బడై మనుసుద్దిహానుచా! స్పృహంబొరలా
డులేచు తమిపోకడకై యిల్లదెయు వాయమో! యనిమిదచింత జీయుచే
యినానుచెకిరట మాఅపల్కుకై॥ * F 5.

క॥ కొంతవడియూరకంబుగ్గు! హంతరమున్వెడలి యంత-టంత
టదిరుగుకై! పొంతగనసఖుభూమిపై! వింతగకేలూని తెల్పుచేయని త
లకుకై॥ * * F 6.

చ॥ మునియటకేలవచ్చె చెలిముచ్చటలేటికేతెచ్చె తెచ్చెనా! వని
తేవిలాసవై ఖరుల క్షణలేటికివచ్చె విచ్చెనా! మనమిదయేలమెచ్చె సల
మానినైకైవలపెచ్చె నెచ్చెపో! యనిలుచువీవనొచ్చె కుసుమ-స్త్రి సతొం
దరబుచ్చెబుచ్చినకై॥ * * F 7.

చ॥ పికముబువారె నెమ్ములొక పెట్టుననాడగసాంగ సాంగినకై! కు
కములుమూరె బంభరికిశోరములుంజెలరేరె రేరినం! దెక శెకగుండా
క్రూరె నలదికురల వెన్నెలమూరె మారినా! నికముగబుద్ధివీరె సక స
నెటులన్విరహాళివేగదో॥ * F 8.

క॥ అలదానికుల్కుజూడం! గలనాయది-గనకనిల్వ-గలనాయు

ద్వితీయాశ్వాసము.

సే॥ వలన నా దేవప్రియసఖా వలనా యెవమోసపుచ్చె - వలపులుపె
చ్చె॥ * * ౧౦౦.

క॥ అనిన గాదిలిచెలిమర్రి వినిచెలిమరిపనులనేర - వీడగదుపు
చు॥ వినయంబున కేల్పొగడిచి వనజాక్షునిజూచి యిట్లు - పలికె నను
పుగ॥ * * ౧౦౧.

చ॥ నగధరయెంతచుల నగు నల్లులిలోయిది మెచ్చనేర్తురే॥ మగ
తనమెల్లబోవిడిచి మానినైకై ఇలఁజెందినాయమే॥ నగుదురు సాటివారు
వినిసంగనినంగిదనయ్య వేలనీ॥ వగనెగబొంద నీకుతగవానగవా తెగు
వాయిచేసెనన్॥ * * ౧౦౨.

చ॥ ప్రియసఖయేమి నేతు వదిపీగగ నారదుడన్నకోలెముద్రియ
చేలువంబుకేవలసిరిన్లతియేగితితాళువాడనో॥ పయినముడెల్పవేర నిలు
వందరనూర యికెట్లునామనో॥ నియమముడప్పె తోచదెటు నిద్దురరా
దిక పొగ్గునోదురా॥ * * ౧౦౩.

గీ॥ అనిన చెలికాడునుడివె ధరాధిపతులు॥ వదికికళవళమొందు
సమయమునందు॥ వేటబూచంబుమొదలగు వింతలొప్పు॥ నాటలాడరె
యనబల్కె యదువరుండు॥ * ౧౦౪.

క॥ ఓనగువానియొక్కగుం నీసహయమునందుచి త- లెకసేయుట
కై॥ యేనకడ మెలంగుటచిలమొ॥ యానరణిం జేయుమనిన - నతడ్కి
నియె॥ * * ౧౦౫.

క॥ వసుదేవతనయవింటే॥ ససిబలుగుల్కె - పవనంత - సవయము
గాన॥ గసిమసిమానగవేటకు॥ వెనఁజనుటె సమయమనిన - విని హరి
మెచ్చె॥ * * ౧౦౬.

క॥ హరిమెచ్చినవిని యొకపరి॥ చరుడ హజారమునకేగి- చాటిన
వినియ॥ త్రవవాయివేటరులుతమ॥ పరిరముల గొంచు వెడలి-వచ్చిరి
వేగ॥ * * ౧౦౭.

క॥ క త్తరి చల్లడములునల॥ క గ్రథముని నీలిరంగు కాసెలు వెల

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

32

యః గుత్తైపుకుశ్శాయిలుచే గత్తులుగొని గొండరచటగనిరిమురారి॥

క॥ ఉరులుంజికరంబులుకా లురులుందలముళ్ళు బోను-బరిగోల
లుజీ గురుగడలు తీపుద్రాశ్శుం బెరలుస్వేటరులుగొంత-దెచ్చిరివేగన్॥

సీ॥ మవ్వంపుకెంజిగి మార్కొనుగరుసుతో- పారంబులును గల
మోరలలరు మాక్తికంబులజేర్చి మాతాచినల్లినః దోరంబులజ్జల చారు
మీలు నెరికుల్కు-జరిపూల నేరాజు జమటపా-తలపై నటించువింతలు తన
ర్పు నింగికైతలయెత్తి పొంగిలిగోరితె-కలవిప్ప దువ్వి నలచియుండు
సాళువంబుల బాజులజాలియలను వేసడంబులగొని విడివేటకాండ్రు
వేపులనుగొని లెంకలు వెనుకరాగ మొక్కినిలచిరి కృష్ణమోల
నపుడు॥

*

*

౧౧౦

ఉ॥ వారలఁజూచి తన్నుగనుభావమెరింగి యమాత్యుడంతటన్
సారథిఁజూడవాడు కనుగన్నకె మాపులబూన్చి తేరుతే సారసనాభుడెక్కి
తనజంటనుసంగడికాండ్రరావ్రతీ హారులు ముందుబోవగ నాయారము
తోవనిగాంచెనెట్లనన్॥

*

*

౧౧౧

సీ॥ పున్నాగములకల్గి పున్నాగములబల్గి- సాంపుపెంపై కంఠికిం
పుసూప కదళీప్రమోదంబు కదళీవినోదంబు-నల్వబల్వగ నెదచెల్వ సూ
ప కేసరిగమిలంబు కేసరిగమనంబు-రంగులెసంగి హారంగుసూపమా
పులమస మరుమాపులపసహరు- వంబుడంబొప్పి యదంబుసూప నల
రుపిండ్లకు నెసగొనునలరుచిండ్లు నెమ్మికొమలను నతిం-చు నెమ్మికొను
లు సిబ్బెమిబ్బడి నుబ్బంగ నబ్బరమున వనజనేత్రుండు సకులతో వన
ముసాచ్చె॥

*

*

*

౧౧౨

మహాస్రగ్ధర॥ బదరీమాలూర కుంభీవకుళ లికుచరంభాకపిద్ధాన్రు
ఘంటా విదులశ్రీప్రణివేణీప్రియక తిలకజంబీర మందార ఘోంటా మ
ధుశిగ్రుస్యందనోదుంబర ఖరజనటాన్రుద్రువారిష్టమోచా భరిరస్యగో
ధబంధూక పిచులముఖ వృక్షంబులస్వేడకఁజూచెన్॥

౧౧౩

లయగ్రాహి॥ పొంగుచునుమత్తకరులంగని తలల్ జదిమి సంగడి

ద్వితీయాశ్వాసము.

గొనుం గొదమసింగములవింతల్ | లంగఁగొనిలేటిమహిలంగొనిన కోల్పు
లులముంగడిపొలంగను సివంగులహారంగుల్ | రంగుగనుజల్లులు వలం
గొనెడు తోకలలరంగ చమరీమృగములంగఁగొను చిన్నెల్ | కంగిసకు
తూగుచుచేలంగెడనుబోతులమసంగనుచు వెన్నుడువనింగడుచుచుండన్ ||

తరలవృత్తము || పలుకుతేజులుగోరువంకలు పావురాయిలు జక్క
వల్ | కలెడుపుల్లులు కన్నె లేళ్ళనుకప్పుకుత్తుకపుల్లులున్ | వలికిపిట్టలు సా
భువంబులు బాజులన్ గిడికాండ్లుకో | వెలలుబిత్తరమొప్పు బారెడువిం
తలంగని మెచ్చుచున్ | ... ౧౧౫

క || మెచ్చుచు యానవవర్మం | డచ్చటమదిముదముసూప- నచ్చె
రువువసుల్ | నచ్చేలకుచూపిన వా | రచ్చెరువుపడంగ నడచి-రా నశి
నపుడున్ | * ౧౧౬

చ || హరులిభకుంభసాళి దునుమాడ సుపాణులుచింది కోకిలో |
త్కరయుత పల్లవాంతరగతంబయితద్రుచులంజెలంగినన్ | గురిజలభ్రాం
తిచెంచితబుకోసినమాతినరోసి నేలజిల్లిరిహరినచ్చెనంచు కడులీలనులా
జలు జల్లువైఖరిన్ || * * ౧౧౭

చ || కిరియమథంబులాముఁగొనికేరును పోరినకోతిరావిడిన్ | విరి
విగఁగూయభిన్నమగు వేణువులంగల ముత్తైముల్ధరం | నొరగిన పండు
టాకులను త్రుట్టెయగట్టెనుశౌరిరాఁగబం | గరుసునుపల్వేరంబులను కాను
కఁబెట్టెవనాంగనోయనన్ || ... ౧౧౮

ఉ || పొద్దుగలము ప్రొద్దుగుఱపుంబలివింబముజూచిగోడిగల్ |
ముద్దగుహేషలంగదిసి మోహముఁబూనిన పోతువార్వముల్ | తద్దయు
పోగఁ జేరుకొని తన్నినగిట్టలునల్గిలేవకన్ | గ్రద్దరిబోయబిడ్డలకు గ్రక్కునఁ
జిక్కునుచుబుల్లనన్ || * ౧౧౯

చ || గొదకొనిపర్వతాగ్రగుహ గొబ్బునబాసి నృగాంకుజింకపై |
కదురుచు దాటివాని తురగంబులంద్రోలెడుజాటిదెబ్బకున్ | బెదిరివిధుం
డుఁగ్రుంకినను బేల్చడిచూచుచు తెల్పుతూర్పునం | దొదవినభీతిచే గుహ
లనొయ్యనఁ జేరెడు గండుబెబ్బులున్ || * ౧౨౦

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

37

శా॥ తోటంజీటికి మాటికింగొలకులం మాటాడి యాటాడు
చున్. నేటా కేల్మిను నాటనెత్తుకొనిబల్మిటా కరివారత మె చ్చోటనోబ్బ
టుతనాన నీటుతువరల్ సొంపారగంజల్ల చొ! కాటంబా వసలక్ష్మికి
చ్చినభిషేకంబోయనందోచెడున్॥ * ౧౨౧.

క॥ కాగరములుదురదలు పో! రాసిన భూజాభిధరం దొ-రంగిన
మిడుగుల్! తేనెన్ముంగెన్గిరులన్! భాసిలు భిష్యోతజాల-వైఖరికాగన్॥

ప॥ తమునఁడింద్రుడు పటుముల్ దునిమె కాంతఁబింబునందాగి
యుం! డపహవీర్యుడుపేంద్రు డొయ్యన వనిన్ డాసెన్ మముంద్రుంచు
నం! చుమదిందోపగ భీతినాతిఁగొని రోజుల్మీర గుయిబెట్టిన! ట్లమరెం
గొండలబారుఁజూడ ప్రతిఁగ్గార్తాదంబులొప్పన్వోన్॥ ౧౨౩.

ఉ॥ దుష్టులుషేతకయ్యు వెనుదూకొనఁ దప్పినతెప్పజీల్లుచున్! స
ప్పపుజేండ్లుదీముచెడి సయ్యననేలకుడ్గిరోయనం । దిప్పలకొప్పరంబుల
నుదిర్వమలకలుగల్గిజారుచు । న్నెప్పగుచ్చిట్టకంబులను మెల్లెనటన్ సెల
యేరులబ్రవ్మె॥ ... ౧౨౪.

క॥ హరికిటిభల్లుకనై రిభ! శరభప్రపతఖడ్గశల్య- శాదూలవృ
క! ద్విరదచమరగంధర్వక । హరిణయుతంబైనచోటు- హరికనినిలిచెన్॥

క॥ నిలిచినవేటరులురులన్ । వలలమొసడములగుంపు- వంకకి
రుసలన్! లలింగుల-లగదులంగొని! వలఁగొనికేల్గొగిడిచినెలు- వంబడి
చేగన్॥ ... ౧౨౬.

ఉ॥ వెడవమొగంబులొడ్డుకొని వ్రేలెఁబ్బమై బలబొచ్చువల్పమా!
నడఁములు ఘోరదంష్ట్రలును నాజెపుచూపులు వాడిగోరులున్! సడలి
సనీనులు న్నెడలిసాగిననాల-లుగల్గిసింగపుం! బడతలబోలుజాగిలవుమూ
కల బోయలకృష్ణనానతిన్॥ ... ౧౩౦.

క॥ అందపుసడికలవిప్పచు! పదుల జూపియుసికొల్పి - పదవేగ
మునన్! మందలసాచ్చెన్వేవులు । సింధురితతి దూరుకొదమ- సింగముల
నగన్॥ ... ౧౩౨

ద్వితీయాశ్వాసము.

చ॥ విడిఁగొనియొకఁజాగిలము వేఁజనిపర్విడు సబ్రోవమున్ | సు
డిఁబడఁజేసి ముషకములఁజొప్పడఁ బట్టినవేలుకుకఁలా | చడిఁగనిచుట్టు
కొన్నహరిసయ్యనక్రోడము మేనినిండనె | కుడుబరిగోలలేయనదికూలె
నుశల్యక రూపమైధరన్ || ... ౧౨౯.

చ॥ ఎడవడియేకలంబొకటి యీరముదూతిన శ్వానయుగ్మముం |
బదటునఁబోయికర్ణములుఁ బట్టినముట్టెనుజమ్ము కోఱలన్ | బొదిగెనుకు
గురరాంత్రములు ముస్తెలనెత్తగనల్లిబిల్లిగ | న్బొదివిన తుంటితీవెలనుబో
లగచాకిరించుచు గృష్ణుడున్ || ... ౧౩౦.

క॥ మునుపంచాస్యనిపేరు | గొనియట్లుండక పదాఖ్యఁగొనెనని
కోపం | బెనసినగతిహరిగణముల | దుసిమెన్ హరివాడితూపు- తొగలస్మి
గులన్ || ... ౧౩౧.

క॥ జవనాశ్వారూఢుండై | పవనోద్వేగమునముట్టి-భల్లంబేయన్ |
గవయమొకటిమినుకెగసియు | నవనింబడవేటరులకు- నబ్రంబొదవన్ ||

మ॥ మనుబోతుంగనియీటె ద్రిప్పుచును సాంబ్రాణిన్ ఖలీనంపు
సం | జ్ఞనుమర్లింపరవాల్పడన్ వడిగవెంటన్ రాబొదల్ ద్రిప్పునా | మనువే
డెంబుకవాసుతోవహరివాల్ మైనేసినస్నేళముం | చినయెండాన్దపుకాయ
రీతిబడియెంచెంచుల్ ప్రమాదింపగన్ || ... ౧౩౩.

చ॥ అడుగులజాడలంగనిరయంబునచెంచులు బోనులున్వలన్ | స
డవలనొడ్డిచంచవిలిజల్లి మెకంబులుపుట్టకాపులుం | గడజులులేళ్ళునాళుగలు
కమ్మమెగంబులు జిక్కినన్మనం | బడరగఁబట్టితే హరిబలాయనియిచ్చెను
మెచ్చిక్ష్మముల్ || ... ౧౩౪.

గీ॥ పెంపుటిట్ట లంగసె మదిమంపుకినుక | పెంపుఁగొనపెలచినకొ
న్నపెనలనురులు | దవిలిననుబుసగొట్టుచుదివులు కొనెడు | లేటిమగలను
బొడిచిరి వేటమగలు || ... ౧౩౫.

క॥ విడివేటరులందిచ్చిన | యడుజుకురుజుచెంచడముల-నందిముద
ముచొ | ప్పడకొంజుకన్న లేడిక | రడుకేరజపరజకొకఁ- రాయిలనేనెన్ ||

(౬) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౪౧

శా॥ దోరంబునడలించిమేటిబురసాతోపారముల్దీసిను । న్పార
రక్షతెకరాలు దువ్విబాజునొక పెన్నాడేలుపైనేయసాం । పారన్బట్టెనులా
తిగాలిపడిగ౯ హళింగొన౯ శ్రీమనో । హరుండుందనచేతిగాలిపట మొ
య్యారంబుగన్వేదెనా॥ ... ౧౩౨.

ఉ॥ ఈరముదూరుకొంజు నొకయేకరి లేపినశౌరిదానిపై । బోర
నడగనేయనది బుట్టునమిన్నునకేగిపట్టిచె । ల్వారగనేలకుందిగిన నారెకు
డొకరడుదువ్వితెచ్చెకాం । తారవధూటిశౌరియు ముదంబులసాడెడుబం
తులోయన౯॥ ... ౧౩౩.

క॥ పారెడుశశమిధునముపై । బైరినివిడనిశితనఖర-పాళినణచితెం ।
పారనభఃపదమెగనెన్ । వారణకమరములఁ గొనువి-పతిగతిదోప౯॥

ఆ వే॥ కాలకంఠకోకకర్కరేటుక్రొంచ । బకకపోతకృకణభరతగ
రుత । లక్షణాకపింజల ముఖవిహంగాళి । నొలసినలిసి బడసియలసినొలసి॥

గీ॥ అంతకంతు జనకుడా వనినొకరడ । విరులపొదరుజేరివిశ్రమిం
చి । చెంతనున్నబోయ చెంచులకనుసన్న । వేటమాన్పనంతవేటకాండ్రా॥

క॥ ఈలలుబట్టిననొండొరు । లోలింగానివచ్చి యెదుట- నురుద్రా
ద్వలలుం । గోలలు సింగిలులుచిన । నీలాగుడు మెచ్చనపుడు - నేర్పరు
తెలమి౯॥ ... ౧౪౨.

మ॥ లలిమీఅందమ పొంతనున్న యొకకేళాకూళి యొడ్డందుమా
వులమధ్యంబున చంద్రకాంత మణితావుంజూచి మంత్రుల్తోరం । దెలు
ప౯ తెంకలుజిల్లు నేతకుతినీదేరీజవెత్తించియం । దలరుల్ క్రొవ్విరుల్లివి
ల్లిఁ గొనపర్యంకంబుగావించిన౯॥ ... ౧౪౩.

క॥ అదిజూచియాదవాగ్రణి । మదిముదమొదవంగ నొక్క- మం
తిరిపజ్జ౯ । గదసినకేకల్బుజపైనిడి । మదకరిగతినేగిపూల-మంచముజేరె౯॥

చ॥ మృగయులు చిక్కముల్లాని గుమింబడి కుంజములు౯ గుహల్

ద్వితీయాశ్వాసము.

దరుల్ | సిగరములున్నదుల్వేదకి చేర్చుమెకంపుటాడల్ల రాసులు | స్నగము
లకుద్దియయ్యెగళనంబగు రక్తముజర్మరాకృతి | స్నెగడితోరంగుచున్వనిని
నింపెనుశోణనదంబు కై వడిన్ || ... ౧౮౫.

క॥ హరి యాజ్ఞాబూనివాలిక | సురెలంగొడవండ్లవంక - సురియ
లంగొనిచే | ఛేరమెకపుగరుసులాలయుచు | పెరసుబరియలమరజేసి - పె
ట్టెడువేళన్ || ... ౧౮౬.

చ॥ కలువలురేంగసాగె రవికాంతమణిద్యుతి లోగసాగెచా | య
లుకడుసాగసాగె దివియంచెలన్నయ మూగసాగెత | మ్మలమదిక్రాగ
సాగెసతి పూగమునల్లెలడాగసాగెపు | ల్లులెడలకేగ సాగెరవిక్రంకుడుగ
ట్టుకుమాంగసాగినన్ || ... ౧౮౭.

చ॥ కుతుకమెసంగశౌరి మృగకోటిశరాహతి నొంపతన్మృగ | ఊ
తజనితోన్లతా | స్రగణజాలముమైకంపముంచుకున్నపు | ప్పితవిలసత్పలా
శరుచివెల్లుచు నత్తరితొళినంబుకై | ద్రుతగతి పశ్చమాంబునిధి దుంకిన
మాచరి గ్రుంకెభానుడున్ || ... ౧౮౮.

మ॥ పజలెల్లంపముకుందసేసి తుదకున్బ్రాహ్మేటిలోబడ్డయా | రవి
కర్యూలముసేయబూని లలియైరమ్యత్వమున్బాసుమే | ల్లావచానంగని
యోర్వజాలకసు సంతోసంబుపోనాడిసి | గువెలార్వస్సుకీళించె తమ్మిచే
లిసంకోచంబు పెంపొందగన్ || ... ౧౮౯.

గీ॥ ముండిచటరాజ విష్ణునముంగలుంగు | మనమికను తావుఁబా
యుటేమార్గమంచు | కదలికువలయ నీమను గదియఁగోరి | వలసగట్టెను
పెట్లతో భ్రమరకులను || ... ౧౯౦.

నీ॥ శౌరివేటనుమృగ తులజాశివాహిని - చేరినపశ్చమ సింధుకళ
లా | పరుణప్రిమాంగన పక్షోజయుగతటి - చచ్చితకాశ్మీర సారరుచలా |
కోరినరవియిల్లుచేరినచరమ ద్యోషితచల్లుబగ్గుండిపోడులా | యాదసాం

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౪౩

. పతికకు బద్రిశిఖరదరి-సంజాతగైరిక సముదయములొ, యంజనాహ్వయ
మత్తవేదండగండ । గళితదాసధారావళిగరిమమనగ । కెంపుచెంపావటం
బెసనొంపునింప । క్రొంజిగిజగుర్పడగ వెలసంజతనరె॥ ౧౫౧.

మ॥ గరుడఖ్యాతినిహంసరాజికనక గ్రావప్రభా సీతభూ । ధరకూ
టావళి రక్తభూమిని సమస్తక్షోణి బంధూకభా । సురమున్ సర్వసుమాలి
శోణనదసంశోభారమన్ గంగర । క్షరుచిక్షీరములొప్పి కన్నజెనుసాం
ధ్యారాగముల్ బర్వినన్॥ ... ౧౫౨.

గీ॥ సారసంబింతనికిర- విసాలివిడచె । నౌరసారసమనుమాటవ్యర్థ
మానె । యనుచుకువలయ మెగతాళులాడెగాని । కడుకుతన కున్నలయ
మునుగానదయ్యె॥ ... ౧౫౩.

సీ॥ శౌరివేటాడగ శరఘ్నణంబున-చెడిరిచిల్లినమృగమదమనంగ ।
జారిణీప్రమదలు కోరినకోర్కె-లు- బడయనోచిననోముఫలమనంగ । విర
హులపైదండు వెడలినపూవింటి-రాయనిసీలిడేరాయనంగ । తనవైరివార్ధి
లోమునిగిననతనిసం-పదఁగొన్నస్వ రాభనుప్రభలనంగ । కాలకంఠకంఠక
లకంఠకాకోల । కాలకంఠకంఠకాలకంఠ । కాలకంఠకంఠఖంజరీటద్యుతుల్ ।
గలిగియొప్పెనంధకారమవని॥ ... ౧౫౪.

చ॥ సతులు నవీనవల్లీకలు శయ్యలనున్నన బేర్చిదీపికా । తతులువె
లుంగరత్నఖచితంబగు భూషణముల్ ధరించిబల్ । కుతుకమెసంగచన్దన
సుకుంకుమమద్దివిలాసవైఖరిన్ । రతులమెలంగవేపతులరాకడమన్ హది
గోరుచుండిరిన్॥ ... ౧౫౫.

ఉ॥ ఆతరిభతలంగదురయంబున నిద్దురబుచ్చి యత్తల । స్త్రీతు
లఁ గన్మొఱంగి వెడవిల్లలబోయమనంబులన్ శర । వ్రాతములేయమోహ
ముప భర్తలకైమునత్రోవఁ దీయసా । కేతతటంబుఁజేర గవకించివేన
సగుణిచేడియన్॥ ...

ద్వితీయాశ్వాసము.

చ॥ త్వరగనిశాచరుండదుగొ దాకొనెనంచుద్విజాభీభీతిచే॥ హరిఁ
గనఁగోరి యేకకులునైవనమందుతపించి రత్తరిం । ద్వరగనిశాచరుండదు
గొదాకొనెనంచు ద్విజాభీభీతిచే॥ హరిఁగనఁగోరి యేకకులునైవనమందు
తపించిరత్తరిన్॥ ... ౧౫౬.

చ॥ చరమదిగిత్వరిన్వలసి సారసమిత్రభుజంగుఁడర్పిలిక॥ దురగక
లాపమున్వడిగఁదోలిన హస్తరసాధరోపలో॥ త్కరఖురపంక్తి ఘాతజని
తెస్ఫుట విస్తుక్రిత విస్ఫులింగముల్॥ పరిగొని బర్వెనోయననభంబునఁ దో
చెనుతారకావసూల్॥ ... ౧౫౭.

క॥ కలువనిసాశికన్వబలు కప్పులనెవ్వచకోరజాతికిం । పలరినబువ్వ
జక్కవనయాశీకిఁనన్వసుధాశీప్రవ్వపాం । ఘలవదిజువ్వ వెన్నెలలసున్నని
కువ్వరతీంఁద్రుమన్వత । ములయెదనొవ్వ తూర్పుమలమోరున జాబిలి
తోచెమవ్వమై॥ ... ౧౫౮.

ఉ॥ సూరునిగానకున్న బిససూనప్రపతకము వాడుమానిన । నేర్ప
రుకుఁగోపమాననుచు పెచ్చనపంచశరుండుమాటుక । రూరపుచక్రమంది
పీటపుంజముపై మొనలెత్తెనోయనం॥ దూరువుదిక్కుటఁబునను తోచెను
పూర్ణశశాంకుడబ్బిమై॥ ... ౧౫౯.

క॥ హరికీర్తిఁజెల్లదిశల । నృరివినకమలాసనుండు- పాసించినగం
బురపలపు పోరునోయన॥ నెరకొనె వెన్నెలనుపిండి నెరిపిన భంగి॥ ౧౬౦.

కం॥ అయ్యవసరమున నెఱుకులు॥ కొయ్యలచియ్యలనుజొనిపి-కొ
ఱవులనెగనా॥ చియ్యలు-మయ్యన నొయ్యన॥ తియ్యపుకఱుకుట్లుగాల్చి-
తీసిసరాన॥ ... ౧౬౧.

చ॥ ముడుసులు పునరపోతనము మూలగ కందనగాయదొబ్బనం॥
జుమలనువేరువేరుఁగొని చొట్టపనంటుల నింన తైలము । నౌడిమిరియం
బుఁ బోసిసరిపొయ్యెడుమంటన బెట్టియాకుమూ॥ కుడులిడిబానసంపుసని
గొబ్బునదీర్చి కిరాతనాయకుల్॥ ... ౧౬౨.

నీర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౪౫

క॥ సరసింజనిజారీలను । గరగలపింగాణులనుద- కంబుల్లానిశ్రీ
హరిపదజాపగ యిదియని । మురయుచు నొండ్డారులువాని- ముందిడు
కొనుచున్॥ ... ౧౬౩.

చ॥ పరిగొనివేటకాండ్రు నరివాణములం గలునింపినింపియొండ్డ
రులెసద్రావిత్రావిరుచులూరెడు మాంసముపారుటాకుల । స్మరువగుపం
డుటాకులను మూకుడులందరిటాకులందునిం । పరయగ నింపియుంచిరిస్థి
తాననుడై హరితమ్ముజూడగన్॥ ... ౧౬౪.

క॥ పొలసునుపేలాగొనుచుం । జెలరేగుచుశౌరికృపను- చితమె
న్నుచుపీ । యిలగలసోములుదీనికి । నలవడవనిమెచ్చుకొనుచు-నటవే
టరులున్॥ ... ౧౬౫.

భుజంగప్రయాతము॥ పటీరామృతక్షీర భావంబుఁ దోపన్ । వి
టారంబునంగల్లుఁ బింగాణినింపన్ । దుటాయించియొక్కండు దోతెంచి
త్రావెన్ । బటాబూర మేమన్నబల్లారెయంచున్॥ ౧౬౬.

నీ॥ ఈరువునొకకోపు కోరనొకచేజూపు - నరగొనియిచ్చొకడా
ప్తకునకు । నాచించివటి యొకడదిగొనిదీనికే-పదవిదీతాననుచు పలికితా
పు । నొకచియ్యజూపినోరూరించ వేరొక - డదిగొనిమింగి నోరజ్జూ
పు । చిన్నారిచిందువఁ జేకొనియీసుర - సురలకందనిదంచుజూపునొకడు ।
నొకనిముందరి కలుకుట్లు నొకడుమింగు । నొకనికై గిన్నె లాగికల్లొకడు
ద్రావు । నొకనిమధుచషకంబెత్తి యొకనికిచ్చి । గొండ్లిసల్పుచుకేకి సల్పొట్టు
నొకడు॥ - ... ౧౬౭.

చ॥ కనులెసపీలబోయెనడకల్ విటతాటము లాయెమాటలం । దొ
నరికడప్పెవాతెరల నొయ్యనతుంపురు లాటకొప్పెమున్ । హనువులజాజు
మూగెకురులల్లన జుంజురుతేగెమర్మముల్ । పనిబడిరచ్చకెక్కె కడులా
హిమి యెను వేటకాండ్రకున్॥ ... ౧౬౮.

ద్వితీయాశ్వాసము.

ఉ॥ ఒక్క-డు వెక్కిరించు నొహాహోహి హిహీయని హాస్యమా
డువే! రొక్క-నియొక్క-డెక్కి మఱియొక్క-ని కౌఁగిటనొ త్రియెత్తునొ! క్కొ
క్క-డుగంతులేయుచు నొహోయని పెద్దటికంబు లాడుచున్! మిక్క-టమై
న కైపుఁ గొనిమెల్లిరి గద్దరిబోయిబిడ్డలున్॥ ... ౧౬౯.

సీ॥ సురగాలిఁబొరలెడు చొక్కా-కులను వంకి - బోడచెదనని ము
ట్టబోవునొకడు! చదలంటినక్షత్రచక్రంబు సడలింతు - చూడుచూడని దుం
కులాడునొకడు! దిగ్గునలేచియద్దిరసింగమనిజము - దాడికైకొనియేచుమో
యనొకడు! స్వచ్ఛాయ సేతకసహ్యుడై చలమున - బట్టబోయిసరాన బడు
నొకండు! కిసిగడ్డంబు తనవలకేలఁబట్టి విడువిడుమంచు చేపలవ్రేసివ్రే
సి! యారకొడితివె నీమదమణతుననుచు! కదసితను తానెచెయిఁగల్పికన
లు నొకడు॥ ... ౧౭౦.

గీ॥ ఒకనిగడ్డముఁ బట్టివేరొకడుగుంజు! నేమిరాయన్న నీదాతెనా
దియేది! జూపుమనినలు దిక్కు-లఁ చూచిజూచి! పాయనిక నెట్లునుచు నేడ్చి
పసుధ వెతకు॥ ... ౧౭౧.

ఉ॥ ఓసతిరమ్మటంచు వృగయుండొకనిన్వెనసకు! నొత్తినే! డో
సి యిదేమిసీదుకుచ యుగ్మముదాచితివెక్కడన్ననే! నోసినిగానుబూసిన
ని యొంపులు జంజురులె త్రియుండెడున్! మీసలుఁ జూపినన్వనక మిట్టలి
వేమనిమూర్ఖుడై॥ ... ౧౭౨.

క॥ నెలజింక నేతుననియు! తలముననొకకొఱవి నేయ - తటకున న
దియూ! దలఁబడ్డ చెడ్డమొకమిది! తలఁగొమ్మున గ్రుమ్మెనంచు - ధరఁబడు
నొకడున్॥ ... ౧౭౩.

క॥ అలసటబడివేసటఁగొని! యలయికచేసేదజెంది - యల్లట మె
దుగన్! సాలసియలసిచెంచులుబెగ్గలమునపవళించిరాకు-గడలందనుడున్॥

క॥ ముసినాధయవలికథనా! మనమున సారసేయుమిల్లడు - మా

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౪౩

మక మనమా! వనజాక్షునిచరితామృత! మునకై మరులొండెదానముంప
వె వేగఁ॥ ... ౧౭౫.

—*తోటకవృత్తము.*—

దనుజేశవధూ సముదాయపృథు! స్తనమండలకుంకుమచందనసే!
చన సులతదృగ్జలశైవలినీ! జనితారయుతోజ్వల చక్రధరా॥ ౧౭౬.

—*మంహాకాంతావృత్తము.*—

మెట్టంజాల్పుత్తడి మెఱుఁగుపాల్ మేలూర్మబ్బబాజున్! మెట్టం
జాలై నునుపుమిహిడాల్మేటి పలరప్పపెన్ లాల్! మెట్టుంజిన్నెంగొనుజి
లుగు వ్రేల్చిన్నయాపక్కిరాడాల్! బెట్టెలాతుల్ చొఱదగనిప్రోల్ బిల్లి
వొల్లలువేల్పు॥ ... ౧౭౭.

గద్య॥ ఇది శ్రీమదలక్ష్మీం గోత్తుంగ శృంగారస్తన శృంగసంగ
ధారాధర వేంకటేశ్వర కృపాపాంగలబ్ధ వాగ్దేవభవ నిరంత
ర భాగవతారాధనాధేయ తూముకులపవిత్ర సర్వేశాభి
ధాన పుత్రరామదాస ప్రణీతంబైన నిర్వచనమిత్రవిం
దోద్వాహంబను శృంగార ప్రబంధంబు నందు
ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీశుభమస్తు.

నిర్వచనవిమ్రత విండోద్వాహము.

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీకర సంసారార్థవ, నౌకాయిత పాదయుగళ - నాభీకజనుః | పా
కారిచక్రవాకది | వాకరకరుణావిధాన- పాలితదీనా || ౧.

ఆ-వె|| అనిసమానినాధుడానందమగ్నుడై | పుడమి రేనిఁ జూచినుడు
వదొడగె | చిత్తవృత్తిన్యపాల | యంతతెల్ల బారెనవనిఁదూర్పు || ౨.

ఉ|| తారలుమాసెపక్షి సముదాయములేసె శిలీమూఖంబులిం | పా
రగమ్రాసె సారసములందముసేసె చకోరజాతికిన్ | భారముఁదోసెకల్వ
జిగిబాసె పదాయుధపం క్తికూసెలే | బైరలువీసెకాముకుల భావము రో
సెనువేగుజామునన్ || ౩.

ఉ|| రాతిరిగిట్టె రేవెలుగు రాజెలవట్టె విరించిఁగాముకీ | వ్రాతము
తీట్టెతామరస బాణుడుబత్తలిగట్టె తేంట్లకున్ | యాతనుఖంబుబట్టె పా
లయలకలు లొజ్జుకుఁబెట్టె జకరవల్ | ఖ్యాతిగజోడుఁ గట్టెతెలు పల్లనఁ
బుట్టెను తూర్పుదిక్కునన్ || ౪.

మ|| మృగయాక్రీడిత యాదవాధిపుడిదే మేల్కొంచువేళాయమ |
స్మృగముంజూచిన నేలమానుకొను మర్దించున్నిజంబెదెదన్ | దిగుతెత్తంగ
డుతెల్ల మోముకదురందీవ్రంబునన్బాశిది | జ్ఞగరంధ్రంబునఁ దూటిడాగె
ననగంజంద్రుండుఁ గ్రుంకెన్వడిన్ || ౫.

చ|| సునుపరిజెక్కుల న్నొసయునొక్కుల వేసలిరాచియొయ్యనం |
దనకలి ముంగురుల్నిమిరితమ్ములముల్ పుకిళించినీవుల | ల్లనబిగియించినా
యకులు లంకియఁగోరిన నానుచాలులే | యనిమృదుశయ్యలందొరిగి రత్త
లభీతిని కన్యకామణుల్ || ౬.

క|| పెరవారిరాకవినినన్ | గరితలుతెలవంచి మోము - కప్పుటవిధి

(2) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౪౯

యం చరవిందాపుడురాసి గ్గరియగుచున్ గలువచెలువ-కడుముకుళించెన్॥

చ॥ దొరమముఁ బోవవచ్చెనని దూకొనిజక్క-వ దంపతుల్కనో!
హారమగుపైడి పళ్ళెములనచ్చునీలములుఁచిపాండురాంబరమిడికానగ
బెట్టిరన్నపైవరటల్ గలులెత్తియాడబంభరవిసరస్థితాంబురుహపాళి వి
శాసము మించెనత్తరిన్॥ ... ౮.

కం॥ వనజాక్ష మీరుగోరిన వనితవయాళికిసరోజ-వదనలతోనీ వ
నమునకువచ్చునిదెమే । లొకనుమనుగతి కారుకోళ్ళ-కోయనికూనెన్॥

సీ॥ కమలజరాసుధాకలశంబనంగను - మొనసి జక్కవలకుంటెన
యనంగ। చందుపుల్గులవిప్పుసాధనంబనగను-కువలయాళికి విషగుళికయన
గ। జారిణీస్త్రీకోటి కోరికతుదయన - నినమయాఖముల కంజనవనంగ।
తెరవాటుకాడబెదురు బొమ్మయనగను- దినమునకొఱపు విత్తనవనం
గ। కుంభినీజన వైతాళికుండనంగ। పచ్చకన్నులమొకముల మచ్చనంగ। ప్రా
గ్సతీమణిచేవిరిబంతియనగ। దెలసెనత్తరితూర్పున వేగుజుక్క॥ ౧౦.

క॥ హరినామసార్థకమునకు త్వరగ నిశాచరులఁ ద్రోల-తపనుడలు
గరా। ద్రరసమునెరికొనిబర్విన । కరణిందొలుసంజతూర్పు - కడచెలు
వారెన్॥ ... ౧౧.

ఉ॥ లోకములన్నిశాచరులు లొజ్జకుతే సమకట్టికాకచే! కాకులు
సేయ లోకులలకాకుపడన్వసపోక కుయ్యడన్ । వీకునశౌరిచేత గలభీకర
చక్రమునంపెనోయనన్ । గాకవెలుంగుతోచెమును గట్టుననిండు పిసాళ
మొప్పగన్॥ ... ౧౨.

గీ॥ అంతటనుసుజనానంద హాసుకంద । మరునినిద్దంపు చందార
మాప్రసంద। చికురకజ్వలబృంద విజితమిళింద! మేలు హాంజగజిగికుంద
మిత్రవింద॥ ... ౧౩.

చ॥ హరిగను నారటంబెసంగ నంతకుముందర పూలసెజ్జపై । బొ
రలుచువేకువన్నిదుర బోయెడువేళసహస్రమారసుం । దరుడొకమర్త్య

తృతీయాశ్వాసము.

డంబు సుపానాభుడు చక్రధరుండు హటకాం బరుడుజితాంబుదప్రకరభా
స్వరుడుస్మనుడోచెడోచినన్ || ... ౧౪.

ఉ॥ దిగ్గనలేచియుస్సురనిదికుటలు మెల్లననట్టజూచిమై । గగ్గురు
లెత్తచన్నులుబుకన్ వెడవీడ పయటజారగన్ । బెగ్గిలిబేలయైమదన పీడ
కుతాళక పొంతనొక్కతెన్ । బిగ్గరదగ్గరొత్తియలబిత్తరిచన్లవ దిండుగా
గొనెన్ || ... ౧౫.

చ॥ అటగొనిలేచిమైవిరచి హయని చిత్రితపువ్వు శయ్యపై । తట
కునప్రాలియుస్సురసెదైవ్యముబల్వగ నెండిలేచియ । కటయికయేమి సే
కునని కాంతనెగాదిగజూచిపావద । కట్టిబడిపొర్లగాచెలిమి కత్తియ గా
రవముప్పనంతటన్ || ... ౧౬.

ఉ॥ చెచ్చెరపచ్చియెత్తి తనచెక్కిటచెక్కిలి నొత్తియకునన్ ।
గ్రుచ్చివెనంటిచే నిమిరికుంతలపంక్తికిసామ్మజేయుమేలచ్చపుస్వేదబిందు
పునగ్దినులంకలు గొన్నసోగుల । స్పృచ్చిసురంటిచేవిసరి విహ్వలచిత్తము
దోపన్లునెన్ || ... ౧౭.

క॥ ఓయమ్మయేమికళవళ । మోయబ్బరమయ్యెదాప-మొందగ
సికే । పూయెనొగాసిల్లుటకే । మాయయెయేర్పడగదెల్పు - మాయన
నొకన్ || ... ౧౮.

క॥ వగనెగలుమిగులపొగలగ । బెగడున మేనువడకాడ-పెదవింద
డపుడున్ । దిగులునన్లుపూర్పులునిగు । డగన్లునిపలి కెచాన-డగుత్తికతోన్ ||

ఉ॥ ఏమనిచెప్పజాలుదునె యింతకుముందు జితాంబుముగ్ధయ ।
శ్యామలవర్ణుడొక్కడు సజంబుగముందర గానుపించిన । న్నామునిపాలుగా
నికచికన్నడడయ్యె నికెట్లుతాళుదు । న్నాచుదివానిపైబొరలి నన్నిటచే
ననోరుహాననా || ... ౨౦.

క॥ అనినప్రభుల్లాంబురుహే । ఊవినితలయూచిజూచి-ఘాణిస్థి
తి । తర్దనియైయెంతకువచ్చితి । వనివెంతలు మదికిదోప-వనితకునుడిన్నెన్

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౫౦

మ॥ వికచాంభోరుహనేత్రవింటి నహహావితౌగదాపోతుటీ । గ
కునైనంజొరరానిదీనగరునన్తాన్నించు నేయిట్లుగ । న్యకవీవెకగడమర్చ్యుడె
క్కడనె మోహంబేలనేయింతవె । ట్రికలాపంబుదలంచబోకు వినినిఁజే
డేమియూహించునో॥ ... ౨౨

మ॥ మగువాకన్నెటికంబు వీటిబడహామండ్రాటముంజెందగం దగ
వానేయిదితల్లికి న్వగఁగుందండ్రెంతకుం దెచ్చునో । వెగఁబానన్నలకమ్మ
బంధువులకున్వింతౌనులోకంబునన్ । నగుదాఁబాగదతోటదేడియలువిన్నన్
సిగ్గుబోనాడరే॥ ... ౨౩.

క॥ మగువలుమగలందగుల । న్వగఁగొనదెగఁడురుమిగుల-వలయు
లకతనం బగుననిగోలవునీకిది । తగునేసడిబడయుసడవ-దల్చుటముగ్ధా॥ ౨౪

మ॥ అనసిగ్గువలపోజనుప్పిరిగఁదోయన్ లోచనద్వంద్వమీ । లన
మొప్పన్ నృపపుత్రికొంతవడికిన్ తాల్యాత్మయైబల్కెమా । నినినన్నగతి
అవ్వసేయకిక నేనీదానగానమ్మన । మ్మినదానన్ గరువేలఁజూపెదవెచె
ల్మిన్ బలిగతిన్నిక్కములో॥ ... ౨౫.

చ॥ వినిచిఱునవ్వుదోపచెలి బిత్తరియావలద్రిప్పి నెట్టికల్ । తన
తలనొత్తినాయెడ సదాదయకల్గిన దానపమ్మనీ । మనముపరాకుజెందెవగ
మానవేమేల్కొనియుంటిగాదెయే । మనుజునిగాననేకలసుమాయనితెల్పి
న భామయిల్లనెన్॥ ... ౨౬.

క॥ చెలియేమనితెల్పుచున । న్నలయాననిజంబువినవె- నాహృదయ
మును । త్తలపాటునొందెనిజమా । కలయోతెలియంగజాల గదయేమం
దున్॥ * ౨౭-

శా॥ ఆమాటల్ వినిబల్కె చెల్లినవలాయానాన నిక్కంబునీ । వే
మిందెల్యనిపిన్నదానవగుటన్ హేవాకమెట్లబ్బునో । భామారత్నమనే
గుజామునను స్వప్నంబాటక్షేమంబునీ । కామోద్రేకముమాను మీకల
యెనిక్కంబాను చింతింపకే॥ * ౨౮.

తృతీయాశ్వాసము.

క॥ అనియ్యిల్లారార్చినజితః ఘనకబరివచించెనెట్లు - గడుపుదుదినముల్
ముల్ | వినుకనఁజూపడుజితశత | మనసిభానెడజికిర-మనసు-మరలదు
కొమ్మ॥ * ౨౯.

గీ॥ అమ్మయిదియేటిబేలతనమ్మకొమ్మ | యద్దమునమాటకలలోన
నైనమాట | నమ్మరాదైనవానిరూపమ్మదెల్పు | వేగనూహించియెవ
డౌటవెతకవచ్చు॥ * జ ౩౦.

క॥ అనిహూరిమివెలదుకబ | లిగనబెగ్గిలిరాతనయవి- కీర్ణహృదయ
యే | మనకితలపోతకలదై | వినయంబునకొంతవడికి-వివరించెతగ॥ ౩౧

క॥ ఆవగడగివిగినాగసులు | నావలపులునామిటార-మానుకుమా
రం | పాపేకయునాచోకయు | నేవివరఃసేయబూననేర్తునెచెలియా॥ ౩౨

సీ॥ అయినదెల్పెదవాని యందమంతంతనే - సరసిజేక్షునిగన్న చ
క్కవనము | శ్రీధృతపద్మంబు సేవింపజేరిన-రవియనకాస్తుభరత్నదీప్తి | త
రుణాతపాశ్రితధారాధరంబున-కలితకాశ్శీర వక్షస్థలంబు | నయనాబ్జముల
పైననటియించుపట్పద-కులనాటిగఁజూర్చ కుంతలములు | నడుగుకెంద
మ్ములనుఁగోరియావరించె | ననమరాభాళిచి తరువంచుపసిడిచీతెరింగులు
మీగాళ్ళఁజిందులాడ | కలుగనొయ్యారమెసఁగసాక్షాతరొరించె॥ ౩౩॥

ఉ॥ నాసఖియబ్బ్రమొందియగునాకనుఁగొంటివెయింతవానిసే |
బాసుబూరెయేమికనుపట్టసివేంగలివౌటఁగంటినా | నేసరియెంతనేర్పరి
వినీవెపుడుంగనలేదెవానినో | హాసతియంచునవ్వెసఁగనొయ్యన కేకిస
లేసియిట్లనె॥ * * ౩౪

క॥ ఓతరుణియిట్టిటక్కులు | నేతీరునగంటివెచట-నేమనవచ్చు॥
నాతోనీగతిబలుకట | తాతకులగుజెప్పఁబూను-దానపుగావే॥ ౩౫॥

క॥ అనమిత్రవిందయెదజ | ల్లనవాతెరవడకబతిమి-లాడుచునవ్వా
కనికరముంచవెకనినం | తనుదెల్పితి నెవడొనేన- తనితెలియగదే॥ ౩౬॥

గీ॥ అనినరాసుతచెక్కులు నశ్చనిమిరి | ముద్దుగొనిముంగురులును

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౫౩

వ్యవద్దఁజేర్చి మరునిరాచిలగ్రానీకోరెసిరులుగులిగి । మించనలవాడెనిను
బొందమిత్రవింద॥ * * ౩౨॥

గీ॥ జంకునొందకుమింకేలసంశయంబు । వాంఛలొనగూడెలెఱుఁ
గవేవానినీవు । నాడఱోయినతీర్థమెదై నపగిది । గాదెముంగొంగుబంగా
రుగరిమఁదోప॥ * * ౩౩

గీ॥ వానికినినీకు సేమేమివావిగంటె । మదితనీమేనమామక మద్దు
సుతుడు । నతడునీతల్లికినిమేనయల్లుడగును । పల్కు లేటికినీమేన బాఁగ డా॥

ఉ॥ ఆతనిపేరువిందువపుడప్పుడు పెద్దలుజెప్పముందువి । ఖ్యాతిగ
గోపికామణి విహారకుడుర్వరరక్షకుండున । బౌతనిభాక్షుడారజనపాలు
డు కృష్ణుడనంగనాతడే । యీతడుభతనీకునగు నిందునిభాననచింత
లేమన॥ * * * ౩౪

ఉ॥ ఆవచనంబులున్మరుని యస్త్రములై యెద ప్రక్కలింపలే । నే
వెరిత త్తఱంబుఁ గొనిదిగ్గన మ్రొగ్గిత్రపాబ్ధిమున్గినన్ । భావమునందునుత్స
వముపాల్పడినంగల మయ్యులేపతా । నేవిధమైనచెయ్యులను నేరకపాదన
ఖాళీఁజూచుచు॥ * * ౩౫

క॥ అల్లననిట్లనిపలికెం । దల్లియొగతాళీసేయ-తగు నేనినునే । నుల్ల
ముననమ్మితిని । న్నల్లరిసేయకనికొఁగి-లందిననంత॥ ౩౬

క॥ కాంతామణిక నెచ్చెల్మినె । లంతుకయీమాటలెగ్గు-లాబళిబళి
క । న్నంతన్నునుఁగాబడువృ । త్తొత్తముగదెతప్పుబట్ట - దగునేతల్లీ॥ ౩౭

గీ॥ అమ్మయోయమ్మయిది యపహాస్యమగునె । కలఫలంబునుజె
ప్పితిగానిచెలియ । లాలకించిననారడిపాలుజేతు । రనిననెలతుక కిట్లనె
నరుసుపట్టి॥ * * ౩౮

క॥ ఓయచ్చయేమి సేయుదు । నేయుల్లంబాజ్ఞమీటి- నెప్పరినికసే ।
బాయననివాదులుంగొనె । నేయేగతిప్రాద్దుగడుప-నేర్తు నెయనిన॥ ౩౯

క॥ ఓరాజతనయవింటే । యారాటముగల్గినప్ప-డారామమున॥
గారాబతివెలఁగూడివి । హారము సేయంగనుచిత-మగుకన్నెలకు॥ ౪౦

తృతీయాశ్వాసము.

క॥ అనిగామిడినవలాబి లిగిననెదపాదలంగనీ ప-గిదిసేయుమనః
న్బనికత్తెకుచెలికత్తియి వినిపించెనురాచపట్టి-వృత్తాంతంబున్॥ ౪౭

క॥ అడలిపనికత్తెవినిసం । గడికత్తెలమేటియడప-కత్తియలనుహె!
గడికత్తెల దడుకుననొసగూర్చితెలిపె దరుణిమనంబున్॥ ౪౮

క॥ తెలిపిన ప్రియపాథోరుహ । దళలోచనులెదనుపెల్లి-దంబా
ప్రగగుం పులుగట్టిరాజసుతబెంగలికల్లనవచ్చిగువ్వకరిగొనియంతన్॥ ౪౯

క॥ పదటునకబరీజితతో । యదలొగికించిన్నతాంగు-లైమొ
కొరిపి యొదకొంగుముంగొనలతోఁ ముదమునఁజేదోయిలెత్తి-ముగ్ధా
ను శికిఁ॥ * * * ౫౦.

క॥ మొక్కినప్రేముడియకలల మక్కువతోఁగలయఁజూచి మ
సబైలుపడం జొక్కపు కనునైగలచే నక్కటికం గూరుచుండు - మనినె
ల్పినచో॥ ... ౫౧

ఉ॥ తూకొని దాస్యకాంతలు కుతూహలమానసులై సరానము
క్తాకృత ఝల్లరీయుతవితాన పరీవృతమై మణిస్థచా మీకరకల్పితంబొన
యుమేలిమి పల్లకినెత్తితెచ్చిపె న్నీకను మిత్రవిందగనివేడుచు మ్రోలను
బెట్టిరత్తరి॥ ... ౫౨.

క॥ ఆభీజనపరివృతహే రాలోల్లసహృదయకనియె - రమణియొ
కతెవా హ్యభికితడవేటికినాం దోళికదెచ్చిరనరాచతోయ్యలియంతన్॥

చ॥ సకికయిదండనుంగొని బుజందగనొదల మోపిలేచివే గొక
చెలియూతగావికసితోత్పల లోచనమెల్లమెల్లప ల్లకిఁగని సూనతల్పకవి
లాసము మెచ్చుచు నెక్కిమకుగవఁ సకియలుచుట్టిఁగొల్వగను సయ్య
న వెల్లెవనంబుజూడగన్॥ ... ౫౪.

ఉ॥ అచ్చరపువ్వుబోండ్లకెనయైనమెలఁతలువేత్రపాణులై పొచ్చ
రికల్ పరించ జలజేక్షణయుగ్మలు కొందరందుమే అచ్చప్రచామరల్గిలుప
నండజయానలు కొందరుబృకం బెచ్చగతాళ వృంతముల నేమరకన్విసరం
గ వేడ్కుతోన్॥ ... ౫౫.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౫౫

కం॥ ఆరామస్వకీయవయః స్యారామలః గూడివనవి - హారమున
కుపో! పోరామ హృదయలై చెలు! లారామము తారసిల్లి - నని రొండొ
రులున్॥

...

౫౬

కం॥ మునుకనుఁ గొంటివెవనితా! వసితారసమయ్యె వలపు - వల
పులమనెకా! మనికాపురమీవనినా! వసిపాటిగొనంగనవసి - వసిమఱిగలదే॥

కం॥ అనిచూపినదొరకూతురు! తనమనమున పేర్చియెదిగి - తరగ
లిడగమె! ల్లనచనిన జెబులు నోహో! యనుచుం గేకిసలుగొట్టి - రంతటి
లోన॥

...

౫౭

ఉ॥ రామలుపాంధవిభ్రమ విరామముఁగామునిప్రేమమున్బిక! గ్రా
మము పుష్పలీళ్యభితకామముఁ గేలికనేమమున్ సుమో! ద్దామముమాధవ
ప్రథితధామముఁ దావుల సోమమఁచితా! రామముఁగామినీ హృదభిరా
మముఁజై త్రకళాలలావమున్॥

...

౫౮

గీ॥ పాంతఃజనిచూచి తలయూచిపాలముసొచ్చి! యందుగలవెంత
చూడుకలకబ్బ్రమొసగ! తరుణులంతంతఁ జనుచుకాంతారమహిమ! స్వా
నంగ నొండొరులస్పృడు బొగిడిరిటుల॥

✽

౬౦

ఉ॥ శోణ మణిస్థకుడ్యరుచి జొప్పడుపల్లవ రాజవజ్రగో! పాసిసి
మాడ్కిపుల్లసుమ పంక్తులుతల్పములీల నంతర! స్థానమునందు మారుతవ
శంబున రానినపుల రాసులున్ । మానినికంటెవాసగృహమాయన నొ
ప్పెనికుంజమల్లదో॥

✽

✽

౬౧

చ॥ అలమసజ్జాడు పల్లవచూతరగుచ్ఛకపాళిగాలిచే! తలిరు
లఁ బాయశాఖలలితంబున దాకినతేకులెత్తెనా! చెలిఱవికెన్ సడల్పినినుఁ
జేసని రేమగడమిసేసెనో! తెలియవెయన్నలజ్జమచి దెప్పరిలన్బొడమా
టుకెచనె॥

✽

౬౨

చ॥ అడగనుఁగొంట రత్నకళితాంతర నూపురరావ విభ్రమన్!
జెదరితురీనపల్ దెసలబృందములా బలులేండ్లుజూడయా! మదనసమీపముం

తృతీయాశ్వాసము.

దు పతిమార్గాని తేరినవెనకముంగుదుల్ | చెదరినలీలకాదె యనసిగ్గరి
యైనహాసించిరంగనల్ || * ౬౩.

చ॥ మనఁగొనియల్లిబిల్లిగను మావినిచుట్టిన మల్లెఁజూచిమా | నస
భవ కేళిలోఁ బతిపెనంగినమాదిరి దోచకంతుపూ | గసికెలకోడియోర్తుత
షకంబున మూర్ఛిల లేపియోతఁయు | ల్లసముల నాడెనా ప్రియునిలంకి
యతోచెనెయంచు నవ్వుచున్ || * ౬౪.

చ॥ వనరుహలోచనా తరుణపల్లవవారము గాలిచేపరా | గనివృత
గృచ్చపంక్తివెలిగన్నడ విప్పిసరానఁగప్పుచా | క్కని పొదరిల్లుతోచె బయ
కారపు సన్ననికంచు కాంతర | స్తనములఁ దొల్లుపయ్యెదను చక్కఁగఁ
గప్పెను కాంతపోవడిన్ || * ౬౫.

గీ॥ సకియపున్నాగ రాజికేసరులఁజూచి | వెఱచిదవ్వులడాగినివ్వె
ఱఁగుజెందె | సకియపున్నాగరాజికేసరులనంది | యల్లిబిల్లిగనుండునెయ్యం
బుఁ గనవె || * ౬౬.

ఉ॥ వీవలివీచినన్నదన వీడితయై చిగురాకుచేతవి | శ్రావపురంభశ
క్ర పరిరంభముసేసెను వింతఁగంటివే | వీవలివీచినన్నదనవీడితయైచిగురా
కు చేతవి | శ్రావపురంభశక్ర పరిరంభము సేయుటసాజమేచెలీ || ౬౭

మ॥ పురుషాలింగితమయ్యు శ్యామయచట న్బొల్పారెనో శ్యామ
యా | పురుషాలింగన మెప్పుడొప్పుగుట నీపొల్పొందెనోకొమ్మను | స్థిర
రాగంబున పల్లవావళినిపొందెం గొమ్మకన్గొంటెయా | స్థిరరాగంబునపల్ల
వావళిక మాతృస్థాన మాటంగదా || * ౬౮.

క॥ గణికారతి సారభ్యం | బునకులతాంగకలితశయ - భోగభుజం
గే | శుంగంబుపొదరింటను | మసమున కబ్బరముదోప - మణిభాహాసా ||

క॥ గణికారతిసారభ్యం | బునకులతాంగకలితశయ - భోగభుజం
గే | శుంగంబు న్రతము చెడునువ్వు | జనమంటును మాడకమ్మ - చిత్తరు
మామ్మా || ౭౦

(౮) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము. ౫౭

చ॥ దగగొనివచ్చు భృంగమును దాకొని పెంటిబిరాన క్రొత్తగా
జ్జగివిరికోరతోఁ వధువుచాలిడికెందలిరాకుసెజ్జనా! మొగతదలదిఁదొన
ర్చి పతిమోమున మోమిడినత్తమిల్లెనా! ముగుదబలారెయంతయిదమో
హముఁగల్గిన స్వీయకంటిరే॥ * 2౧.

క॥ శుక మొకబింబనుఁగొనితన! శుకికిచ్చియు వేరునొకర - శుకి
కడజేరన్! శుకిఫలమువిడచిఁతచను! శుకిచంచువు గొఱుకుచున్న - చో
ద్యముఁగనవే॥ * 2౨.

క॥ లేమావిని పికరవములు! లేమాపిని నన్మనముసి - లీలతనరెలే!
లేమావినఁదగు నీతకు! లేమావిలసితముసుమ్మ - లెక్కింపంగ॥ 2౩.

గీ॥ భామవింటివె వైదేహి రామలాంభి! తమునసాకేత పురమనం
దనరెవనము! కీచకశ్రేణిపూగ సఁకీర్ణమునను! విరటుడేలిన నైన్యంబు వి
ధముఁజూపె॥ ... 2౪

గీ॥ లలితహైమవతీ పృథులకుచకుంభి! కుంభగంధసురభిపరి రం
భవనము! లలిత హైమవతీ పృథులకుచకుంభి! కుంభగంధసురభి పరిరం
భుబోలె॥ ... 2౫.

చ॥ అకకనువింత రాగసుమనోల్లసయా నొకదాసియల్లకా! శిశు
టి శాఖలన్బెనగి చెల్వెసలారెడు దానినెల్లకం! టకయుత చక్రవర్తిని క
టాబిగజ్జుటైనె యన్ననేమిదో! చకనడిచిచ్చ బడ్డనొకచానవనాగమలీల
లోయనె॥ ... 2౬.

ఉ॥ చక్కనిదాడిమంబుల మసఁగొని చిలకలుముక్కునొక్కెనం!
జక్కెర వింటిజోడుతన సాయకమల్ కడునాళ్ళవౌటచే! మొక్కలు బో
యెనంచులలిమోదుగు పూజిలుకెత్తిచొక్కల! మృక్కలచన్నదోయి న
లయన్వెస నేనెడు నీవిభూపడెన్॥ ... 2౭.

క॥ మామనివాలులకోరి! బారికితమ మీటికోరి-భ్రవ రీచమరీ! శా
రీరీమత్తమ! యూరీతతిపతులఁగలసి - మొలనెనొయారీ॥ 2౮.

చ॥ తిలకవిలసమున్నుకుఁదెల్పెడు ముకెనపూంకాంతం॥ గ

తృతీయాశ్వాసము.

లపదంపడి చేరగవేడు చెల్మితో | య్యలులతలంపు వీడగవిహారముసల్పె
వనాంత రంబునన్ ||

...

౫౨.

ఉ॥ తేనెలద్రాగుకప్పురపుతిన్నెలానాగువినోదవైఖరిన్ | వీణీయఁ
మీటసాగునొకపెట్టుననెమ్ములు కూయలోగుపూ | సోనకువీఁగువేనలినిజు
ట్టునుపువ్వులసోగుతుప్పలన్ | మానకలాగువీగియెలనాగలుమూఁగినలా
గుబాగుగన్ ||

...

...

౫౩

చ॥ లలిఁబొదరిండ్లడానెవిమలస్తబకంబులఁగోనెకెంపులే | దలిరు
లఁదూనెనైకతనితంబలతోఁనెనబిత్తిగూనెయం | టులకపురంబుఁదీనెప
గటుంబడగుబ్బలబూనెతేంట్లకున్ | నలదముబోనెతోటియెలనాగల కా
నతిఁజేనెక్కిడకె ||

...

...

౫౪.

క॥ వినిమనముసొంగకూరిమి | మనసిజశరనేత్రలొక్క-మాటు
నఁబొదల | నృనఁగొని తమతమయిఁఫల్ | తనివోవగ మెలఁగిరెమ్మె-త
నమలరారన్ ||

...

...

౫౫

సీ॥ పున్నాగములరాల్పె పున్నాగరోమాళి - పొసఁగనాభికినీడు
పొందునంచు | పల్లవాళిసొగిల్లెపల్లవనిభపాణి - యధరంబుతోఁ మేలునం
దునంచు | లతకూసనూపెనులతకూససరగున - తనువుతోసరిపోలతన
రునంచు | కిరిగుత్తులనుఁగూల్చెవిరిబోడికేరుచు - పాలిండ్లకివి నిండుపాలి
వంచు | కుందకట్టలములఁగోనెకుందరదన | నెమ్మినఖములతో గీటునె
గడునంచు | చంపకంబులఁద్రెంచెనుచంపకాంగి | నాసతోనెఘ్నవాదులు
జేసునంచు ||

...

...

౫౬.

గీ॥ కోకిలకల్క. రకంఠచిగుళ్ళుగిల్లె | చెలఁగిశుకవాణిఫలములఁజది
మివేసె | కులికిగజయానరంభలకొల్లబెట్టె | నంతనలివేణిపూఁదేనెనంతుఁ
బుచ్చె ||

...

...

౫౭.

ఉ॥ కోలిలవాణి కంజిగురుఁ గోసిసరామహరించెభృంగవే | చీకర
శోభితప్రసవ నిర్మిశకందుకముందటాబునం | జేకొనె హేమనాసకడుచిట్టి

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము

౬౧

క మొప్పగకీరవాణిమా । కూకుచుపండ్లుగోయగను హుమ్మనిసాంకవగం
ధికైకొనె॥ ... ౯౮.

చ॥ గణితనవీనరత్నయుత కంకణరావములుప్పతిల్లపా । గినలిన
మెత్తి సాంపులుజనించగ సంపెంగపూలుగోసివా । సనలుగ్రహించి వేసె
నొకసాంకవగంధిబిరాననాసికం । బునకుసమానమొప్పపికపొమ్మనికేలన
దల్పురీతిగె॥ ... ౯౯.

ఉ॥ నూతనపల్లవావళి వినోదముకల్గి ప్రవాళకరాగవిఖ్యాత కరం
బుపోరెననకామిని యోర్తచిగుళ్ళుగిల్లినె । జాతికిజాతివైరవన సామెత
యీతరళాయ తాక్షిముం । జేతను జూడగాగలిగెచెల్వెసగులర గ హా
సుజలర గె॥ ... ౧౦౦.

ఉ॥ పూగొలఁజూచియొకరచెలి బోరనడాకొనికోయబోయినె ।
బాగరిపిల్లతేంట్లు పసిబట్టిసరాళున మోవితావికిె । మూగిన కంకణక్వ
ణనపుంజమురేచగఁజ్జోపెజోపినె । సీగకనున్నదోచెచినినీలపుబతునా
డుకైవడిె॥ ... ౧౦౧.

శా॥ పంతాలాడుచు గబ్బిగుబ్బెతల సంబ్రంబొప్ప పూదీవెల్లి
న్వీంతామావికిఁ జుట్టియూగపదముల్ వేచాగితారాపథ । ప్రాంతంబై
చనుదెంచులీలగని నన్బాటించకె రేవతా । కాంతానీకమత్రోటి క
య్యమునకుంగ్రాల్పవ్వసట్లుప్పెడు॥ ... ౧౦౨.

ఉ॥ కోడలపంక్తివిందులనికోరినఖావళికూడినంతటె । భూవిలాస
మున్బడసిపూజ్యతచే తలకెకెర నోయె । సారసగంధియోర్తుపిరజాజు
లగోసిప్రవేణి నుంచెనా । తీరుఘటించకున్న కడుదీనతచే భువిడొల్లకుం
డునే॥ ... ౧౦౩.

ఆ - శె॥ తనయులై నయళుబు తలకట్లబడెనంచు । దాదిమూఁకఁ
గూడితామరసము । స్తన్యపానమివ్వజనెనననొకచాన । పూలుగోసిసి
గనుపాసగఁదుటిమె॥ ... ౧౦౪.

ష॥ పొగడల్ గోగులువావిలుల్ తిలకముల్ పొన్నల్ రసాలంబు

తృతీయాశ్వాసము.

సం । పెగ.రోరంటలశోక । ప్రేంకణములు మెల్లత్వినోదంబుబ । వ్యగఁగ. ల్లుమ్మినిగూర్పబలిక నను నిశ్వాసించి శంజూచినన్ । నగినమ్మట్టియదల్చి కాఁగిలిడితన్నున్బాడినన్బాచెన్ ॥ ... ౧౦౫.

చ॥ మరునకుమార్వియైసతులమానము కోల్పడఁజూచుగానయీ । పురుష సుమాశ్రిత భ్రమరపుంజ సుఖంబులణఁతునంచు నా । విరులనురా త్వేనోర్తయొకబిత్తరియంత ప్రవేశితమ్ములీ । కరణితలంచకన్ననగిక్రమ్మ రఁబూయగఁజేసెపొన్నలన్ ॥ ... ౧౦౬.

చ॥ మరు. కునీ. సుచ తతిమార్గణమైమన నేచునంచునుం । దరి యొకవఁజుళ గ్రుమముందన్ననశేషగళత్పసూనమున్ । దొరలెడియశ్రు ధారలనదోచి యశోకముగాదోహదం । బరుదుగఁజూపె మల్చిభృగు హటక బేలులసామ్యమొప్పుగన్ ॥ * * ౧౦౭.

చ॥ ఎలవిరిబంతిఁగోయకయినెత్తిన పయ్యెదజారివల్పకం । చలన ఖరాంకిత స్తనము జిలెఁడుదానినొకర్తుచూచియా । తెలిసెనుకంటిబైసు నతితెంచినయీచనుబంతిరాలునో । చెలియనలజ్జకె ముడువచేడియతా సుగ్రహించెనగ్గొలన్ ॥ * * ౧౦౮.

ఉ॥ శ్రేయముమీఱినొకఁ చెలిచెకిరట కింశుకకోరకప్రతి । ఛా యనుజూచిభ్రాంతిగొని చానయొకర్తు వచించెఁగంటిరే । రేయిమగఁడు రంతుతరిప్రేమనానచ్చినగోటిగీటన । న్బ్రాయపుజాణతల్ మిగుల త్రస్తర లాడుచునవ్విరందరున్ ॥ * * ౧౦౯.

క॥ విహరించుచెలులమైయా । విహరించనుసీతుపయర - విరిగు త్తులతా । విహరించెనుమెల్లనతా । విహరించెనుమిత్రవింద - విహరించు తరిన్ ॥ * * * ౧౧౦.

క॥ అంతటకాంతామణులొక । చేంతనుగుమిగుడివేడు - చిగుగొ త్తంగన్ । బంతములాడుచునొకరొక । రెంతోవింతగనుమెలఁగి - రెమ్మె తనమునన్ ॥ * * * ౧౧౧.

ద్విరక్షగతిరగడ॥ చెన్నులరకాలక్ష్మీకళయమీకళలు । క్రొన్ననలు

నిర్వచనమిత్ర విండోద్వాహము.

౬౩

మేయుటక కోపలలు కోవెలలు । చేరికనుతగిలించు జివురులనుఁ జివురులను । సూరెగిలిపోయి కింశుకములను శుకములను । చోపెదనుకట్టు మిక్తజువ్వలనుజువ్వలను । వ్యాపింపవేయుమికనవ్వలను నవ్వలను । తలకిపాతె నుపూఁబొదరులగనుదరులగను । చలమేలఁగిత్తుకేసరులఁగొను సరులగొను । మఱవదలియల్లిగురుటాకులగుటాకులను । తెఱకువను ద్రెంచువలితీగెలనుతీగెలను । పొలతిలలిసీషుదినిపొదలగను పొదలఁగను । తొలకెనెమ్ములుతరుల తుదలఁగను తుదలఁగను । త్వరగఁగూర్చునె కోవిదారముల దారముల । వరుసగల్పపెసింఁగు వారముల వారముల । తెరకుననటుబోయి తేనెలను తేనెలను । తీరిచెదబూడు సుదతీనెలను తీనెలను తరుణయేరవెదేవదారులను దాతులను । సరవితోబలికించు సారెలను సారెలను । నిరతిఁజేరెదనుదానివ్వలను నిమ్మలను । తేరుగుదమెకస్తూరిదిమ్మెలను దిమ్మెలను॥ * ౧౧౨.

క॥ ఓలీలావతిరామమ । రాశగమనపల్లవాంఘ్రి - రాజీవాక్షి । రోలంబవేణిచమరీ । వాలకబరిపూర్ణచంద్ర - వదనలువినరే॥ * ౧౧౩.

ష ధురగతిరగడ॥ గంబురదిన్నెల కన్నెలఁగూడియు । సంబరమున దొరసానిసేవేడియు । నల్ల సేరేడాడి పాడుదమె । యల్లిబిల్లిఁగొని యాట లాడుదమె । కూడి యందరము గుజగుజ తేకు॥ నాడి చేరుదమెయా గుమి మాకుల । బిత్తర మీనగబిత్తి గూయుదమె । వొత్తుకలసి మరుపూ జసేయుదమె । యరతిమీఱకోలాట మాడుదమె । మురయుచు డాగిలి మూతలాడుదమె॥ తఱిమితఱిమి కాంతామణి ముట్టితి । పఱచి పరచియీభామనుబట్టితి । మన్వపుతావుల మల్లె గిల్లరె । క్రొవ్విరజఁజులఁగొనిపెడఁగిల్లరె । క్రీష మొప్పగ లిరిగమసించుదమిక । శ్రీమఁ గొంటిమి చెలిచాలించు దమిక॥ ... ౧౧౪.

గీ॥ అనుచునెచ్చెలియలురాచవనితఁజేరి । మొండొరులుబుజలను చేతులూనిపట్టి । చాలుపడఁగూడి మెల్లన చనువుమీఱ । వెడలిద్రోతులసేడను నిశ్రమించి॥ * * * ౧౧౫.

గీ॥ భరితజలకణకమల శోభలనుదెగడు । చెమటమొగములఁ బ

తృతీయాశ్వాసము.

య్యోద ఛేటిగుల్మైతి । వి-తలగుపండుటాకులవిసరుకొంచు । నున్నురుబిఱ
గొననందొక్కయువిదపలికె॥ * * గంగ.

గీ॥ అమ్మవినవమ్మజవ్వనమందుచెలులు । వనవిహారంబుసేయంగ
వలవదమ్మ । కమ్మతేనెలు పటిబోవకసరుతేంట్లు । పుష్పదులురాల్పరివ
గాలిరొప్పువేగ॥ ✽ ✽ ✽ ౧౧౭.

ఉ! పువ్వులు రాల్పమందు నెలపోటరి కాఁకఁగొనుంజిపుళ్ళ పెరి జి
వ్వలు గిల్లినన్గుసగి చిన్నిపికావళి యార్చుపండులరి జివ్వునఁగోసినం జిలుక
దేరువలున్ రొడజేసువీరలా! పువ్విలుకానిబల్లమటఁ బోయినబిత్తరి మీద
మోసమా॥ ... ౧౧౮.

గీ॥ అంబుజేక్షణ వసవిహరంబుమాని॥ సంబరమలూర పద్మాక
రంబుఁజేరి॥ యాడుకొనఁదగు వట్టమధ్యాహ్నముగట॥ యిచట నుండఁ
గదగదక నిజకు గల్గు॥ ... ౧౧౯.

ఉ॥ ఛాయలు హ్రస్వమైపదబిస ప్రసవంబుల నాశ్రయించెను।
 మృయతకుంజ వాసుశశకావధీ దూపిలికాలు నాకమెం। డాయెగుహార
 తరస్థితమృగాధి పసంహతికిన్ వగర్పు పెం। పాయెదవాగ్నిఃట్టపవలాగ
 హనాంతరసీనునంతటన్॥ ... ౧౨౦.

ఉ॥ చివ్వునలేచి యాకసమునేరు దవానలధూమరేఖలన్ । ద
వ్వులగాంచి నీలజలదభ్రమబర్హిణపంక్తిమానసం ।బుష్పిభులూరనుట్టి పడి
యొకొకటతెక్కలువిప్పికూయుచు । స్మవ్యపుష్పాబోదల్ గదసిమాటి
కి చూచును సకిరసిక్కిలమున్ ॥ * * ౧౨౧.

క॥ తమతేనిపేరుఁగొనెహం । సములివిద్విందులనిసార-సంబులునిజ
 గే । హములకురాదీసినగతి । కమలకుడుం గములడాగె-కలహంసం
 బుల్ ॥ * * * ౧౨౨.

చ॥ మనుమునుశంకమేళం గౌరమాధపుడీజనినెత్తి యెత్తిర । తు
ణమొసరించె పంకమునగాసిలె నామనునిపుడు బ్రోచుదా । మనితమము
ట్టినెత్తి చదినుఁబడిపొల్లాడి బోకఁగ్రోడముల్ । బెనఁగొనె కర్దనస్థలిని

(౯) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౬౫

. ఫేనచయాంచిత సృక్వచిహ్నల౯॥

...

౧౨౩.

గీ॥ ఇట్టితరికొలకుల చరియించబాగు । పడుదు మననట్లు సే
యరాపడతిమెచ్చు। మేటిరాయంచనడలకు సూటిమించు। నీటుగులగవె
డలిరినీటనాడ॥

...

౧౨౪.

క॥ ఇత్తైరఁగునఁ జనుగామిడి। బిత్తరులకు నెండయైరిపు - వేసట
చూపం। జిత్తంబులు త్తలంబులు। నెత్తగవేర్యైరఁజనిరి - యెట్టకునేని॥

సీ॥ తొగదాయవీడు కందొగలనేయునటంచు- పాణిపద్మముచా
టు బట్టెనొకతె। కప్పమిచ్చెదనంచు కమల పత్రంబుల - సురటి యడ్డ
ముబట్టిచూపెనొకతె। బెదురుకురాహువు బెడుదనంచడ్లంబు - కీల్జడ బ
ట్టెనుకేలనొకతె। పద్మినులనుపగబెట్టెమిత్ర ద్రోహి-గనఁదగదని ముసుం
గునిచెనొకతె। పాంథులనుగాల్చు త్రూరుండుస్పర్శకూడ। దనుచుదాకపొ
దలనీడనరిగె నొకతె। కులుకలొలయగ వేర్యైర గుంపులయ్యు। భావభవ
శరాక్షులు పురోభాగమందు॥

౧౨౬.

గీ॥ లలిగనిరిపులిన స్థలిలాస్యమాన। చక్రచక్రాంగతతి సముజ్వల
విసార। సారసారసకైరవ సాంద్రవారి। వారిపల్లీ విదారి కాసార మొకటి॥

గీ॥ దొరువు గన్గొనిదేవేరి దరులఁదరుల। మెలగుదము రారెయని
తానుమెల్లమెల్ల। బొలతులనుగూడిలీలను పొన్నపొన్న। గలుగు నీడలఁ
జేరెను కలికికలికి॥

...

౧౨౮.

క॥ తరుణివెను వెంటసకియ। నరుగనరోవీచి సఁచ - యసముద్గ
తశీ। కరలుంటాకనమారుత। మరుదగ శీతలమునించి-యతివెలఁదేల్చె॥

తరళ॥ చలువగాలికిహాయి మీరగ సారసాక్షులు నద్దరి॥ జెలువు
నంజిలునవ్వులన్నొలఁ జేతులూనుచు నొండొరుల్। నిలచియాకొలనందు
చూపడునీటులంగని మెచ్చుచుం। జెలువతోవివరించిరచ్చటి చేష్టలంగాని
యాచుచున్॥

...

౧౩౦.

కం॥ ఈనైకతములచెలువం। బీసారసములవికాస - మీతొగ తొ
గచె। నీసాగసగుతరగలబా। రీసరసినిగాకధరణి - నేసరసినగు॥ ౧౩౧

తృతీయాశ్వాసము.

సీ॥ అనిమిషవ్రాత విహారంబుపూర్ణామృతంబుననిదియుస్వర్గంబుఁబోలె॥ మకరకచ్ఛపపద్మనికరనివాసమై - ధనదుని పట్టణమనగనొప్పె సతతమాశ్రయ హంసజాల ప్రకాశమై - సత్స లోకమునకు సాటి నెగడె॥ ననవరతంబు నన్యదృశ్య భావగాం - భీరమొప్పుగసాధ్యవిధమునూపె॥ సంతతస్థితోజ్వలశంఖచక్ర మహిమ॥ నమరివై కుంతనగరికి ననువు సేసె॥ లలితభృంగీశ కేళీవిలాసమునను । ధరణికైలాసపురమసందనరె కొలకు॥

...

౧౩౨॥

క॥ చతు రతనై రంధ్రీచయ । సతతాలంకృత నృపాల - సతినొప్పెకొలం॥ కతివాకనులాలితతట॥ లతాగళతుగుసుమరాజి - లావణ్యమునన్॥

...

...

౧౩౩

క॥ తమ్ములతుమ్మెదలెగ నెడి॥ యెమ్మెతనముఁ గంటెకొలకు - వెలనాగరువా॥ రమ్మనసీలపుటచ్చన॥ లిమ్ముదనర నాడుచున్న - యెసకముదోపెన్॥

...

౧౪౩.

క॥ తుమ్మెదల బరువుచేలలి॥ తమ్మియొకటిమొగడనంట - తనప్రియుడువినో॥ దమ్మన చన్నొత్తినగతి॥ నెమ్మదినొక చెలికిదోప - సెరసిగ్గుగొనెన్॥

....

౧౩౫.

క॥ ఇట్టివిలాసంబులుగని॥ పెట్టుచుతీరమునుజుట్టి - విననగవులతో॥ నట్టవఁగొనికేకిసలం॥ గొట్టుచురాపట్టి యాజ్ఞ - గొనిక్రాల్గుంటుల్॥ ౧౩౬

చ॥ తొడవులుతీసివెట్టిజిగి దువ్వలువల్ కడనెట్టిజిల్లుపా॥ వడలొగిగట్టిపై టబరువారమునన్మొలఁజుట్టి యొండొరుల్ । తొడితొడికిట్టి బంగరువుదుస్తులకొమ్ములు బట్టియుద్దులే॥ రృడజతగట్టిగట్టుదిగిరాజితరాజము ఖుల్వినోదులై॥

...

౧౩౭.

క॥ నెట్టననంచలుబిడెమున॥ గట్టునకుంజేరచంద్రకాంతకృతంబా॥ నెట్టికలుగడచి చెలులొక॥ పెట్టునడుంకిరిగుభుల్న - ప్రియమున సరసిన్॥

క॥ దుంకినిలువీతలునుబలు । పొంకంబగు నడ్డయీత - పొర్లీతలనా॥ పంకజముఖలీదుచునుకొ॥ లంకుటతటంబుగాగ - లలిఁగొనిరపుడున్॥ వి

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౬౭

ఉ॥ తేనలు తుండ్లుగ్రోలుచు మదిఁచిగదాయివి వాసిగానకన్ |
చేనలిపోకలం గెలువవెన్నోనెనంచును పారద్రోలిన | ప్లీనవలల్ కొలం
కునవిహారముసేయసరోజ సౌఖ్యము | న్నానిసరానలేచిపలుమార్గములా
యెను తేంట్లునంచున్ || ... ౧౪౦.

ఉ॥ వెన్నెలగుత్తి పల్వగలవీఁగినబట్టజిరాగు మీఱగా | సన్నిటికన్ని
రూపములునై | వెనునంటినరాహువుల్ బలెం | దిన్ననికీల్జడల్దలఁదేలుచుఁ
బైపయి చెన్నుఁగుల్కనా | కన్నెలనిల్వటీతల మొగమ్ములు చెల్వెన లా
రెచోద్యమై || ... ౧౪౧

సీ॥ శత్రునిమిత్రులు శత్రులసమమని - రాహువుపెట్టినరాషిడనగ |
చెలులకన్గవకోడిసిగ్గునకుతికెల - కుతిగొన్నసీలంపుటులు లనంగ | కన్నెల
మొగములుకనలి యుద్ధమునకైబంపిన జట్టిలబలగమనగ | బెదరిలేచిమరం
ద మొదలజాలకవున-రాగతంబగుభసలాళియనగ | సుదతులీదినకమలాళిఁ
జుట్టెజడలు | జుట్టినందెగితరగలఁ జొచ్చివెడలు | జలజములఁజూచి ముగ్ధులు
సకియలహహ | బడసిరనియెత్తనవ్విరి ప్రౌఢసతులు || ౧౪౨

మ॥ ముదమేపారగ చిన్నిమాయ వయవంబుల్గొన్న లావణ్యసం.
పదసంకింపఁ దలంచినారనుచు కోపంబెచ్చుమార్పెట్టుచు | నృదపాణ్యాస్య
లఁదన్నిగిల్లిజతఁ బాపందోసినట్లుబ్బసఁ | పదవీటింబడనీది రక్కొలనులోపం
కే జపత్రేక్షణన్ || ... ౧౪౩.

మ॥ పగలబ్బంబులు తన్నెదిర్చెనని కోపంబెచ్చ చంద్రుండుకె | దొ
గహేజీబుజమిల్లఁగూడి పయిరీతుల్పూనివిచ్చేసిపె | న్జగడాలాడినతోకఁ గా
మినులు కాసారంబునందూడెనీ | టగళంబుల్బునుగం జరించికను జంటల్గొ
ములొప్పారెడున్ || ... ౧౪౪.

మ॥ ముదితల్ క్రొంజిగికెంపుటా బుటకొమ్ముల్పూనిపంతంబుల |
న్మదమేపారగరెండు వంకలను గుంపుల్లట్టి నొండొర్లపై | పదనాబ్జంబులగ
బ్బిగుబ్బకవల న్వాలాయముం బచ్చుచా | తెదుగంజిమ్ముచు నోలలాడి రపు
డున్ హేలాగతులూపడన్ || ... ౧౪౫.

తృతీయాశ్వాసము.

మ॥ తనివిందీర విహారమున్ సలిపికాంతామాక్తికంబత్తరిన్ | వ.
సజాతఁబులు బూనిచుట్టుకొని కాంతల్ గొల్వగన్ | గట్టుకెజనుదెంచెన్ము
ను దేవతావనితలిఛల్ మీర సేవింప శ్రీ | వనజాతేక్షణ యభినుండి ధర
కై వచ్చుంబలెం జూపడెన్ || ... ౧౮౬.

క॥ సరసిజముకుళకు చనుసుం | దరులుంబరిగొనుచునల్ల - దరిఁగని
వలితె | మ్మొరపీచినమైనెటగ | గ్గురులెత్తగవణకుఁబూను-కొనినిలచిరటన్ ||

క॥ ఘనభరమునకోర్వకకటి | వణికెను వక్షోరుహములు - బడున
నుచు భయం | బునఁ బట్టినతిచలిమును | కొనగకరభదనగుప్త - కుచయు
గలెనన్ || ... ౧౮౭.

చ॥ కలువలరేని మండలముఁగప్పి మొయిల్గిరులన్ సరోవరం | బు
లనుతరంగ మాలికలముంచిన పర్వమునన్ సరోరుహ | స్యలతడిముంగు
రుల్ వదనచంద్రులఁగప్పుచు గుబ్బలందునా | భులవళులన్విసోదగతి ముం
చెపయః కణపంక్తిజాలముల్ || ... ౧౮౮.

క॥ ఈరీతినొప్పనతివలు | తీరంబుననిలిచిరాచ - తైలిగంటికిపెన్ |
గారబముప్పతిలన్వే | ర్వేరుగకై సేతలనాన - రించిరివేగన్ || ౧౮౯.

చ॥ కులుకుమొలుంగు పోరువలకుంతలముల్పడి యొత్తి యార్చుచు |
న్బొలపపుకస్తురిన్ సాగియుబొట్ట మరించిమలాకఁదీర్చిమే | ల్వలిపెళక్రొం
దఘక్కువలువల్ సవరించికుసుంబరంగుకం | చెలఁదొడగించి కెంపురవ
చెకుడు సొమ్ములు బెట్టిరింతికిన్ || ... ౧౯౦.

క॥ కాసుతకీలీల చెలుల్ | కైసేసియు తామునట్లు - గలవారైమై |
భాసిలమొలనిరు చేతులు | నాసుగఁబూనుకొనినిలువ - నాసమయమునన్ ||

చ॥ రకపు మొలుంగు కెంపుపసరంజలు చంచువు లింద్ర నీలమా |
లికలగుకంత రేఖలులలింగలపచ్చల సొంపుఁజెక్కలు | బృకమయియొప్పియ
చ్చటికివచ్చెనుకాళి మృదూత్తులెచ్చహ | ల్లకశరధారి వాహన విలాసకు
డౌ సరదారుఁగొల్పుచున్ || ... ౧౯౧.

చ॥ సరగున మిత్రవిందకని సాసపాణులకానతిచ్చెనీ | మరునిహు

నిర్వచనమి త్ర విందోర్వాహము.

౬౯

మాయి బంధువులమానక పట్టుదమంచునల్ దెసల్ పరిగొన గ్రక్కతి
ల్లియవి పత్ దెసలై నను వెంటనంటిప ల్లరులను తుప్పలన్బోదరుల న్నెద
కంజనిరొక్క రొక్కరున్॥ ... ౧౫౪.

గీ॥ యువిదలీరీతినొక్కరినొకరుగనక వెతకదవ్వులఁజనిమిత్రవింద
యచట పూలసలరారు నొక చిన్ని పొన్న నీడఁ బడలికనుసిల్చి కనెపురో
భాగమందు॥ ... ౧౫౫.

ఉ॥ అంతకు ముందు వేడుకఁవిహారము సేయుచు వచ్చియాసర
ప్రాంతమునందు నొంటరిగ రాజితపల్లవ పుంజకుంజగ రాభాంతరమందు
నూతనసుమావళి కల్పితశయ్యపైనవి శ్రాంతమునొందియున్న విలసద్దు
ణ వర్ధనుకంసమర్దనున్॥ ... ౧౫౬.

క॥ కనుఁగొనియంతట జల్జల ల్లనిగుండియబెదరబెగ్గ-లముఁగొనిత
మిపె న్నొనఁ గొంత వడికి నిసుమంతను తెలివికలుంగ తనకు - తానెట్లు
నియెన్॥ ... ౧౫౭.

శా॥ కాంతా యీ నెఱజాణఁ గంటెయొక్కకంతుండో రాకాని.
శా॥ కాంతుండో త్రిదశాధినాథ సుతుడో కా బేరుడో యబ్ధిజా॥ కాంతుం
డొనొవసంతుడో తలపనీగంభీరమున్ నీవియీ॥ వింతౌచక్క-దనంబుగన్న
మదిసువ్వే వెట్టినైతింగదా॥ ... ౧౫౮.

క॥ అంగజుడివ్వనివయ్యా॥ శింగొనిడస్సియిటనిలచి - లేకల తురి
కి॥ న్బొంగిలికై విడచెనొకో॥ యంగగునవియవియెపోలు-నంగజుడితడొ॥

ఉ॥ కంతుడునిక్కమైన సుమకాండము లేవియదోకనుం గొనన్॥
వింతగుమాడ్కులే చెఱుకువిల్లనరావదిగాదె భ్రూయుగల॥ బంతియెకాద
నంగునకునంగమునేగతిగల్గునత్యమీ॥ చెంతఁబరుండిమన్ననముఁచిద్రముచే
సెను వీడెవండకో॥ ... ౧౬౦.

క॥ మిగులన్మచ్చేతోవని జగుఁపింపంజేయులీలఁ - జేరువసంతుండగు
ననితోచెడునతడె॥ ట్లగునోయరుణత్వమెద్ది - యానికనెవడో॥ ౧౬౧.

చ॥ సరవినిచూడగానితని జాడలెరింగితి నెంతవాడెయ॥ ద్విరజలజా

తృతీయాశ్వాసము.

తవైరిపగదీర్పగ మామకమానసాబ్జమున్ | ద్వరగతినేయవచ్చెనది దబ్బర.
వాడుకళంకివీడుశ్రీ | కరుడకళంకిగాననతడెట్లుగు వీడెవడాట తోచదే ||

ఉ || ఇప్పుడుగంటి వీనిజలజేక్షణ చూడుజయంతుడమ్మయీ | నెప్ప
రికాడుబేలపస నేరవుగా వెలిగండ్లవానితో | నిప్పురుష ప్రధానుసమమే
మనిసేయగనోపెనల్లవో | కప్పురగంధినీకు తమకంబుననెంతపరాకుగలెనే ||

క || తెలిసితి నేనిపుడితని | నలకూబరుడమ్మ-వీడునాళీకాక్షీ | నల
కూబరుగిలకూబరు | డలరారునెవీనితోటి-యానవికల్లల్ || ౧౬౮,

క || జౌనేయిదినిక్క-ంబా | మానకనేవలపులందు- మలసినకతన |
న్యూనితిపరాకుమదినో | మానినియెవడితనితోస-మానమువచ్చున్ || ౧౬౯

క || కాంతవసంతజయంతులు | కంతుడునలకూబరుడుభ-కాంతుడు
కననీ | కాంతినిధికాలిగోటికి సుంతైననుసాటిరారు-సోయగమెన్నన్ || ౧౭౦

క || వనలక్ష్మిగోరిలీలన్ | మనుజాకృతిఁబూనివెదక- మాధవుడిట
వ | చ్చెనునిక్క-ంబిదిగాకు | న్నునువింతలుకల్లుపెట్లు- నామదికరుడై || ౧౭౧

గీ || మెలతయీచతురా స్యోక్తిమెలఁగుప్రౌఢ | వాణిసర్వకళల
దేటివఱలుగాదె | యెలమినిప్పురుషోత్తమునెదవసించు | కమలశయభాగ్య
మెంతనిగణనసేతు || ౧౭౨.

క || ఈసర్వజ్ఞునిఁగూడిన | యాసతిఘనభూతినెంచనలవియగునెము |
న్నాసతులేయేనోములు | నోసిరోమమ్మారెవారినుతిఁగొనఁదరమే || ౧౭౩

క || సతులైబుట్టినవీనిం | బతిగాగొనకున్నటిత్త-బ్రతుకులుగావే | శతవ
త్రవైరికరసం | హతిఁగాననికైకవాళి చూదిరియనుచున్ || ౧౭౪.

క || తెలిసెన్నిన్నటిరేకడు | కలహోగనుపట్టినట్టి ఘనుడున్వీడున్ |
నలపగనొకడైతోచిన | వలపుఁగొని మనమువాని వద్దనెనిలచెన్ || ౧౭౫.

గీ || అనుచుతలపోయ నంతననంగుడలరు | టమ్ములనుజిమ్మనెడవ్ర
య్యలైనబెదరి | మైవణికనంతపరవశమైసరాన | పట్టుదప్పినకీల్బొమ్మప
గిదిఁవ్రాలె || ౧౭౬.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

20

క॥ వనితారత్నమువ్రాలిన| మణికంకణరవముపాద - మంజీరగణ|
కృణమురశనాఘంటా| స్వనమొక్కటఘల్లుమనిన సయ్యననపుడు॥ ౧౭౩

క॥కటివేలుపుమేలొగనివల| చెలుగునతళుకొత్తునిండు-జగమెలుపు
జగా| మెలుపులకెదజల్లనక | స్థలకల్వలమోడ్చిమఱల కంగటివ్రాలెన్॥

గీ॥ వ్రాలికొండాకవడికిధైర్యంబుబూని| యారయిదియెంతవంత
కాంతారమందు| చూడజూడగమగటిమిసూరబుచ్చు| ననితలంచుచకన్గ
వ-నల్లవిప్పె॥ ౧౭౪

ఉ॥ విప్పిదిటంబుబూని మదిపీఠగ నల్లననాకుజొంపముల్ | విష్ణు
చుతీ వెసందులనవీనతటిత్సమదేహ కాంతితో| నొప్పెడుకుంతలాభి రుచి
నొయ్యనంగన్నమనోమయూరమ| ల్లప్పుడెవిప్పియాడెమరయంబునమిక్కి
లివిఱివీగుచున్॥ ౧౭౫.

క॥ ఎదబెదిరిచెదరిమెదలగ| పదటునతమిపొరలియెదిరి- వదలకక
దురన్ | మదినదిమినిదానించిన | మదవతియనితెలిసిమెచ్చి - మమ్మా
యనుచున్॥ ౧౭౬.

క॥ అద్దిర యీసఖయెవ్వరి | ముద్దయమోసుద్దులెన్న- ముద్దులు
గుల్కున్॥ నిద్దాబంగరురంగులు | దొద్దబడున్ దీనిమేను-తులకింపులకున్॥

గీ॥ చెలితళుకులంబు మించుమించులకులంబు| లాయతులకింపులలి
బలాయతులకింపు| బలుకలికిపాటుమారునకులికిపాటు | నౌరజిగి కురుల్
మరునివేటాటకులు॥ ౧౭౭.

గీ॥ ఔరనెలతుకఁజేసెనెట్లబ్బభపుడు | తుణజగన్నిర్మితుడునన్నపను
లుమాని| తనచతురతనుజూపింపు తలపుఁబూని | దీనిసృజయింపనేడా
దితీరకుండు॥ ౧౭౮.

చ॥ మిసిమిపసిండితళుక-జిగి మించులకుల్కు-సుధాంశుబెళుకలో|
పసఁగొనితూచికొవ్విరులవల్పుసమానముఁగూర్చికేసరీ | ప్రసవపుక్రొవి
లోవిధికరంగితళుక్కనునిగ్గునచ్చుబో| సిసెగఁదీరనంబరునశీఘ్ర ముతో
గిన మించుబొమ్మరా॥ ౧౭౯.

తృతీయాశ్వాసము.

ఉ॥ చారుహరిన్మణి ప్రభనుచంపకశోభజవాజితావిపా న్నీరునఁ
గూర్చిమన్మధుడు నేర్పునవ్రాసిన బొమ్మగానిచి త్రారునభిత్తినెట్లులిఖితం
బొనరించెనకోయనంగుడ । నేర్బరుకుసామ్యమిట్లుకనుపింపగ సేయుటబోలు
నిక్కము॥

౧౮౨

చ॥ వలపులతేడువేడుకనువచ్చి వనంబున వేటలాడతాఁ బొలుపు
నదీనికన్బేళుకు మోహన దీపము గాగకుంతలా । వళినుతీసేసిలేమగలఁ
బట్టుటకైతన నేర్పుకొద్దివి । చ్చలవిడిదోలిసఁజెలఁగిసఁయ్యనవచ్చిన దీమ
మానిది॥

౧౮౩

క॥ 'మునుదేవమానిసుడివిన । వనితయిదేపోలునిజము- వనికేపనికై
వనితలనువిడచివచ్చెనొ । యనితలచుచు ముందునిలచి- యంగనకనియెన్॥

ఉ॥ ఎవ్వతెవీపుభీత హరిణేక్షణరామలుతోడులేకనీ । వివ్వనినొంటి
నేలఁ జరియించెదవో తలిదండ్రులెవ్వరో । మవ్వపుజవ్వనంబుఁగొనుమా
నిసిపేరుపురంబుదెల్పవే । పువ్విలుకాని సంపదకు మూలమునీవనితోచెనా
మది॥

౧౮౪

క॥ వినిచెలితరువఱమాటుం । గొనిధరవలకాలిగోటి- కొనరాచు
చున । ప్పనిజూచుచు మెల్లనవా । కొనియెఁసతులున్నసీమ-కుసురాదగునే॥

గీ॥ వినుడవంతీపురాధీశ్వరునకుసుతను । పిన్నకన్నెనుననుమిత్రవిం
దయండ్రి । పొలతులీచెంతశుకముకై బోయినారు । వచ్చెదరుమీరలెవరొ
వాక్రుచ్చుడనిన॥

౧౮౫

* గీ॥ ఔరయేకకార్యద్విర్భకారియనెడి । యవని సామ్యంబుసరిపో
యెనడవిఁగనుట । చ్చుకైవచ్చిముంతదాచంగనేల । ననివితరించిమెల్లనన
తివెకనియె॥

౧౮౬

గీ॥ సుదతిసీమేనమామకు సుతుడనేను । కృష్ణుడనుమొన్న నొకఁ
మతీశ్వరుండు । నీవిలాసంబులను దెల్పనిల్వలేక । ప్రొద్దుగడుపంగ వచ్చి
తెబొలముఁజేర॥

౧౮౭

క॥ అంతకుముందే మారుడు । పంతముగొనినన్నుబోరె భామా

(౧౦) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము

23

. నీవాకంతునకుతోడునిలచితి | వెంతనినేనిలువనేతుక - నికతరమానే || ౧౯౦.

గీ|| ముదితయొకడిద్వరికికట్టుముల్లెగాదె | సీవుమరునకుతోడొటనీతి
యగునె | బావిలోపలకాల్ జారిపడినవాని | నెత్తవలెగానిచట్రాతనేయఁ
దగునె|| ౧౯౧.

శా|| వనితాతాపముబల్వరాకొనిననున్బ్రాన్ధిం చితిన్నీవుయా | వన
భాగ్యంబెసనారగించు తరియాపాధేయమునెట్టవే | యనుమానించకమో
వితేనియలతోనభ్యాగతోవిష్ణువం | చునుశాస్త్రంబు విధించెఁగాదెమును
నాసూక్తుల్ వితామెంచిశే|| ౧౯౩.

ఉ|| చిత్తరిమన్మధుందుమడిపీడనచేయఁ ప్రణంబుగల్గెనే | మత్తిలిసీవు
వెజ్జువనిమందిడఁగోరితిజాగుమానినా | కిత్తరిమోవిద్రావకమునిచ్చికుచస్థలి
కుంకుమంపులే | పొత్తవెనాయెదకమిగులనోపికినీప్రణబాధపోవగన్ || ౧౯౩.

ఉ|| నామదినీదుయాపసవనంబునఁ ద్రిష్ణురిసొమ్మసిల్లెనో | కాముని
తీవ్రబాణములకాగెనో తేజసుకాటుచిచ్చునం | దేమరిసొచ్చిచచ్చెనాయ
దేమివిచిత్రమొనాకుఁజిక్కదో | భామినినీదయన్వెదకిపంపవెనీసుకృతంబు
నెన్నెదక || ౧౯౪.

* ఉ|| వ్యర్థముసేయకన్వెదకిపంపిన ప్రాణములిచ్చినట్లుబల్ | సార్థక
మానుసేశయనసన్నిధిఁజేర్చువిచారమేలనా | ప్రాథకానమెచ్చవేయహాపరం
బులసంపదగావరోపకా | రార్థమిదంశరీరమని యార్యులచే వినవేతలోదరీ||

గీ|| అనినమాతాడుకున్ననాయతివచ్చెట్టబట్టనూహింపనాతనిభావమెఱి
గి|నూపురాశావమునునట్టెనూబుకొల్పి | సకియలదెవచ్చిరనిశ్చారిసరసబాసి||

ఆ వె|| కొదమమేకమువోలెగొబ్బునతుప్పలు | పొదరులట్టెదాటపో
వనెదురు | చెలులురాఁగనొక్కచేడియనెదనొత్తి | సొమ్మసిల్లివ్రాలసుదతు
లపుడు|| ౧౯౬.

క|| అహహాయిదయేమొముద్దయ | కొహెహహామననెల్లబాసి -
యొంటరిచనెనీ | గహానముననేమికల్గెనో | తహతహపడెవ్రాలెముందు-దా
రియికేమే|| ౧౯౭.

తృతీయాశ్వాసము.

క॥ మదవతులుచుట్టుకొనితమ । యెదయదరరాజతనయ- నెదనొ
త్తిమనో! వ్యధనీకిదితగునేయన! నదిపలక-కసోలియున్న-చతిభయమొదవన్॥

గీ॥ హావిధియి కేమి సేతు మోయనుచునదిరి । పల్లవావళిఁగూరిచిపా
న్పొజేసి! యందు తెన్నుండ గాజేసియబలలపుడు! వలిపనులఁదేచ్చి మేలొకని
బలొనపుడు॥ ౨౦౦.

గీ॥ పడతియేమందుకలను జూపడినవాడు । చిలుకకైబోవనెదుర
య్యచిట్టకములు! గులకబలినమారునిములులగుచు! గుండియస జించె
నసిస్రకీర-వెండివా లే॥ ౨౦౧.

క॥ కనియదియొకత-పలికెన్! మనమునతమిగొన్నదాని- మనమీ
వనికెన్! గొనివచ్చుటనికరంబిది! మనతప్పేకాదెయింక-ష సలుద మెటులన్॥

గీ॥ తరుణకలలోనఁ గన్న సౌందర్యమునకు । వనవిలాసంబుఁజూచి
నవాంఁడతెదిగి! కలవరంబొందియీరీతకలపరించె । ప్రోలుచేరుటెమనకింక
మేలునుమ్మ॥ ౨౦౩.

గీ॥ తత్తరంబునతమలోనతాముచెలియిల్లితలపోసిరాపట్టినె త్తిని
లపి! కొన్నకఁనో క్తులాడుచుకొంతవడికి! వెండిలావించిపఁకరిప్రేమలలర॥

క॥ వనితాజనతావినతా! వనితావనితావుఁ సేయ-వలవదిట్టులనే!
వనితాలలామలింతన! వనితాపముఁగొనిభరించు-వారలులేరే॥ ౨౦౪.

క॥ నగరాజస్థితవిషేనము! నగరాజగమందుసాటి- నవలలువిన్నన్!
నగరాజడతనముస్వడ! నగరాజకుచాళిరమ్మనట్టికనేలా॥ ౨౦౬.

క॥ పదవేగలనిపుడే! పదవేయిందుండదగదు-భావజుడండే! పద
వేయికనిలచినన! పదవేవేవచ్చువారి-భవకరయుగళా॥ ౨౦౭.

క॥ విసృజనముననీవెత । మానవేశుకళారికాభ్ర-మరపికవాసస్థా
నమిదిసమ్మరాదో! మానియనితెల్పిరటస-మాధానోక్తుల్॥ ౨౦౮.

మ॥ నవలాయీపనిసాటివారువినన్ నౌబాటుగాదమ్మబంధువులెల్లంగ
దునిండసేతురుగదాతోబుట్టువుల్ రోసిశ । త్రువులయ్యిందలిదండ్యలాప్పరు
మదిందూలాడనీకమ్మనీ! బవిసిందీసునుచులక నౌనువిలపింపంగన్నెకుంజెల్లునే॥

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౭౫

చ॥ చతురతపాంధులంగెలువజాలినవాలుగఁజాలుజోదుకు॥ మత
కరిమంత్రియామని హుమాపరిగద్దరి చిల్కగుంపున్నే॥ హితులుతుటారి
కోవెలలునెన్ని కబంట్లుకపోతశారికా॥ తత్వవవాటలోన వనితామణియేగ
తినిల్వవచ్చునో॥ ౨౧౦.

క॥ ఈవనముననికనిలచిన॥ భావజుపరిచుట్టివెతల - బలిపించుపురి॥
దీవరమునఁ జేరుటశుభ॥ మావగవకుపోదమనుచు-నంబుజపాణుల్॥ ౨౧౧.

గీ॥ నవలనూరాద్చియాప్యయానంబుఁదెచ్చి॥ సుమములల్లనముస
నాబుచుట్టుఁగప్పి॥ యరఁటియాకులపన్నాగమహరగట్టి॥ చెలియనిడుకొని
పేనగరుఁజేరిరనిన॥ ౨౧౨.

క॥ మునివరహరియేత్రోవం॥ జనెనేగతిమెలఁగవెనక - సరసీరుహ
లో॥ చనతమినేలీలంగడి॥ పెనుముందరిగాధలెల్ల-వివరింపగదే॥ ౨౧౩.

ప్రమితాక్షరవృత్తము.

సుమనఃకిరీటతటశోభితజిహ్వుషణిగణాఢిపంచుంబితప॥ తగమలద్వ
యాసమదదానవరా॥ జమహంధకారజలజాతహితా॥ ౨౧౪.

మాలినీవృత్తము.

మేలిమికారుమొయిల్లబితారముమీటురువారముపాటిలుమై॥ కూశ
గొనంబగునీరువుదిండులఁ గొట్టినవాదరకగ్గవుకై॥ మేలగుహొంజిగిగూడిన
పోరువమించుకొనుంజినికొనునుప్రో॥ య్యాలునిగారపుమిన్నబిడారగునక్తు
లలింగలమేల్చిరుదా॥ ౨౧౫.

గద్య॥ ఇది శ్రీమదలక్ష్మీల్లంగోత్తుంగ శృంగారస్తన శృంగసంగధారాధర

వేంకటేశ్వర కృపాపాంగలబ్ధి వాగ్దేవభవనిరంతర భాగవతాకా

ధనాధేయ తాముకులపవిత్ర సర్వేశాభిదానభక్త రామ

దాసప్రణీతంబైన నిర్వచనమిత్ర విందోద్వాహం

బను శృంగార ప్రబంధంబునందు

శృతీయాశ్వాసము.

శుభమస్తు.

నిర్వచనమిత్ర విందోద్యాహము.

చ తు ర్థా శ్వా స ము.

శ్రీతరుణీకల్పకవ! శ్రీతుంగకుచస్త్రబకచ-లితవిష్కిరరా । డ్కేతన
రోలంబముమ! చేతోంబుజమునరమించు చిరకాలంబున్॥ ౧.

క॥ నావినిమునిశశిపలికెన్ । భూవల్లభయవధరింపు - పురుషోత్త
ముడారావనితతన్నబాసిన! భావమః స జేసంగుకొన్న-పరితాపముతోన్॥ ౨.

ఉ॥ ఉబ్బరవోయికొంతవడికూరె సగన్ చెసలట్టెమాచిహా । గు
బ్బెతయెంతజాతెతవె గొంటితనంబుననంగనాచివై । దబ్బరఁ జేసితేయని
యెదందమకంబెసంగంగకాళ్ళుత । బ్బిబ్బలుంగగలేచితనవేలమునందగఁ
జేరియల్లనన్॥ ౩.

గీ॥ పొందుకాడ్లనునీలచి యీపొంతనుండఁ । దగదులెమ్మనివేట
దుదగిలిరాఁగ । ద్వారకనుజేరిలలివిరిదడిబయందు । వ్రాలియొకప్రియస
ఖునితోఁబలికెనపుడు॥ ౪.

క॥ ఏమనిచెప్పుదుచెలుపుడ! నేమునుమునివలనవిన్న - నెలఁతుక
నాకా । రామమునఁజేక్కిననులూ । లామానముఁ జేసిపొదరులంగడచి
చనెన్॥ ౫.

క॥ ముందేనచ్చెలికైతమి! బొందివనిన్బొద్దంగడుప-బోయిననట
మీదందమహెచ్చుకుమూలము! కందర్పునిములికిదొరికి - కన్తొఁగిచనెన్॥

క॥ ఆవనముననికనిలచిన । భావజుడెవఁగ్రుమ్మననుచు- భయమె
ధఁబొదలెన్! నేవేటరులంగొనుచు! న్వేవేగమెనచ్చినాడ- నెయ్యరియిటకున్॥

గీ॥ వచ్చితినిగానిమఱిమఱివలపులెదిగె । తుంటవిలుతుడు బాయ
క వెంటనంటె! నెటులనెపుడువిరహంబునిందువధన! నెటులగైకొందుప్రియ
సఖాయేమిసేతు॥ ౬.

నిర్వచనమి త్ర విందోద్వాహము.

౭౭

గీ॥ అనినవిని కేలు మోడ్చి యిట్లనియెమి త్ర॥ తామరసనేత్రకై మీరు,
తమకమింత । గొనఁబనేల రాజాదేవి తనయపదటు । బడకుతలపగతమ
యింటిబావి నీరు॥

గీ॥ కానశుభదివసమున సంధానమునకు । వృద్ధులనుఁబంపవెలఁది
లభించునయ్య । యశచిపాటులమాసి మీరంతవరకు । జూదములనాడి ప్రొద్దు
బుచ్చుటయు మేలు॥

గీ॥ అనినయాదవనందనుడవుడుకొంత । వలవెలతిఁజేసి మదియిర
వారుగాగ । బలికెనె త్తపుపలుకనుబంపుమిటుల । ననినవాడొక్క చెలియ
తోనట్లుఁ దెలిపె॥

క॥ అంతటకాంతారత్నం । బంతిపురముఁజేరిరాచ-యతివెలతోనీ
వెంతలుదెచ్చినరుక్మిణి । సంతసమెదనుచ్చుకొనఁగ-సయ్యననపుడుక॥ ౧౨.

క॥ పగడపుపల్కయురవలక॥ జగడంబులుబన్నమిన్న - సారెలు
మేల్పెను॥ జిగిగలపాచికలంగొని । నగకుచెన్గొనఁగరాచ-నవలాపేగ॥

చ॥ మదకలహంసయానముల మారొగఁగ జాలెడురీవిదంతిసం ।
పదలనుకొల్లఁబెట్టెడు రువారముఁగులకజంటనేతప । య్యెదనుముసుం
గువేసికళినుచు నందెలుఁగుల్లనంగనిం । పొదవెడిపోకలన్మగని యెద్దకురు
క్మిణిచేరెవేడుక॥

క॥ అవ్వతనుగనిహరిచిటు । నవ్వలగుగఁజేరదీసి-నాళికాక్షి । జ
వ్వనులఁగూడెనె త్తము । మవ్వంబునప్రేమలలర-మనమాడుదమే॥

క॥ అనిశౌరితానుభద్రా । వనితామణియొక్కతైన-వనజేక్షణరు ।
క్మిణిసత్యయొక తెగంగొని । చనువొప్పగఁగూరుచుండె-సరసముఁగొలుక॥

క॥ జిగిగలవాతెరలనుచిటు । నగపులనిగనిగలుఁదేర-నవలలతోఁబ
న్నగతల్పుడుసొగసెగయగ । సొగటాలాడెనుకడింది - సొంపొగిగులుక॥

క॥ ఒగిదుగయారొక్కటియి । త్రిగపదిచవ్వంచదచ్చి-తిగవంచయు
ము । త్రిగబద్రపందెములతా । మగువలతోఁగలసివేసె-మాధవుడంత॥

ఆ-పే॥ కంకణక్వణములుఘల్లుఘల్లునఁగను । పాచికలనువేసిపందెము
లను । సారెలునడిపించిసయ్యనరుక్మిణి । యువత్తివోడుగట్టిపెళ్ళాల్లువెడతా॥

చతుర్థాశ్వాసము.

ఆ - వె॥ ఆతివలిరువురప్పుడాసుభద్రనుజూచి । పరిహాసేపతోడుఁ
బడమురారివారి నాపిపంపివరవునిచేనొక్క । నుంటుకానిబిలువనంపియవుడు॥

సీ॥ కరముప్పయాదవాగ్రణీకూర్చిసఖునితోఁ - చదరంగమాడుట
గుమయమనుచు । పచ్చతాపలకపైసచ్చొకమరువది - నాల్గిండ్లుబడరతనా
లుదీర్చి । నీలాంకెపులుమేలిమితటిబడె - కరసానదీరిపెనగుకులాలయు
రాజుమంత్రొండొండు తేజీలునొంటెలు - కరులురెండేసి లేకలునుదచ్చి
రెంటుల్లాపిముప్పదిరెండుగాగ । సారెలనుబూని యిరువురుచతురులగు
చు । మొదలుతమతమ యిచ్చలమొనలునొడ్డి । సేననడిపించిరప్పుడచ్చెరువు
లాదవ॥

౨౧.

సీ॥ బోడికముందరపోవునొక్కొక్కయిల్లు - మూలలచాయలముఱ్ఱు
బాపు । తురికేరెండున్నఅదూకే శత్రులదృఢచు - నొంటెమూలలబోయి
కంటుబాపు । కరులుముందరబకరగడచిఠ్ఠెంతటనున్న - జనిబరిమా
ర్చునుశాత్రులను । సచివుండునెమిదిచక్రియలనుదవ్వ - నెంతైనజనిరి
పువంతుబాపు । నొడయడిగతిబోవునొక్కొక్కయిల్లు । శుభయిలీరితి
నడిపించియొక్కొక్కరు । జయముగొనగోరినొండొరుల్ పాలుబూపిమా
తుమాతనియొడించెమాధవుండు॥

౨౨.

క॥ లీలంజదరంగంబును । సాలాదొప్పయునుపగడ - సాలయమొద
రాఖేలనలబొద్దుపుచ్చును । బాలికపైయప్పుడవుడుఁ - భ్రాంతిజనింప॥ ౨౩.

గీ॥ అటసవంతీపురంబుననంబుజాత । వదనయగుమిత్రవిందయవ్వన
మువిడచిమగువలన్చుగూడుకొనితననగురుసొచ్చి । హంసగమనంబుగుల
నొయ్యారమునను॥

౨౪.

మ॥ నెలతాచాక్కపుమేడనొక్కగదిలోనిదంపుమాతాచినే । తల
తోడేరితల్లడల్నవురునిద్దాతాపితాపాన్పున॥ । వలసూబతులుగల్గిత
ళొగలయుమేల్చింగారుకీల్తాగుటు । య్యెలపైజేరి పరుండినందమకము
సేరాళమెయ్యెప్పిన॥

౨౫.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౩౯

గీ॥ లేచితలయూచిదిక్కులుఁజూచిచూచి యారనేనెంతలోమో
సమైతిననుచు । చెరప కెంగేలుఁగలుగ మోచేయినొడిని యిడివగఁదనలోన
దానిట్టులనియె॥ ౨౬.

క॥ ఏవిధిఁగడుపుదువిరహము । నేవెట్టినికడుగయాళిఁ నెలతుకఁగా
నే! యావెరవరిననుఁ జేరిన । హావిధి నేనెంత బేలఁనైతి నెయకటా॥ ౨౭.

క॥ నేఁగోరినబాగరినను! తాఁగోరియుమసకమునకుఁ తరువుబరపి
నన్! నేఁగొగలించిమస్కంధ! భోగములంగొనకమోస-పోలినయా రే॥ ౨౮.

చ॥ అలవగకానిమున్నుఁగనినప్పుడెప్పుఁబొడఁదూ టిగన్బిగుబ్బలనె
డఁగుమ్మికొగితెడఁబాయకబిగ్గరనొత్తి మోవి తే । నెలనెగఁగ్రోలిదెక్కుకవ
నీటుగనొకితొడల్ చలించికాం । తలఁగనువానితో నుపరితినైలయంగను
నేరనైతిపో॥ ౨౯.

మ॥ కృపతోఁజెల్వడునన్నుఁజూచి యతడేయేతెంచియాచించనే
నపుడైనంగుచకుంభపాళిఁ ద్వరలోనందిచ్చి గోటన్వినో! దపుచిట్టంటులుఁ
బొందనయితి నదిగాదానిచ్చినన్వాడెబల్! నపుణ్వుఁబున నెన్ని చెయ్యులైనన్
లీలాగతిన్సల్పడే॥ ౩౦.

శా॥ ఆలావణ్యమోసపుచ్చితమకంబారాటమున్బిల్వనే । నేలా
ఫాలసురాలబేలఁయిత్తే హేలాగతిన్మానినే! నేలావచ్చితి నష్టయెంచనిజ
మేయీతప్పునాతప్పేకా! మేలీలందమిసం! దమీదెదనొయింకేతిజేవితునో॥

చ॥ మరునకులోగియే పొదలమాటునడాగెనొవానివారుపూ । నురి
యలబాధచే నెచట్రుక్కెనా లేకొఱగామియైనయీ । బిరుసుగయాళికై
విరహవేదనయేమని రోసిద్వారకా । పురమునకేగెనో మఱలబోయినా
వనమందుజిక్కునో॥ ౩౧.

గీ॥ డొరయాయాడదెంతగయ్యళిజత । సుశృమారిగరాసుడెన్నల్లి
రియసి! యెంతదూతైనావలవంత యెంతఁగొనెనా । మరునిచేజిక్కియేకి
సమసలుఁబడెనా॥ ౩౨.

ఆ-వె॥ అసమశరునిబాధకలసియెంతటివాడు! డెంతఁజేరినపుడుచేర్చు
కొనక! గడుచుతనముఁజూసినిడనాడతగునేనే! నెంతపాపినన్తుయెంచదరనే॥

చతుర్థాశ్వాసము.

క॥ రమణీమణియీగతిగా । నుముఁగొనిఁడోలాయమాన-మానస.
యగుచున్ | సుమతల్పకమునఁబారలగ । కమలాయతనేత్రయోతన్ - కన్తో
నిపలికె॥ ౩౫.

క॥ ఓరాజనందనామణి । హారంబులుచిక్కుఁగొనగ - నలకావళి
సొం | పారెడిమ మునఁగప్పుగ । నారాటంబలననిన-నపుడెట్లుయె॥ ౩౬.

క॥ ఆరాటముకదేతన | హారాటముఁజూపమారు - డురుశరపం
క్తికారాటకాగనేసిన | పోలటగదప్పుకొచ్చు - పుత్తడిబొమ్మా ॥ ౩౭.

గీ॥ ఆటతోటనొకలెన్ నెయూటగా | నీటుపాటిల్లహాటకశాటివచ్చి |
నేటుఁగొనెనన్నుఁజూచినయాటలాడ | నోటుపడజేసివచ్చితివాటియటకు॥

క॥ అపమొదలువాగైతమి | పొదలెనునేనపుడుమోస - పోయితిని
పుడే | విధమునతాపమునోపుదు | నెవనన్నెదిరించిచెదరె- నెటులోపుదునే॥

* క॥ ఆవలపుకాడునచ్చిక | నీవిరహముఁబాయునటుల- నేలునాలేదో
హావిధినావిధియేవిధి | గావచ్చునొమున్నదెలియ-గలనాలలనా ॥ ౪౦.

క॥ అలచెలుపుకానికూటమి | కలుగనియూతనువదేల- కాల్యనెకా
కన్ | కలువలకులుకులగెలువం | దలకొనుకన్దవగలుఁగు- తరుణీయనుచున్॥

క॥ వగమగనివగలకైమడి | వగనెగలనుమిగులనెగడ- వగచివగచు
చున్ | నిగనిగలఁదెగడుజిగిగల | మగతాకంగటినివ్రాలి- మలసెడివేళన్॥ ౪౧.

క॥ పేరొలగమునశూరులు | చారులుమదినుబ్బివినవ్ర - సంగవశ
మునన్ | మారమధుహిమాంశులుపొలు | పారగమృగయావినోదు - లైవెడ
లొంగిన్॥ ౪౨.

క॥ విరహకతింబ్రవాతము | కరసాననువాడిదీర్చి- కలరవశుకబం
భరపికశిఖావలచమూ | పరివృత్తలైగసిరియచటి-పాంథచ్చుగాక్షిన్॥ ౪౩.

క॥ కనికారికపిండులవే | గునకన్విపికాళిఁజుట్టు-కొనబంపివసం | తనిశా
కాఁతులచాలై | నునిచివెనకశుకవితాన-ముసికొల్పితగన్॥ ౪౪.

చ॥ అసమశరుఁడుమల్లెపొదలందు చలింపకసొంచిపొంచిబల్ | పస
గలయిత్తుచాపమున బంభరమాద్విబిగించిమల్లికా । కుసుమశరంబులందొ

(౧౧) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము ౮౧

. డగిగుబ్బలఁసందికిముష్టిదృష్టికిఁ | విసవకసూటజేసుకొనివృష్టిగతింగురివెన్
మృగాక్షిపై॥ ౪౬.

క॥ కంతుడుతనబలగముతోఁ | గాంతామణిఁజుట్టిపుష్ప- కాండావ
ళులన్ | బంతంబున నెదఁగ్రుమ్మిన | కాంతదిగుల్బుట్టిదెసలు - గన్గొనుచు
మదన్॥ ౪౭.

. చ॥ అలికిజవాదియుబ్బలికినంచవయాళికికంతుముక్తియం | కిలకినలం
తివీవలికికేకిరవాళికిగండుజిల్ల- లె | క్కలికిపిసాళికలిగఁకల్వలనెచ్చెలికిన్
వనప్రియా | వలికిదుటారికల్కి- గొరవంకహళాహళికిన్విరాళికిన్॥ ౪౮.

క॥ వలికినవరాగమంజుల | వలికింగడుకమ్మనకరు-వలికిచకోరా |
వలికిలకోరీతెవలర | వలికిసురభిపులికిగంధ-ఫలిహావళికిన్॥ ౪౯.

ఆ-వె॥ అలికియులికికులికికలికిచిల్క-లకొల్క- | వెలికివలపుఁజిలికచె
లికిబలికె | పలుకుతేజిజోదుబలములువలఁగొని | బలిసేనిలచె నెటులఁబ్రతు
కుదాన॥ ౫౦.

చ॥ పికములుఁగూసెరాచిలుకపిల్క-లుబల్రొదజేసెభృంగశా | బక
ములుమ్రొసెతామగస బాణుడుమానకములుకలేసెచం | ద్రకలెసఁగా
సెతెమ్మెరలుతీవ్రగతిన్సనుడాసెసంతనో | ర్వకతమకంబురేసెచెలువాయి
కనేగతితాళజాలుడు॥ ౫౧.

ఆ-వె॥ అగలసెగలునయ్యె నళులెల్లపులులయ్యె | భానుడయ్యెశీత
భానుడిపుడు | గాలికిలియయ్యెకంతుడంతకుడయ్యె | కొరవికొరివియయ్యె
కోవలాంగి॥ ౫౨.

చ॥ చెలియిక నేమిసేతునెదఁ జెక్కలుఁజేసెను మారుతమ్ములున్ |
వలఁగొనినామయిందవిలి నక్కిల్కలుఁజేసెను మారుతమ్ములున్ | జిలుకలుఁ
గూసినం జెదర జేసెనుదింగసుమారుతమ్ములున్ | ఫలిగులియైతినిల్వగలనాప
లుకుల్వినుమారుతమ్ములున్॥ ౫౩.

క॥ వలరాయుడుపికములుకలునలరాయుడుశుకములుతులు-వలరా
యలునన్ | వలరాయుడెగొనిరమ్మన | వలరాయనిబూపిపలికె-వలపులవె
తతోన్॥ ౫౪.

చతుర్థాశ్వాసము.

క॥ మదనుండాతనిబలగము | మదమునచెలరేగిరేగి - మార్కొని
రొదలన్ | బెదిరించిరికనుమనినె | మృదిసమ్మతిపెట్టనలచి-మదవతినుడివెన్॥

క॥ ఈకొలదిపరాకునబలు | కూకలిడందగునెమీకు - కోకిలలైప
ల్లాకులవలెగాకులవలె॥ గాకుపడం గాకుపడన - కాకలివేలా॥ ౫౬.

క॥ తాకట్లమారిసూరుని | తోకట్లకునేవునిల్చి - తోకట్టారేచీకొట్ల
బడుటసేకగు | గాకట్లగుగౌరవంబు-గల్గునెపికమా॥ ౫౭.

క॥ ఆకొనినప్పుడుకోనల | మాకులనాకలముందినక - మాతోఁవాదు
ల్ | గైకొనంగనెంతక్షివి | నీకొకపెత్తనముగల్గె - నేపరభృతమా॥ ౫౮.

ఉ॥ కోకిలలారభూమినొకకుత్తుకతోఁమనముంటిమిప్పుడా | పోకలు
మానిలాతివలెపూనికగల్గిచిరాగుచిలకచీ | కాకులుబెట్టిఁజూచితిరి గ్రక
సచెల్లునెయైనసేమిప | ల్లాకులుబెంచఁబడ్డపలు | గాకులకేలదయానురాగ
ముల్॥ ౫౯.

ఆ-వె॥ కూరభావమెప్పుడుగ-డదుకల్గిన | నీచమనుచుశాస్త్రనీతి
గలుగ | కూరభావములనుఁ గూడిఁరిపుడుమీ | కనులెసాక్షికెంపుగంటులార॥

చ॥ చిలుకబలంబులారమనజెల్గనదామనమొక్కమాటతోఁ | జెలి
మివహించియుంటిమది చెన్నటిగామొగమాటమెంచకన్ | జలమువహింపఁ
బాడియెవిచారముసేయకన్ నననెలనె॥ పులుగులుఫందులోవదురుబోతులు
మీకెటుఁడోచునీతులన్॥ ౬౦.

ఉ॥ కోపముపాపమంచుమునికోటి వచించిననీతిమానిసం | తాప
ముఁజూపనన్నిపుడుదార్కొని శాస్త్రరసంబుముకునం | దేవుగొనంగదా
వుగొనియేతరులైవడరంగనాయమా | నాపినచిలులార యయినంజెడు
కోపికినీతిపట్టునె॥ ౬౧.

క॥ పెంచినకీరముసఖ్యచు | డంచెపగతుపగిదిసన్న - డలఁజేయుచు
బల్ | వంచనఁగొనెపూర్వస్థు | సంచితమాలేకదీని-సహజంజేనో॥ ౬౨.

క॥ ఇదిస్వామిద్రోహంబని | యెదనెంచనిశుకగణంబు-నికజూచినమే |
లాదవదనిమోముఁద్రిప్పిన | బెదిరించుచుగాడ్చువీవ - ప్రియసఖికనియె॥ ౬౩.

నిర్వచనమి త్రవిం దౌద్వాపాము.

౪౩

చ॥ మలయధరంబుఁ జారి వెనఁ మంజులగండపు చెట్లఁ బోరిపు । వ్యల
పొదరిండ్లుఁ జేరి మఱిపు పూరవారము మీటి నిష్కటం । బులఁ గని కేరి యీదయ
నుముచ్చ గవాక్షులఁ దూరి పుప్పొడి । న్బలు దెనఁ మచ్చ జల్లుచును భామిని ధైర్య
ధనంబు దొంగిలె॥ ౬౫

ఉ॥ సోఁకులతల్లిగన్న వెను సోఁకుడు పిఱాక కోపున కొనుగా । నీకముఁ
జేరినంతట నెనీతులు బట్టు నెజన్య వాసనల్ । పోకడఁ బట్టు నెరవలుఁ బూన్చి
నబంగరు పంజరంబునం । గాకులనుంచి పెంచి నసుగల్గునె చిలకలవోలెప
లుకలె॥ ౬౬

ఉ॥ వీడు మహాకిరాతుడని వేల్పున్ నాయఁ డుపాంధకోటకన్ । వేడు
కఁబుట్టపుట్టుతరివీగకతుండము లేడుఁ జేసిమున్ । వాడిమి కెక్కెనీచేనటప
య్యోరయాకొదమానిరే గెనో నాఁడుఁ గాక పోయినక్షణంబునలోకములన్ని
ముంపడే॥ ౬౭

ఉ॥ పాలసుడైచవీడు వెనుఁ బడ్డడవోసుమనోఁ ప్పేరడో జాలము వెంటఁ దెచ్చి
పయిజల్లయుతావులముంపెనింక నేలీలజయితు నెగ్గులను లెకగొనండుగ
దమ్మయొడ్లకో । గాలిపిసాసేయన్నదిసికంబెగదాసరసీరుహాననా॥ ౬౮

క॥ మునువీరలొక్కటైనను । ఊణమునలోకములుగాల్పి-జాలుదు
రనియాపనరుహగర్భుడనొక్కొక్కసమూలలవేసఁగాచె . గాలింగీలె॥

ఉ॥ పుల్లసుమాతివాసనలుపోందుఁ బడఁ మైతాపమప్పుడున్ । జల్లన
సేతువంశమునుజాణపదుల్లానియాడుచుండుటల్ । బొల్లులునిన్నుఁజూచిన
నుపోకిరికాకలఁగూర్చినాపయిం । జల్లెదవేరసికుఁగలసాజ మొలేకనుకాల
ధర్మమో॥ ౭౦

గీ॥ హవ్యవాహునకాత్ముడైనకతనానతనిగుణములేనీకబృ నారయా
ర్య । వరులుమునుఁబలికినసహవాసయాగు । ణోభవతమాటరి త్తయానోస
మీర॥ ౭౧

ఉ॥ కన్నెనునేశపించిననికంబుగతత్ఫలముందునంచునే । మిన్నక
యుండినందులువమేటరివైననువీచెదోబళా । నికకఁగావపోయెపుడునికా

చతుర్థాశ్వాసము.

డఁగానకసుళ్ళ మున్దుచుం । దెన్నులుమన్నుమిన్నలరద్రిమ్మరుచుందువురా స
దాగతి॥ ౨౨.

క॥ మారుతనినుపాములుకడు । పారందినుగాకచలన - మలరు నెపు
డునీ! వారుపముకారడవిపా! లౌరాకసుపడనిభూతమైపోదువురా॥ ౨౩.

గీ॥ భువనములకెల్లనాధారభూతమయ్యు! ప్రాణసముదాయము
నకుప్రధానివైన! చందనాచలశృంగసంచారినిన్ను । వేడుకొంటినికావరా
విన్నుచూపి॥ ౨౪.

క॥ అనియిట్లుశీతుపయ్యర! గూవిభవముఁబొగడివేడు - కొనునం
తటిలో! మినునంటికిరణరాదెం! దననేయఁగఁజూచితమ్మి-దాయకుఁబలికె॥

ఆ-వె॥ అమరకోటికెప్పు డాహ్లాదకరుడవై । చల్లనై నకిరణసమితిత
నర! కువలయంబునేలఁగోరినరాజపు! సతులనేచందగురచందమామ॥

క॥ మామాయనికుంభ్యాడినె - । మామానముఁగొనెడుబుద్ధి-మాన
వదేరా! మామానినీకుమారుని! మామానీవేయఁగతర-మానేనోర్వన్॥ ౨౫.

క॥ మామాయనిపొగడగచల । మామాటకినేచచంద-మామాతో
నీ! మామాటమెంచవేలర! మామానెనయంగచంద-మామాగోమా॥

మ॥ హరిఁమోపించితిఁవావి డెల్లియలనేనొదుం గదానైనయే!
మరయన్నికకపుతోడఁబట్టు విలునిత్యన్ముంపనూహించుతుం! టరివంతంత
లవావికేలమొగమాటంబెంచెదొరానిశా! చరయీచుట్టటికంబుఁజప్పుకొన
పెల్చెనాకుసిగ్గాగదా॥ ౨౬.

సీ॥ అమృతరాశిఁజసించియమృతరాశిగణించి - యమృతాధరుల
నేయనర్హమార । మృగధరప్రియుడవైమృగధరాశ్రయుడవై - మృగలో
చసలపోరందగురనీకు । కలలఁగూడమెలంగికలలఁగూడిచెలంగి - కలకంఠు
లనుజూచియలగందగుర । రాజాహ్వయముగాంచిరాజాన్వయముబెంచి
రాజాస్యగమనెదురంగదగుర । యబ్జయమృతాంశుశశధరహరవిభూష!
తాకలానిధివిద్యావివేకిరాజ । రాజకులమూలనన్నేచసాజమార । నిన్ను
గోల్చెదమన్నించిమిన్నకుండు॥ ॥౨౭॥

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౪౫

సీ॥ నీశీతకిరణమునీటిపావైపోయి - జ్వలనప్రతీతికిజానెదెర । నీ
సుధాంశుత్వంబునాసురశ్రేణికై - విషజాతివైమేలవెలసెనెర । నీప్రణ్య
కరరాజియేపట్లనోచేరి - దోషాకరంబెట్లుతోడుపడెర । దైవత్వమిల్లనుద
య్యంబులకుఁజెంది - రజనీచగర్వమెరమణఁగల్గె । హ్లాదకరవెల్లసెలవాతై
దినంబు కుటిలమేలీలనీమయిఁగూడెనోరి । చంద్రగురుసతీగమనదోషంబువ
లన । గలిగెనోకాలధర్మమోకర్మమేనో॥ ౪౧.

మ॥ దివినాదిత్యసమాజముకొద్దిజులుపుద్వింద్రాచుమేటర్లధో । బువ
నంబందుననీదుకంజలసుశ్రు ఘోరశేనీభక్షింపనీ । ల్లవుజైవాత్మకకన్నకడ్డు
గుణమోకాదేనిపాపీచిరా । యువనేసాక్ష్యబంబాపేరుబలమోయూహిం
పమాపాపమో॥ ౪౨.

సీ॥ నికరంబుతప్పకసయెదమనిగాను - నిసుఁగన్నకడ్డుపట్టెనీకుగా
ను । నీరూపమింతింతనిచ్చలుమాసిపోఁ - నిన్నబూచినవారుఁడబొంద । నీ
కైసపరిదినమేకాక్షయైపోను - పర్వంబులనునిన్నుపాముమ్రొంగ । నిసుగూడు
తోనువాడుపెనుకడ్డుడైపోను - పక్షులుసికకల్పించుకతిన । నోరికొవభవగురు
వధూజారకుమత్రి దేరసగ్గొగ్గలెంచకపోరుజెంచి । స్త్రీలనేచుటయదిరాజశీ
లమార । రాజుపనుమాటదబ్బరరాకళిం॥ ౪౩.

అ-వె॥ ముదితపాంథతోట్లయెదలనదీచ్చెను । పాపసమితియగ్నిరూప
మొంది । వలఁగొనియెడఁగాల్వమలినాంకుడాయెనే । మట్టియిట్టియనెడిమా
టవెట్టి॥ ౪౪.

క॥ విషరాశితోడుబడగఁ । విషరాశినిజననమొంది - విషముఖధరు
డౌ । విషగళునిచెలువమెసఁగఁ । విషధరపథమందెవీడు - విషజాతుండౌ॥

చ॥ జలధిమధింపగానపుడుశ్యామలపాండురకీలలన్వీషం । బులుజని
యించెనొక్కవిషముఁభుజియించెనువేల్పొకండునీ । వెలిగెడుతెల్లనొవిష
మువేల్పులనేకులుమ్రొంగనిద్దరం । గలిగెనశంకకొద్దిరదగామనిపాంథుల
పాపకర్మమే॥ ౪౫.

చతుర్థాశ్వాసము.

సీ॥ ఉగ్రభూషడుకాని యుగ్రభూషడుకాడు - గుణములుజూడ
వేకుందరదన । దోషాకరుడుగాని దోషాకరుడుగాడు - నడవడిజూడవేన
లిననేత్ర । రాత్రించరుడుగాని రాత్రించరుడుగాడు - భావంబుజూడవేప
ల్లవోష్టి । కుముదబంధుడుగాని కుముదబంధుడుగాడు - చేష్టలుజూడవేచి
గురుబోడ । భానుడగునుశీతభానుండుకాడమ్మ । కరవిధంబుజూడుకంబు
కంతి । శ్రీజఘన్యజుడగుశ్రీజఘన్యజుడుకా । డీరసంబుజూడుమిందువదన॥

సీ॥ తనపత్నిగూడెన చెనటినిచావంగ - దిట్టనిగురునినిందించవలె
ను । పర్వంబులనుపట్టు బడిసమ్రుంగకవిడి - పెట్టినరాహువుదిట్టవలెను । జ
న్మించినపుడుఘ ర్షణముసేయనితరి - గట్టునుబట్టిచీ కొట్టవలెను । తోయ
ధిమ్రుంగియా తయముతోనుమి - వేసినరుషికికోపింపవలెను । వారుము
న్నట్లు సేసినపోరుదప్పు । నక్కటాయంతయవివేకులైబ్రయంబు । బల్వవిడ
నాండగాదెయిపగిడికొంటె । యన్యముననేచెనికవీనిననంగనేల॥ ౮౮॥

క॥ సారసవైరునిగడుకేను । కారగదూతననువిడక - నతికుపితుం
డై । బోరిననదిగాదనిదయ । లారగనుతియింపదొడగె-నతివెప్రియమున॥

ఉ॥ శ్రీరమణసహోదర సుశీలన్విజప్రయయోషధీశక । హ్లాఠవికాస
చంద్రమ కలానిధిరాజశిఖామణీసుధా । పూరితమూర్తిశంకర విభూషణ
శుద్ధమసోబ్ధనిన్ను వేమారుభజింతునాయెడలమన్న నరేచగమిన్నకుండురా॥

క॥ ఈరీతినిశాకరుగుణ । వారముగొనియాడియాడి - బల్లిదుడగు
నా । వీరుడుమారుడుఁజేసిన । హోరాటందలిచియలికి-యగ్గలిపలికె॥

ఉ॥ తుంటరిమన్మథుండుకుపి తుండగుచుకొ దెలితమ్మితూపుపూర్ణివిం
టనమర్చిమిట్టిపడి వేసిమదింగసిదీరకున్నబల్ । కంటుతనానలేజివురు కగ్గ
ముచేగొనిదూకినేనువా । ల్లంటిననంగనాయెదవకావకలైపడగ్రుమ్మె
సేసభీ॥

౯౨.

క॥ మరుడనురులతెగతెలిసెన । మరుడనుచుబరాకుగొంటి -మాని
నియిదెవే । మరుడంబులుసేయుచుపా । మరుడంబులుగుప్పెనింక-మరులెటు
మరుతున్॥

౯౩.

నిర్వచనమి త్ర విందోర్వాహము.

౯౭

చ॥ చిలుకులుపూలు కెందలిరు సింగిణితట్టువరామతన్ను తే॥ నెలయె
రనారిమండు నెల నిండు నెలల్లమికాండ్రువీరిచె । య్యలు హెయతానువీని
మదియొక్కటికూడెనతుల్యలైరిపో॥ చెలువగుపాము వన్నెదని సీసముచేరి
నకీడు సేయదే॥ ౯౪.

మ॥ కెలయూరస్మధుపాళిఁ గొప్పుననె యెక్కించే॥ శుకాక్రీయున
జలఁ బెట్టె॥ వెరుగయ్యెమాలలకు మరచాలిచ్చియు॥ బాపన॥ య్యలకున్నీట
లువేసిరన్నదీనిజంచొ సామ్యమీలాహిరీ । తలనేబుట్టెను పెద్దలాడువరియా
దల్వీని కెట్లబ్బునే॥ ౯౫

సీ॥ రమణమీఱఁగసువర్ణగ్రాహిశుకమును - గుట్టంబుగాఁజేసుకొని
మెలింగె॥ మధుపానవశునైన మధుపంబులనువేడె॥ బలగంబుగాగొనిపరిధ
వెల్లె॥ నగ్రజాతవిరుద్ధుడైప్రవతికొంచెడు - మాధవునేతెనుమంత్రిగాను॥ గు
రుసతీగమనుజొ కుముదచాంధవునితో । జెలువారన్నహంబుఁజేసెవరలె॥
మారుడినడవళ్ళను మనలునట్టి॥ కుమతిగానమహాపాతకుండుగాడె॥ పీఁడు
స్త్రీహత్యకేలను వెఱపుఁజెందు॥ తరుణియికముందు నేనెందుదాగుకుండు॥

శా॥ ఏరామారకతోరఁ ఘోర గుణనీకేమామెరాస్త్రీలతోఁబోరా
డె॥ ఘనమేమికల్గునిక నీరొకిళ్లుచాలించుమీ । శూరత్వంబలనాడుశూలియె
దుట॥ జూపింపన్గొయనొ॥ గొరానీబయసెల్లఁగంటినిక నీకాయంతిసామ
ర్థ్యము॥ ౯౬.

క॥ ఓరీనీవలెచూరులు॥ లేరోనీవాకడవేనొ - లెక్కెంపధను॥ ధారివి
మిడిసిపడుచుసర॥ సీరుహలోచనలనేయ - జెల్లురమదనా॥ ౯౭.

ఉ॥ అంగదలేనినామెడల నంగదబూనివిరాళితూపులే । యంగద
రంబెయివెడద యంగదకోర్వనువావిజూడమా । తంగదనన్నుజూడముగు
దంగదతూటరి చూకునీకుమా॥ నంగదగుండలంగవె యనంగదగన్నునునేగ
నంగదా॥ ౯౮.

ఉ॥ దర్పకఁడుకొర్వము విధాతకనుంగొని మున్వివేకియై । నేగ్గు
లరారలోకములనెంజిలి లేమికికారణంబుని । క్లేర్పరిచె॥ సుమాయుధము

చతుర్థాశ్వాసము.

లెక్క-వఁగాక పిదపైదునింతకే । దర్పముఁజూపిలోకములు తల్లడమొందగఁ
జేతువాబళా॥ ౧౦౦.

క॥ అన్నెముపున్నెంబెరుగని కన్నెనుహరిపైనమరులఁ గల్గినదా
నన్ । నిన్నెడిదిట్టెదఁదాకక నిన్నకపోగిలవెవలపు-మేటరివిసరా॥ ౧౦౧.

సీ॥ నీవిల్లుగండ్రవై నేలపాలైపోయె- నీతేరుసుడిబడినింగికెగయి నీబ
లమడవిపాలైబొబ్బరిల్లను- నటకీయమునీడెంబేటగలియి నీశరావళిస్ర
క్తి-నిత్య నేలఁగూల- నీసచివునిమేనుమానపోను నీనారిపురివిప్పి నెరినెరివా
పోను - నీరధ్యములుచెట్లఁజేరుకోను । మానవదియేర యింతేసిమాటలనిన
పిగ్గుమాలితివారసేసేదఁగొన్న దాననికపెద్దమాటందుడైవసాక్షి । పంచ
మాగఁగనీరూపుపాడుగాను॥ ౧౦౨.

శా॥ నేకన్నారగఁజూచితేనినుజనానీ తెక్కెముకవ్రక్కలొచ్చికా
కానొకమాట కేగఁటముముంజేయంతన-సింగిణీ । పోకల్సుక్కునుతూపు
లద్దుబడునే మోమెత్తుమాత్రాసనా । నోకయ్యానకుకాలు ద్రవ్వెదవెబాహ
శక్తియుంజూచెదో॥ ౧౦౩.

సీ॥ అయిదొకములచేనలిశయిల్లెడపునీ - వలనికెగ్గెమూడంబక
ములె యెలప్రాయమొలసినవలతిమిన్నపునీవు - మూలనుండెడిజోగిముడు
కడతడు సరసులతోడివిసంచరింతువతండు - మరుభూములనుదిర్వ్యమరు
లఁగూడి । వలపులరాజువైపర్థిల్లినాడవీ - పూరూరుఁదిరుగుబికారియతడు ।
వానికినిసికునింతేసివాసితనర । స్థాణుడర్థనారీవేషధారియైన । మాత్రమున
నోటాబడియిప్పుమమ్ముబోరఁబూనితివి నారినేకదాపుష్పకాండ॥ ౧౦౪.

క॥ క్రొన్ననవిలుదాల్పరిము । న్నెన్నడునన్నెఱుంగవీపు-హింసయన
కనిన్ । మిన్నసిగవేల్పుమూడవ । కన్నకుబలిసేయఁజాలు- కడుబలశాలిన్॥

క॥ కాంతలతోబంతంబిను । మంతైననుసేయనీకు - మంతేలంగో
రంతైనకరుణజూపర । పంతుకునెక్కెదపుమదన-వర్ధిలుదువిలన్॥ ౧౦౫.

చ॥ ధరఁవిలుకాఁడునొక్కటిని - గొక్కనిరెండుగ ద్రుంతురెప్పు
డచ్చెరువుగరెఁటినొక్కటిగఁజేతువు నీసరిశూరులేరినీశరగుణలాఘవంబు

(౧౦) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము

౪౯

సజశౌర్యముఁజూడవిచిత్రమానయో । స్మరయిదికల్లగాదనుటసాత్యముసో
ముడుఁగల్గెనెక్కడై॥ ౧౦౨.

ఆ-వె॥ మరుడువానిబలముపరిగొనెపోరాడఁ మగులుఁబెరుగనోపదర
ముగాక । నుతులు సేసివారిబతిమాలుకొన్నను మానకున్నదీ సుమానియబలి॥

ఉ॥ మారునివేతకున్బికసమాజమకూతకుఁ టేటిమోతకు॥ । వారిజ
వైరికోతకునువాయువురాతకుతావిపూతకుం । గీరవరాళిచేతకును గేకుల
ఘాతకుఁజైత్రుసేతకు॥ । సారసనేత్ర కుల్కుచునుసంగడికలికికి బలెను
ల్కుతో॥ ౧౦౩.

క॥ శాన్తికిరమత్తచికోరీతతిరావములకోరీపసమా । యూరీనటన
ముతలిరుల । కోరీపోరునకువలపుఁగొంటినాయా॥ ౧౦౪.

చ॥ మరుడుకరాతుడేపిక సమాజమువోకిరిఁజేంట్లుతుల్యలు॥ । సరసిజ
వైరికావలుడుశారికలు నృనునాటిబూతముల్ । సురభిగరాసుమారుతుడు
సోకుఁడునంచ పిసాసీరలు । స్వరింగొనిరమ్మ యెంతకని వాదులుజేతునె
ప్రౌఢసేసభి॥ ౧౦౫.

పంచచామర॥ సరోరుహాక్షిగుబ్బ చన్నుచాలు సిబ్బెముబ్బలు॥ ।
భరింపజైకగుత్తచయ్య ప్రక్కలయ్యెరింగులు॥ । సరానదొన్గెవివీడె
జూరెకొప్పుడెందమున । బరాకుజెందమైవణంకనాల్లెపూలపాన్పున॥ ౧౦౬

గీ॥ ఇటుల జెగ్గింజేల్లనైయిందువదన । తమియెసంగవిరాళిచేతహ
తహపడి డన్సెజ్జనుబారలాడియున్నరంచు । మైమరచిచొక్కినసుకూర్మ
మగువలపుడు॥ ౧౦౭.

శా॥ ఏమేనిలనిపోజమే మెనడలాయే మేనరోజాటియీ । భామార
త్తునుఁజూడనేడు పరితాపంబెచ్చిచొక్కన్నం । డేమేమునిచూపులేసె
చెలినింకేత్తికై సేతుమో । మైముట్టవలకాక యొడ్డుకొనియె॥ మమ్మా
రెయింకేనుకో॥ ౧౦౮.

చ॥ సరసిజమబ్బనిందన గె సంపెంగనూబువుఁబోలెపోకని । త్తరముద
రంబునొండెలలితంబగుజక్క ననొప్పెపైడెడ । బురతరుణీలలామముగము

చతుర్థాశ్వాసము.

స్మృకుకుత్తుకచన్నదోయిపాం । మరరుచిమీళిచూడఁబడె డుంకెన్మైసప
రంజితేజులున్॥ ౧౧౫.

సీ॥ శశిఘ్నారకిరణముల్ సఖిపైనముంపెను - వానినదల్చున్వృత్తాను
వేణి । జ్వలనాప్తు డుగ్గుడై సతిమేను నించెను వ్యాళ రోమావళి
త్రోలువేగి । పికములుచెలి నేము బెదిరించఁబూనెనే - డామహేమఁబూం
చురామనీవు । శుకములుచెలి రేగిచేడియ నెదిరించె - కడఁబుచ్చుసాగవగం
ధివెడలి । వరుడునాయకుడైపుష్పశరములంది । పంకజేతూణమదిహిండ్లుఁబడ
గనేసె । నటమటలుపోవపేనిఁగెల్చటకునుపను । శివశివాయస్సోత్తరంబునే
తమమ్మా॥ ౧౧౬॥

గీ॥ హరినిమోహించినలపులనలరుకతన । వరునిముల్కల మంట
లుమైబనించి । నిండుకొ నెమనరాచకన్నియకునెపుడు । చెలియై ధైర్యోక్తా
రముల్ సేతవసుచు॥ ౧౧౭.

ఉ॥ ఆమదిరాక్షి మేనఁగలయంగపురంబువలాకఁగులికిపే । కోమలప
ల్లవోతకరముఁగూరిచిశయ్యఁబరుండఁబెట్టివిం । జామరలన్సగుండలనుచల్ల
నిగాడుపులినవేయనా । కామిసిమీదుమికికలకాఁకఁ గొనఁజెలి యోతకా
యిట్లనె॥ ౧౧౮.

ఉ॥ కెందలిరువ్వెరాళులకుకి త్తిమిణంగులుఁగా వెగంబురాగెందము
కాలకూటమగుఁగావున పాంధవధూటకీప్పుడి । కొందలపాటుపోవిరులు
గూర్చిసపాన్పునఁజేర్పరేయనన్ । సుందరులట్లుసేయగను చొక్కలుమా
నుచుచేడెమెల్లనన్॥ ౧౧౯.

ఉ॥ కన్నులువిప్పినదై నలుగన్గొనియూర్పెనగఁగనింపనా । కన్నెల్ల
జూచియెంతపనిగల్గె విరాళికెనెట్లుతాళుదో । వెన్నునిఁగూడకున్నపరినేన
నమానదుపాయమెట్లకో । యెన్నడువానిగెదురిక నెన్నడు మారుఁగెల్లు
నోసఖి॥ ౧౨౦.

క॥ చీమచిటుకకసినయదు । స్వామియిటుకునన్నుబ్రోవ - వచ్చెను
చునే । నామోడంబునఁజూతుం । గామునినికగొల్పనంచు - కథవళి మెసగన్॥

నిర్వచనమి త్ర విందోద్వాహము.

౯౧

క॥ అనఁజెలికి చెలులునుడివిరి | వన శేఖణవగలునిగుడ-వగచెదవేలన్ |
వనమాలినీకుపతియశా | ననుమానము లేదువా డె-యాచింప డెమున్ ||౧౨౨

క॥ ఈగతినుపలాలించిన | రాగరితమనంబుకొంత- రమణమొలయ
పూదీగెలతోలకఁగొనియెల | నాగలుఁగొల్వఁగబయం డె-నరవరయనుడున్

క॥ గారాబమొప్పమునివర | యీరాకూతునుమురారి-యేవిధిఁగొ
నెడెం | పారగనామదిమోచము | దేరగవిపరిచితనివి-దీరుపుమనుడున్ ||

మ॥ కలుషవ్రాతసరిష్టస్థపదాత్మోభృద్విపత్యోత్రవీ | ఙ్జ్వలి
తసుంధసకుంచితాఙ్గీయుగజ్యోత్స్నాహాసత్రివత్సలా | జలముక్తి
ద్రవజగాత్రదృగ్గ్రీవణ రాట్కాయామరుద్విడ్ద్విపా | నళిసేహాత్రిదశస్తు
తాహ్వయసుధాభ క్తస్వహాదాయకా॥

౧౨౫.

మంజుభాషిణీస్మృతము.

చలిగీముడిండిమిహిసామిసూడిగంబులప్రోడతమ్మిపువుబుట్టువేల్పు
జే | జెలపాదుసాహికయిసేయఁబాముపై | యలరాగుచున్నముగురాలు
చేవరా॥

౧౨౬.

గద్య॥ ఇది శ్రీమదలక్ష్మీల్లంగోత్తుంగ శృంగారస్తన శృంగసంగధారాధర
వేంకటేశ్వర కృపాపాంగలబ్ధి వాగ్వైభవనిరంతర భాగవతాకా
ధనాధేయ తూముకులపవిత్ర సర్వేశాభివానఘత్ర రామ
దాసప్రణీతంబైన నిర్వచనమిత్ర విందోద్వాహం

బనెడు శృంగార ప్రబంధంబునందు

చతుర్థాశ్వాసము

సంపూర్ణము.

శ్రీ పంచతంత్రము.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

పంచమాశ్వాము ప్రారంభము.

— — — — —

శ్రీపదసేవితలకునిర | జాపగయంతనుచునభయ-మైస్థితకట్టెయై |
జూపమకరముగ్గములయి | యేపారంగవెలయువేంక-టేశరమిశా || ౧.

శ్రీ | పంచతంత్రపు గురజకులావతరణ | రాకొమారితనూరాచ్ఛిరమ
ణన | పారకలబద్రమనయెకం-పంచనలచి | యువిదలాత్మవితరగించి
కొంకొరులును || ౨ ||

క || పగనెగ కిదెనక మగువే | మగునోతల్లికివచింప - న్యాయంబను
చున్ | మగునొకాంబరుదేవరినగరునకన్బోయి రాచ-నవలాగసియున్ || ౩.

క || కనెమ్మకొనరాపొందెయి | చనువునరాక్షసియెందు - జనుదెంచి
తిరేపనెజెప్పెన్ గా తలకెన | బసెనంగరములు మొగిడ్చి - యనిరాసకియల్ ||

క || మవ్వొచ్చుజన్మమతిపెకునివ్వటిలెవరునివెతుక - సేమించుడికన్
బుప్పలుతుంచెప్పనువడి - నొప్పిగొనియెపుడుగెలుతు - నోపరునియునున్ ||

క || మంచరకీరారాచా | నందముశ్రుతికటువుగల్గె - నాతికిపుడుసా
గంధకసారభ్యాన్విత | గంధవహంబర్చిపిడు - క్రమమైజనరెన్ || ౪ ||

శా || పూసేరందుజవాజిచందనము కన్నారంబుమర్దింపే పూ | దేనెల్
బోసినకర్దమంబుసకుచాద్రద్వంద్వమున్ హుంచినం | దానంగాకలుపోకమై
వణకిసంతాపంబునిండాంసి | ర్వణశ్వంబుపహించి చూ కు-చెలివారింపంగ
నెట్లొత్తున్ మో || ౫.

చ || వలతినిసాంద్రచంద్రకలజైటనుగొజ్జగిమానుచేరువన్ | వెల
సెడిచంద్రకాంతమణి వేదికపైసుకునూగమానవో | త్వలదళశయ్యయందు
నిచివల్పుచేలమునుంగువేసెన్ | వలపులకొకపోకలవంతల నొందెను
మీదుమిక్కిలిన్ || ౬.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్యాహము.

3

చ॥ వలిపనిసేతమంచు మృదువల్లకంబిత్తలవ్వక పువెం । బలువల
మించిపారువిరజూలపండిలిజేర్చికంకపో । వెలంబరుంబెట్టిననాట నె
సక్కిరపరాగమయ్యెనా । తలిరులుపులునాడెలునతాపముకెంతనియెంత
దెల్పుదున్॥

౯.

ఆ-వె॥ వెలచిననొకతరివీణియజేబూని పంచవస్వరంబుంచాడు
చుండసింహనాదమనుచుచిత్తంబుంబెడిరెనే । నేమిదెల్పుదింకభామయనిశి॥

క॥ మున్నొక్కనాడురేయిం । గన్నియనిదురించుపేళ - కలలోనరు
దొకన్నాకుమన్నెకొమరునిగన్నాననినానిట్లు - కరనళమొందున్॥

క॥ అదివినినవరస్మితకౌ । ముదిదిక్కులుచక్కటలికు-ముదసేత్రలనె
మ్మదిముదమొగవంజేయగవిధుమఖిలైదిబొంగిల్కి - వెలదులకనియెన్

క॥ వసజాక్షులారా చావ్రెయితనయిన లాలించరమ్మ - తడవేలనెయి
ప్పనిరేపేకావిం చెదననిరాచనలంతనామింపెంగూర్చిన్॥

౧౩.

గీ॥ అంతనొకకాంతవాచ్చియే కాంతమునను । కాంతజరుడంచెనన
రాజకాంతవేగనకలభూతయయ్యుమానసంబుడల । చడకటంటిపోన
ఖుల్ పారికలును॥

౧౪.

సీ॥ అనియెనుకొలెనిల్వటట్టుంబు నిట్టిచా-రమణులిద్దరుచామరము
లువేయ । సురల అకొంపరునుంబయ్యెనాగ-లనుమొనరాచాళంబందేగ
చానయొక్కతెపైడిజాలనల్లికందేగ - మణిపూసాకాళంబందేగ చానయొ
క్కతెపైడిజాలనల్లికందేగ - మరియొర్తుతలనాకంబుపులివ్వ । హరతుల్
గొనికొందరంగనల్లునిపోవ - యవిదద్వరుతనయాతగాగ । జీలుగుకు
చైట్లుమీగాళ్ళిజేందులాడ । నల్లనల్లమదగజయానమమరి । మీనకేతునివిజ
యలక్కియొయనంగ । పడకటిలుజేరజనిరాచపతియపుడు॥

౧౫.

చ॥ అటంగనపాలితార్యుని హేమచలవక్రత ధైర్యునివిశం
కటభజవీర్యునిరిపుచాయ విశాలతమిశ్రసూర్యునిన్ । స్ఫుటనయశాస్త్ర
కార్యునియశోభనభయనవార్యశార్యునిన్ । గుటిలమనోవిదార్యమణికుం
డలధార్యునిరాజవర్యునిన్॥

౧౬.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౯౫

నాకకాలముఁబాయకనొదలకై ముదంబెదుగవెలింగెనామెకరుడై త్రేమనక
ధవళౌతపత్రముక॥ ౨౪.

గీ॥ ముదమొదవవాద్యరవములు మూఁగిమూగ | పాదరసములను
హేమరసముఁబాడుచుండ | వింతలాంపుగసురరాజవిభవమాననా | మున్నెఁబ
దుఁజేరెనాసానమంజుపంబు॥ ౨౫.

గీ॥ చూచిసఖ్యులు దిగ్గనలేచిమొలల | జిలుగుదుస్తుఁజుట్టి చేతులు
మొగిడ్చిధరణితలమాననుదురులు వాకునటుల | మ్రొక్క నిలచిరినమ్రత్వము
నువహించి॥ ౨౬.

క॥ అంతటస్వకీయమణిఖచితాంతరమకటాంబువసువ - మావళిచే
సామంతులు సంతోషింజుట | కొంతనివదనమలములకు - కైకేసెరోగి॥

ఉ॥ అత్తరిమంత్రరాజిమకటాంతరనిలమణిప్రధాన్యశంఖ | తత్తజ్జ
పాటునన్నిజపదబ్ధులు సారసశరభులబుధై | మొత్తముఁగట్టిచేరుకొనిమూ
గనమోఘవిలాసస్థైఖ్యరింపవత్తముతప్పరిల్లునభిలష ససునూతనరత్నపీఠక॥

క॥ సంతసముచింతపెనంగెనె | సులలితమునుండోసెబుద్ధి - మంత్రుల
తోసామంతులతోరమంత్రులతోర | మంత్రులతోనపుడురాజ - మండసుడు
సభక॥

ఉ॥ నన్నెఁబరవక్క - లేనిమరదబుద్ధుల వేరుజన్మపునుందుత్రీవత్స
లసాముగ్ధులకరనృపరత్న నింజూచివెరాని బూనినం | గల్పచయంబసక
స్ఫుటలితాంతరరాజులంబమండులు | స్వస్వరూపైయవిచ్చె నలమన్నియం
బూడక సెట్లుతాళున॥ ౩౦.

క॥ ఆరూపనిదేదేశముయేరాజతనూభవుండు - యెట్లుకొవెదక॥
గారామపక్షికోరికి | లేనినూకలించునింక - నేగతియసెన॥ ౩౧.

క॥ ముదమొదవవాద్యరవములు మూఁగిమూగ - ఘటతూకయియ
నె॥ మనుజులగు మనముబ్బగవినిసభికులుమేలనంగ - విజుగులుమెచ్చ॥

ఉ॥ ముదమొదవవాద్యరవములు మూఁగిమూగ - ఘటతూకయియ
గోరినకబుధులకొచ్చుము ముదగనామ పాటుడా | సంతసముచింతపెనంగెనె
నె॥

పంచమాశ్వాసము.

మానన్నునిగాగొనెన్ మదిన్ | సందియమేలనింకృతచంద్రమధిగ్భృ
తశీలికాచంద్రమా॥ ౩౩.

క॥ గానో తమరాజులకిది | సేవ బగుభటులబంపి-చాటుడనగనో
రాజువినిసమ్మతినినన | బాజనములుకన్నుబొగడ-భటులవిలచినన్॥ ౩౪.

క॥ పరివిన్నజూచిమనరా | పసిట్టికపరిణయముస్వ-యంవకమున
శాసనినలంకరించుటాం | మ. మంత్రని పండుదెలిపె-నకులితమద్యై॥ ౩౫.

క॥ అరవిగల్గె ముగ్ధవృద్ధులును | ముగ్ధులగునగుగధకోస-లాంధ్రమిధిల
కొంకణదొంగనానిదేశము | బాచాటననచానినృపులు-లలిడెండములన్॥

ఉ॥ తొరవనా వ్యవధివిజగ్ధకం | కనరాటలాటపాం | చాళకళింగ
వంగళుకసామరాష్ట్రకసాంసేకనే | పోవుశింషభోజవనవాసకబాష్ణిక
బర్బరాంగలం గామఖిలజేశములైవృద్ధులనగరంబుసేరినన్॥ ౩౬.

అ-వె॥ భటులన ననెనుపాథి-వాక్రయము | వారికెదురుచుండ్రివ
రులకంపివేసెనుకొనకబదులుగ నించి | పస్తుజాలమన రంబువునంత॥

ఉ॥ చింతించులయోహృత్తుకెచ్చిపొడిపాండవ కౌరవేయుల | త్యం
తసఖుల్ పునోహితులనరక-బాడులమడట్టిరావుర | క్రూరతమునజేరినన్.
భటులవల్ల నెఱంగిన సముదభూ | కాంతుడుబోయి తెచ్చినొకగామిడి
మాళిగనుండెన త్తన్॥ ౩౭.

క॥ బలనాశ్యమిటుప్రక-ల | కౌరధారోహనుడను - యాదవ
బలముల్ | బలయగకృష్ణుడవంతం | గలసినపురజనులుగుంపు-గట్టామారు
లున్॥ ౪౦.

క॥ కసుగొంగుచెనుసేదే వెలి | మనుమగుమేనల్లుడటవి - జయబలుడట
నామనసిబసిజనమంపా | కనవరితుండటనెధర్మ-వధకనుడటసే॥ ౪౧.

సీ॥ వీడవే ప్రాచ్యజ్ఞప్రముచప్రాతన - సంచితేసిసచ్చిగనువుకాండు |
వీడువేసుకరాజవిభవంబునణచి గో-వధకనంబెత్తినవన్నెకాండువీడవే
దృహినుడువెడ్డుదేసినపత్నముల సృష్టిచేసినచెల్లవుకాండువీడవే వనము
లోవిడి బడ్డ కార్చిచ్చు - నపకలమ్రుంగినసవురుకాండు | వీడవేకంసుఫ

(౧౩) నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము. ౯౭

దలించివేగప్రాణ । కోటఁబోరిగొన్నముద్దుల గొనబుకాఁడు । వీడఁజేము
న్నుగోపికావీధిమాన । సాంబుజాతవిహారహంసాగ్రియుండు॥ ౪౨.

క॥ ఈరవిశతప్రకాశుని గౌరవమునుగనినరాచ-కన్నయచేతో । సా
రసములలింగొనిచెలు । వారకనెట్లొపవచ్చు-నాబి త్తరికి॥ ౪౩.

క॥ ఆరూపరికీచూపరి । యీరమణునకారమణియు- నీడగుమున్నే ।
కోరిముడిచెట్టెనేవిధి । సారసముఖితప్పదిదిని-జంబగునమ్మా॥ ౪౪.

ఉ॥ నాకనుమానమయ్యెడలనాడుకలంగనుపడ్డవాడెవం । డోకల
గన్నవాడెమగఁడోయని చింతలెవీడెన్నైనపో । కాకలఁజెందియున్నమది
గానకలంగిన్పాలగర్భర । త్పాకరరత్నమేన్యపతయాత్మజుని న్నడిగోర
బోవునో॥ ౪౫.

క॥ మనరాజతనయమనసీజ । మనసీజునివరించురి త్త- మాటలికెల॥
జనవాక్యముకతవ్యం । బనుసామెతపొల్లుఁబోనె- యంబుజవదనా॥ ౪౬.

గీ॥ వనితకలలోనకనుపడ్డవాడువీడె । యనుచుమదిదోచినభను
స్వయంవరమున । వీనివరించుంపమనదొరసానియెడకు । పాలలోనేయియ్యె
లికినపగిదిగాదె॥ ౪౭.

క॥ నగరస్త్రీలీలన । నగఁదోబుట్టువులఁగూడి- నగరాడ్డరుడా । నగ
రుసకుజనియత్తగు । నగరాడురచయుగకుమ్రెకె - నగవాగినెగయ॥

ఉ॥ మ్రొక్కినచెక్కులన్నిమిరిముద్దులుఁ గుల్కెటియయ్యలారమా ।
యక్కలకుశుభంబెయనుగన్నలకుంగుళలంబెయమ్మల । మ్మక్కలకందమే
వదినెలందరకున్నదిసంతసంబెకా । తక్కినబంధుపాభికిముదంబెకదాపురివా
రుసేమమే॥ ౪౮.

గీ॥ అనియిటులకుశలప్రశ్నలైనవెనక । మేనయల్లుండ్రాకలుమేదినీ
శ్వరుసకుచెలియంగ సకీయలననుపనతడు । సంతసంబునరాణివాసంబుఁజేరి॥

క॥ కృష్ణనిభాత్రన్వితరోచిష్ణునిసకషాత్మజాద్రి-జిష్ణునిగుణవర్ధిష్ణుని
విశిష్టనయవర్ధిష్ణునిసుతజిష్ణుయదువ - రిష్ణునిగనియె॥ ౪౯.

పంచమాశ్వాసము.

క॥ కనిదరహాసితుండైవా । రినిమెచ్చుచురాఁగరామ - కృష్ణులనుజు
తో॥ బ్రామిల్లనశుభ మేమీ॥ కనికొఁగిటఁ జేర్చెరాయ-డాసమయమున॥

క॥ వందారురక్షకుడుగో । విందుండరు దెంచెనంచు-వినినఁగుంతీ॥
నందనులుండనుఁజేరిన॥ నందరువిందారగించి-రవనీశునితో॥ ౫౩.

క॥ మఱునాడుదయంబుననే । మఱకనవంతీశుడొక్క - మంత్రనిగ
నియూ । యఱుతనొకరచ్చకొట్టము । నొఱువుం గావింపుమనిన - నొగివాడ
పుడు॥ ౫౪.

స్తీ॥ ఒకవంకనకలంకమకరాంకలీలాంక- మత్తినచిత్తరువిత్తరముల్కు
నొకతెంపుననుసొంపునికరంపునునుఁగెంపు- పలుకలతళుకలుగులుకజిల్లు॥
నొకపారువనుసారునకుమీరుబంగారు - ససినీరుజలతొడుజల్లుబారు । నొక
సాయజిగిచాయనొగరేయమసజేయ - నద్దినట్లుగనిల్వుటద్దములును । హాళి
నొప్పినకుడ్యరింఛోళితనర । స్థితలలితాన్వితస్ఫుటశ్వేతదీప్తి । యుక్తలంబిత
స్ఫటికకుంభౌఘగరిమ । మమరసేయిం చెనొకమండపముననతడు॥ ౫౫.

ఆ-వె॥ డంబుమీరఁజిత్రకంబళుఁబరిపించి॥ యచటనచటరత్నఖచిత
కళక॥ పీఠములను దెచ్చిపెట్టించిరాజున॥ కెఱుకనేయనాతఁడేగుదెంచి॥ ౫౬.

క॥ చూచిసెబాససరాజుల॥ నీచదరునఁజేరునటుల- నెఱిగింపుడన॥
వేచనితెల్పినవారలు॥ నాచకీరికివచ్చిరప్ప-డతులితమతులై॥ ౫౭.

గీ॥ వచ్చిననువేత్రహస్తులుహేచ్చరికలు । జేసెవారికితగినసింహాసన
ములు॥ వేసిననుతీవిగుల్క-గవిశ్రమించ । నపుడవంతీశుడొకచకో - రాక్షిఁ
బూచి॥ ౫౮.

క॥ వేవేఁగఁబోయినాసుత॥ కీవెరవెఱిగించితెచ్చి-యొగదిమఱువుం
గావించియుంచితనకల॥ లోఁవచ్చినవానినిందు-లోఁగనుమనవే॥ ౫౯.

మ॥ అనిన॥ హృగ్గడకతైత్తివ్రగతితోనంతఃపురంబేగియూ । పనిదేవే
రికిఁదెల్పిరాజసుతతోఁబండామెనీకోరె-లె । మృగుచుందత్రుపాటుమీఱ
నెరికల్ హజ్జంబడన్మోగెను । నృసికతైంశలికతైలస్థిలచి మాబాగాయ
జాగేలనే॥ ౬౦.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౯౯

చ॥ అనవినిచెల్మిలేమలహాహోయిదియెంతసువాతావింటమీ చినిదొ
రసానివెనకటనుజేసిన పూజలుమంచివమ్మనాఁ డనినపయో ధరద్యుతిని
భాంగునింగంటిమినిన్న వీటలో । ననికడుసిగ్గునంతసము నల్లినరాజతనూజఁ
బూచుచున్॥

౬౧.

చ॥ వలదొరకేలలోగెదపువానిబళాయనిసారసారిన్ । బలియసిశీ
తవాయువుసేవాసనిగద్దరిచిల్కనొప్పికో । వెలలనుమేలుమేలనుచుపీణెరవా
లికివీనులాగ్గియిం । పలరంగమెచ్చుకోసమయమబ్బెతలోదరి చింతలేలనే॥

మ॥ వినిరాకూతురులజ్జమాఫసమునన్బిడేపగావామపాదనఖాగ్రం
బుననేలరాయుచునుతత్పదాంగులీరేఖమ । ల్లననప్తుష్టుడుగిల్పుచున్నపురు
వేలన్నెట్టికల్పేసీయ । పుసినేజూచుచునుస్సురంచు వివశత్వంబొంది మా
తాడకన్॥

౬౩.

చ॥ ఎడనెడనులొపాటుఁగొనుష్టాగ్గడికతైనచించుమాటకే । వెడ
విలుకాఁడుమోదనని వేగపయంటముసుంగువేయుచు । న్బడతులుకాన
కుండపలుగప్పుపయింజిఱునవ్వఁదోపన । ల్లడలనుగిల్లచూపులనుగన్గొనివెంట
డెవ్రాల్చుఁజెప్పలున్॥

౬౪.

చ॥ అదింగనియొక్క జాతెతయహోయని చీరముసుంగునెత్తియా ।
మదవతియెంతసిగ్గరివెమాటలు నేరనిపూపపాపవో । మదనునితీవ్రబాణతతి
మగ్గితిసంటవిచెల్వుకానితో । గొదఁగొనువేళటక్కులను కొంకఁబసేలనా
నీకెతెల్పుపో॥

౬౫.

శా॥ ఆమాటలీవినియొక్క కూర్చిచెలిమర్యాదొనెరాకూతుతో ।
మోమాటంబసదైనలేక బెడిదంబుల్బల్బుఁబోకంచురా । లేమన్మల్లనలేపి
నేర్పలరలాలించపుమాతాబివీ । ఇామున్వేసవరించిముద్దుగొనిబల్నాణెం
బునన్వాకొనెన్॥

౬౬.

క॥ మూగిరిసభఁడెందంబులు । రాగిల్లగసకలదేశ-రాజకుమారుల్ ।
రాగరితనీవుఁగోరినబాగరియందెవఁగొవానిఁబరికించుమికన్॥

౬౭.

పంచమశ్వాసము.

క॥ సవిశేలియలువలఁగొనరాఁయువిదనుపడసాలనొక్క - యునఁ
తమామా । డువుమఱుగుననుంచిధరాధవునకుఁదెల్పిననుమదిము - దంబా
దవంగ॥ ౬౮.

క॥ చివ్వునలేచితనూజకు । పువ్వులసోగిచ్చిదీన - భూపాలులలో
నెవ్వనికలఁగన్గొంటివి । యవ్వరునినలంకరింపు - మార్కులుమెచ్చ॥ ౬౯.

క॥ అనినఁసిబ్బితితలమును । కొనగఁజేతినగవుఁదోప - కునుమసరం
బుం । గొనియొకసఱిక్తెదఁడం । గొనిసిండముసుంగువేసి - కుల్కులొదవగ॥

సీ॥ శంబరభృష్నికురుంబాంతరాళ - నిగఁతదీప్తచంచలా రాజిగరి
మ । వాహ్యశిశికాంక్షజై వాత్సకమండలో - ద్గతమైన మృదుకురంగంబుతీ
వి । మానసకాసారమండతకనకాబ్జ - వనవిహతకామరాళవైభవమున । చ
తురానననటుండుజవనికనెత్తిన - పొడసూపుమోహిగీస్ఫూర్తిరేవ । నమర
దానవహస్తసవ్యాపసవ్య । విభ్రమితగిరిమంథానవిభవమధ్య । మానఘూ
ర్ణితపాధోధిమధ్యమమున । బయిలువెడలినయిందిరాప్రాభవమున॥

ఆ-వె॥ చంద్రకాంతకుడ్యసాధాంతరమునుండి । మదమతంగజేంద్ర
సేద్యశగహన । మొలయనల్లనల్లనొగివీరమోహిని । యనగవెడలెనభికులబ్ర
ముంద॥ ౭౦.

సీ॥ అధరబింబఫలారుచౌంశుమాలికలెచ్చి - రదనావళికిననురాగ
మివ్వఁస్వకాకుంభద్వయసంకాశకుచభార - కంఠ్యమానావలగ్నంబుఁదన
ర । దరహాసజనితజ్యోత్స్నమరీచులుసర్వ - దిక్కులుమునుకొనితెలివినూ
పుశింజానమంజుమంజీరగర్భోద్భవ - రవములుచేపులపండువులుసేయనబ్జ
సారభకౌతూహలావతీర్ణ । మత్తరోలంబతతిగరిమమునకురులు । పాల
భాగంబుఁగప్పినవామకరన । ఖరములఁదలగఁద్రోలుచుగారవమున॥ ౭౩.

క॥ శ్రీసుతుడెత్తినపడగవి । లాసంబునఁదూగియాడు - లలిషయ్యెడ
ముం । జేసవరించుచుకడుదర । హాసముచెలువమరమంద - యానమున
నొగి॥ ౭౪.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౧౦౨

గీ॥ బేసికై దువకాడొఱఁజెఱికికొతు॥ కమున సుళివిఁ చినఁ గద్దగాయ
మాన॥ మగుకలంబములకు నేనయగువిలోక॥ ననునన్యపవీరహృదయముల్
ఫలగసేయ॥ ౭౫.

క॥ కలహంసగమనమునకుం॥ జెలువంబిడుకులుర- నడలఁజేరికొలు
పునం॥ గలన్యపులనోరచూపుల॥ గలియంగనిమిత్రవింద-కన్గొనెప్రేమ॥

మ॥ తనుశోభాజితకంధుని॥ బ్రధితవేదండుస్తుతానందుని॥ ముని
సంస్తుత్యపదారవిందుకుభృన్మూలోద్యతసంధుని॥ గుంసంఘాతకకం
దుని॥ యమకులాకూపారరాకేందుని॥ ఘనసంసారఘాత బంధుసిజిత
క్రవ్యాదుగోవిందుని॥ ౭౬.

క॥ కనిక్రిడాకొతుకము॥ బెనఁగొనదరహానితయగుచు- వేకుసుమ
సరం॥ బునుహరికివేసికీల్చి॥ వినబొమ్మవిధంబుమఱలి- వీలఁచేప్టల్॥ ౭౭.

క॥ అంతిపురంబునకేగిల॥ తాంతశయనమునఁబరుండి- తనలోఁదా
నుం॥ గాతునిమెప్పించెడికి॥ బృంతనముంజేయుచుండె- లలిడెంగమునన్॥

చ॥ ఇటసభలోనవజ్జునుడుపాచ్చినపేర్నిమనంబుతోడకే॥ ల్పాట
కుచసాచియార్దులును భూపతులు॥ వినఁబలె- కృష్ణుని॥ స్ఫుటమునమి
త్రవిందకడుసోయిగ మోపునరించెబ్రహ్మము॥ డిటమునవ్రాసెతప్పదిది
ధీరమతుల్వినుడంచుబలిగన॥ ౭౮.

చ॥ అదివినికణ్ణుడుల్లసములాడెసుయోధుఁజూచివింటివే॥ మొద
పులఁద్రోలువానినొక మూఁఘుని తానొకపెద్దసేనీయా॥ చదురునలాపు
సన్నమువిచారణలేకనువాతరట్టుడై॥ వదిరినసేమిపెత్తనము వచ్చెనొయిం
దరిలోనవీనికి॥ ౭౯.

క॥ అదివినిసాత్యకిసుకం॥ బెదఁగొదఁగూకట్లుచెదర - చిడిముడిఁబ
డుచుం॥ జదురునఁగలరాజులఁగని॥ కదురుచుపలెవాటానదుము - గట్టుచు
బలిక॥ ౮౦.

క॥ పుట్టుకనెఱుగకసేచుల॥ తట్టునఁబడెపెరిగినామొతలిదండ్రులనే॥
పట్టునఁడివచ్చితిమో॥ గుట్టుఁబయిటఁబెట్టనేల-గుఱుతందరకు॥ ౮౧.

పంచమశ్వాసము.

క॥ క్షత్రాయకలమోలేకను తాత్రంబెఱుగుదుమొలేదో - జాలరు
లమొయ్యి! యాత్రపురజ్జులకేమా! గాత్రంబులువడకితేరు - గడుపగలేమో॥

క॥ మాపెద్దలసుద్దులలో! రాపెద్దజీకంబుగలుగ - రాజులెవారల్! భూపాలలచున్నకై! వాపోవగమేమురాచ - వారమొతెలియ॥ ౮౫.

క॥ హెచ్చగువారింగూడిన! తొచ్చెంబులద్రోపనేరు - తురెపల్లకిలో! గ్రచ్చనకుక్కనుబెట్టిన! కుచ్చులుతెగఁగొట్టుకుగాక - కూర్చుండవొగ॥ ౮౬.

గీ॥ ఎత్తిపాడుపులుతనవనియెఱిగికలుక! డొడిగియున్ననుబూచిదు
ర్యోధనుండు! లేచియానోయిసాత్యకి పూచులాడ! పాదుకలుతలకెక్కిన
పగిచయయ్యె॥ ౮౭.

క॥ వాసేవిడచిపెద్దలువ్య! త్యాసంబునచట్టటికము - దాల్చిరిదానం!
జేసిక వామణిమయసిం! హాసనపతులైతిరింక - ననబనియేల॥ ౮౮.

ఉ॥ నావినిసీరపాణియనెన్యాయమెకలుక! డుసాక్షికౌరవే! యావ
సుధీశసూనుడవు చూడవులెవ్వరొనేనెఱుంగువో! నీవుయెఱిగెదామొదట
నేర్పరికలుక! డుబల్కెగొట్టలం! చావిధిసేదలంచమిమ! నాబసిద్రోవెన్
ఁగితిదోలనే॥ ౮౯.

గీ॥ అనిననినకొపలతమదినల్లుకొనఁగ! రవిలనూభవుడిట్లునెరత్నఖచి
త! కంకణంబులయ్యుత బాలికాలూమ! చారుపాణివిముక్తసృజంబుకాదు॥

గీ॥ భూపసందనవిరాగ్రచాతుముక్త! ఘోరనిశితశరావళి హారము
నకు! నోర్చివనుఁగాడె యారాచయవిదమీకు! దక్కెననుకొమ్ములేకున్నద
క్కుటెట్లు॥ ౯౦.

క॥ నాభినిచిటిసగవెసగ! గోవిందుడుఁబలికెరాచ - కొమరుడ
పుధను! కోవిదుడవుమేమెఱుగుదు! మేవిలుబట్టుంగ నెత్త! - మేరాజులమే॥

క॥ వె॥ అయినగొం! గొంతనభ్యసించితిమల్ల! నాదురాజనూనలా
దుకొనగ! ముల్లములేకపెటచెదమమాత! మనుచుపెల్లుదూపులం
దనంత॥ ౯౩.

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౧౦౩

క॥ క్షాం తేయలుసాత్యకియున । వంశీశుడుసీరిశస్త్రపగఁముగొ
నిశన్ । బంతమునసకలధరణీ । కాంతులుధృతరాష్ట్రసుతుని - కడనిల్చిరొగిన్॥

క॥ సరపాలకులీతెఱఁగుననిరుతెగఁజైరథముతెక్కి-యారసలెదుగఁ
శరచాపధారులగుచు । స్ఫురికడనాంధూరులుబలముఁ - బురికొల్పినచోన్॥

ఉ॥ సాత్యకివిల్లుఁబూనియొకసాయకమల్లియఁగూర్చికణఁగఁగఁగఁ
త్యయమింకసేతునని యడ్డమువచ్చినభానుసూనుడున్ । సత్యముచమ్మరధ్య
ములసారధినిన్నునునొక్కతూపునన్ । హత్యయొనతుఁనంచుకినుపారగ
ఘోరశరంబు నేసినన్॥

౯౬.

జ॥ అదితెగవేసిసాత్యకియహర్పతి సూనునిమేనునిండగాపదివడితూ
పులేసిః సువాటిని త్రంపులుసేసివెంటనే । కదురుచు రెండుబాణములకా
ర్ముకమం గ్రవేసికంటవే । ప్రథనముజాడఁబట్టివిక బాలురఁగూడుకనాడు
పొమ్మనన్॥

౯౭.

క॥ నరుడడ్డమైశరపరంపరలంగురిపింపవాని - మధ్యనెతెగవే । సిర
యంబునకణఁగఁడుపెను । బరిగోలలుఁగుప్పెనరుని- పైవేలుబడన్॥

౯౮.

క॥ సరగునవానినణంచిన । ఖరకరజుడుశంఖమొత్తి- గజ్జిల్లనరుం
డరదముసుడవడఁద్రప్పచు । దరము న్బూరించివాని-దారొగినంతన్॥

౯౯.

క॥ హరితన్నుమెచ్చిమాడన్ । హరికేతనుడబ్రొమొంద - నాయనిన
డుమన్ । హరిసూనుడుహరిసూనుడు । హరిహరిపోరాడులీల-నమరిరిరువురున్

సీ॥ అంతకిరీఁకోపానలంబెదుగంగ - నూతనుతాయికఁజూడుమను
చు । సింహనాదముఁజేసిజృంభించినిశితశ- రంబుననల్లియత్రాడుఁడైంచి । రెం
డుతూపులనుకోదండంబుఖండించి - మూడంబులనురధ్యములనుఁజేచ్చి । తీ
వంచముల్కులతేరుపూన్పరినొంచి - పదివిశిఖములనరదముఁగూల్చి । సా
యకమువిర్యదేనిఁటచక్రరక్ష । కులనుదునిమాడఁడెబ్బదికోలలరగ । సుతుని
మైగురిపించినచోద్యమొంది । యనినివిడచిపరాజ్ఞుడుడయ్యెనపుడు॥

౧౦౦.

గీ॥ చెలఁగియటనవంతీనృపశేఖరుండు । దుస్ససేనవికర్ణులదోర్బలమున ।
దాకివిరధులసేయనాతక్షణంబె । కౌరవులుసూర్యురొకగుఁపుఁగట్టివచ్చి॥

పంచమశ్వాసము.

క॥ ఎదిరియవంతీశ్వరునియ! రదమనునుగ్గాడివెసశ - రములమును
పగానదిగనిసాత్యకినూర్వురిరథములఁజేండాడివేవి-రథులంజేసె॥ ౧౦౩.

క॥ అదిగనిదుర్యోధనుఁగొ! గదఁగొనిరాఁజూచిముసలె-కడుశౌర్య
ముతో । నేదిరించితాకిననువా । డదరక నెదమోదసీరి-యతికోపముతో॥

క॥ త్వరకౌరవాగ్రజునిగని! రమునముసలంబునేయ- చిడెముడెబ
డివాడురుశౌర్యంబునఁదాకిన! కరిగరిగిరిగురుబోరు-కైవడిదోప॥ ౧౦౪.

క॥ హాకడుచిరాగుబల్వగ! హుళునుననొదలనువ్రేయ - నస్సగావ
ళులు! వెలిఁబాటకదనభూమిం । దొలఁగెబలభద్రుడార్చి-తోలగవేగ॥

ఉ॥ అంతకుముందుశౌరికరహటనరాటముఖప్రదేశభూ! కాంతులు
తన్నుఁజుట్టివిశిఖంబులముంపనుకినఁజూనికా । లాంతకునోజతేజరిలియా
హవమధ్యమునఁశతాంగము । స్వీంతగప్రిష్ఠచుండెదొరవిన్మదనాగము
దూఱుకైవడి॥ ౧౦౫,

క॥ హరితనసారధివశమున । హరులన్పురికొల్పఁజేసి - యరిసేనల
సంహరణముసేయగిరిగ! హ్వరగర్భవినిగతమగు- హరియననొప్పె॥

క॥ అందప్పడుసాశ్వజరా । సంధులుమునుబడిసెబాస-సాదుయశో
దా! నందనగోపాలకయివి! మందలెయూతూపులూత- మండలెఁపుమా॥

క॥ ఆలించిశౌరిబలికెన్ । వాలెముసరిపోరెపసికి-వసుమతిమీరి! యూ
లమునఁజూడయీబరి! గోలలెమినుఁద్రోలనూత-కోలలుఁగావే॥ ౧౦౬

క॥ అనినవినిరాజనందను! లనిరిసెబాసోరివింత - తాపలుకులునీ!
వనికిమొనకాడవేనిన్నననేటికికాలనీతి- ననవలెఁగాని॥ ౧౦౭,

క॥ మగిడిగతిదరమునూదుచు! మగపాడెంజూపగొల్ల- మగువలుగ
లరో! మగటిమితెగువెగసినరా! మగలమమమైదిరినిల్వ-మగతనమెయన॥

క॥ నగవెగయగనగధరుడనె । నగపరిచెదజూడుడెంక-యాదవవీ
రుల్! మగువలకునురామగలకు! వగలసగవినఁగలేదె-మగుడకుడంచున్॥

క॥ కటకటఁబడిరదనావళి! కటములదరగీటియగ్ని- కన్గవఁగురియ॥
బెటబెటబూబ్బరిలుచుభృ! కుటకృతుడైతూపులరిని-గూర్చిసరాఫ॥ ౧౦౮.

(౧౪) నిర్వచనమిత్రనిందోద్వాహము. ౧౦౫

సీ॥ సారథులనుద్రుంచివారువములనొంచి-బొందడంబులనందీయం
దిత్రెంచిధ్వజములద్రోసిపతాకంబులనువేసి-నారులమొదలికినరికిజేసికొ
దండములనుచ్చివేదండములజీల్చి - చక్రరథులనొకసారిఁగూల్చి రథముల
ఖండించిరాణువదండించి- మగటిమిగమికాండమదమణంచి నాయకులు
సుక్రకూజీరాలునాటినాటి భూరివిక్రమమునభూనభోంతరాళి మావరింపం
గపాంచజన్యంబునొత్తి నిలిచెయదువీరుడీనినపులినిబోలి॥ ౧౦౫.

గీ॥ పుష్టితఫలాశరుచిర కృపూరితాంగ | వాహీనులుకంఠ్యమానులై
పట్టినముల | పరిఘకుంతలతోమరపరశుభిండ | వాలముఖిఖడ్గములుపారవై
చీయపుడు॥ ౧౦౬.

క॥ కాలువలనుదక్కితిమని | కాలువలనుడుక్కుచున్న- కాలువలం
బుల్ | డీలుపడదొరలుజంజా | డీలుపడదొరలజనిరి-డిగ్గనదెసలక్॥ ౧౦౭.

ఉ॥ ఆకదనా-గణంబురుధిరాగతభూతపిశాచ శాక్తి | ఛాకినిగుంపు
పెంపుననటన్లునకౌశికకంకవాయసా | నీకమునకఫలాశనననీపకజంబుకసం
చయంబునక్ | భీకరసౌజ్ఞమీరెనతిభిన్న శరీరశవాళియుక్తమై॥ ౧౦౮.

చ॥ దగిలినచక్రముల్ వెడలిపాటిననెత్తు | వికీర్ణకణ్ణముల్ | తే
గినసిడెంబులున్ బడిన తేరులునల్లినదొక్కలమ్ములం | దగిలినమేనుగ్గినమ
తంగజముల్ దెగినడ్డగుట్టముల్ | నొగిలినమస్తకంబులునునుజ్జుతోడల్గలి
గకరణస్థలి॥ ౧౦౯.

చ॥ కరభుజగతిభ్రతసితకంజము లంచితగోర్ధపంకము | శరపృ
థురోమముల్లలితచాచగ ఫేనముచూణ్ణతాస్తిభా | సురపులినంబులున్
ప్రపదశోభితకూర్మములస్రతోయవి | స్ఫురణసమీక భూమిపొడ సూపెను
పూర్ణాసరోవరంబన॥ ౧౧౦.

క॥ లలిడెందంబులతోహరిబలములుహవణిల్లమునుక - వడెడంకా
కాశైలరవళిసేయగనువే | ల్పులుగురిపించిరిపిసాళి-పువ్వులవానల్॥౧౧౧.

పంచమాశ్వాసము.

క॥ బలముఁబలకాయించగ | బలగముబలయంగబట్లు-బలియనిపా
గడగ | బలవైరిమింటజయమన | బలభద్రునిఁ గూడిశౌరి- బలుజయకీర్తి॥

క॥ ముందుమృదంగంబులుజయ! దుందుభిపటహాప్రముఖమృ-దుల
నినదంబుల్ పొందుపడనవంతీశుని | డెందములఁజేమితిశంక-డిల్లపడంగ॥౧౨౩

క॥ నగరప్రాంతమునంగనినగశృంగ స్తనయుగళలు-నవ్వలరులతో
నగులాజఁజల్లగ-రా | నగరుప్రవేశించెవేడగ-నగరాడ్డరుడు॥ ౧౨౪

సీ॥ అంతనవంతీశుడానందమగ్నుడై - తనయులఁ గూడిమంతనము
సేసి | హితపురోహితబంధు తతినందురావించి - వేవేగమీరలువేడుమీర |
మత్స్యతామణి వివాహాత్సవంబునకుప - ట్టణముశృంగారింపఁ బనిపియు
గ్ర | సేనాదియుతయదుశేఖరదేవకీ- వసుదేవులనుచిల్వఁబంచినకల | బంధు
మిత్రాదులకు తెల్వభటులబంపు | డనిననుత్సాహులైమంత్రులచటికచటి | కవు
దుశుభపత్రికలుఁబంపియబ్బరంబు | పనులఁజిత్రింపఁజేసిరప్పట్టణంబు॥ ౧౨౫

సీ॥ ప్రతిమందిరద్వారవలభీవిచిత్రత - చారుమాక్తిక మణితోరణ
ములు | ఘటితరంభాపూగకర్పూరకుంకుమా- గరుధూపదీపికాకలశములు
ను | సంసిక్తచందనసలిలప్రసవరస - మాగ్గవిఫణిరాజ మాగ్గములును |
లిఖితనానావణాలీలాప్రవేష్టిత- బింబచమతార్కరభిత్తికలును | మండేతన
వీననవరత్నమండపములు | మలయగంధవహావశసంచలనలంబ | మాసమా
క్తికఝల్లరీమయవితాన | ములునుచెలువారజేసిరప్పురవరమున॥ ౧౨౬

చ॥ హరిపతికల్లుడయ్యెయశమయ్యెడమంటికీమింటకంటెనా | వరణ
నికాయ్యకుడ్యసమవాయములన్ సుధసంపివానికొ | పురములవంతుఁబెట్టి
చెలువంబెసమీఁగ నెత్తిరప్పుభాసురఫవదీధితిస్సటికసుందరకుంభములన్ భ
టాగ్రియుల్॥ ౧౨౭

మ॥ తనయల్లుండురువోర్బల ప్రధతుడై ధాత్రీశులన్ సంగరాం | గణ
మందూజితమొప్పగల్గెనదె యంకందీవివాహాత్సవం | బునకంచున్

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౧౦౭

ఘృటశాతహేమకలశంబుల్ మింట సప్తాశ్వమూర్తినిబోరంజను తేవఁద్యా
రములనెత్తిచెన్మృపాగ్రీయుడు॥ ౧౨౮.

క॥ అటద్వారకాపురింజనిభటులనయమునుగ్రసేన-పార్థివుఁగనిసం
ఘటితకరయుగశులైముచ్చటపడనుతియించిరచటి-చారులుమెచ్చ॥ ౧౨౯

చ॥ జనపరిపాలకత్వగుణజాతవిశేషదయాధరాహితాః|ఘనపరిపత్తి
దోర్బలనికాయ యశోమహిభృద్ధరాహితాః| ప్రణిహితధైర్య వాఙ్మిశ్రుణబా
హుపరాక్రమజీద్ధరాహితాః| ర్క్ష్యన్మపవిభూషభోజకులసాగరశీతకాధరా
హితాః॥ ౧౩౦.

క॥ అనిపొగడుచుతమరాజం! పినశుభపత్రకలనివ్వ-ప్రేమనువనుడే!
పునకవిఁజూపినసంతస! ముఘనతడత్తరిప్రయాణ-మునకొడిగట్టె॥ ౧౩౧.

క॥ ఆనకదుందుభిచెచ్చెర! నానకదుందుభులుమొత్తయ - నతివలతో
మిత్రానుచరుడగుచుయాదవ! సేనలుమునునడవనుగ్ర-సేనునితోడ॥

క॥ చనిచనియవంతిఘోర్చిస! వినితత్పురనాయకుండు- వినయము
ననెదు! రొగ్గనివైభవములతోఁదో! డొగ్గనినగరుండేరెహారికి - కూర్మిజే
సింపన్॥ ౧౩౩.

క॥ చేరినహారికీతలాశచే! నారదుడరుదెంచికుభది - ఫలదేనేడే!
కూరిమితోనీలనయను! శౌరికపరిణయముసేయ-సమకట్టవన॥ ౧౩౪.

క॥ అదివినివల్లేయనిలలి! మదితోఁచారోవాతులున - మాత్యులుమి
త్రుల్! ముదమునకుభమనిపల్క-గవిధిపూర్వకముననురత్న-వేదికయందు॥

సీ॥ మణిమయస్వణాసంహాసనంబులనూత్న - పుల్లప్రసూఫముల్
బొందుపరచి! చిత్రతాలంకారమిత్రవిందావన - మాలులనంతుంచిమానివ
రులు! నిగమసమ్మదమంత్రనికరంబులనుహోమ - విధులనుజరిపించివేడ్క
లాదవ! మంగళవాద్యముల్ చెంగళింపగనును- వాసినులందినివాళులివ్వ! గరు
డగంధర్వకిన్నరఖచరముఖులు | లాస్యగీతనినాదవిలాసముల్లను! పూలు

పంచమశ్వాసము.

సురిపివర్జుబోలుపూఁబోండ్లకోజు తనయపాణిగ్రహనము సేయించిరవుడు॥

క॥ భూమిసురలాజ్ఞ వాద్యస్తోమరవముచెన్నొలయవ- భూవరులప
యిన్ బ్రేమలలరఁజల్లిరికాంతామణులభినవశుభాక్ష-తవ్రాతంబుల్॥ ౧౩౭.

క॥ హరిణీముఖులాడఁగదివిఁ । హరిహయముఖ సురలుమెచ్చ -
నవనీశుడుశ్రీహరి పెండిలిఁబంధువులకుఁహరిబువ్వముఁజరిపెజనులు- హాయ
నిపొగడన్॥ ౧౩౮.

క॥ వసుదిశలనసమెసంగగఁవసువసనవిభూషణౌదివస్తుచయంబుల్!
వసుదేవసుతునకొసఁగెను । వసుధేశ్వరకోటపొగడ-వసుధేశ్వరుడున్॥ ౧౩౯.

త॥ శ్లోచితాంగంబులమదఁ సామజములఁదురగపఁక్తి- సద్భట
చయమున్ । సామజకాద్యరదునకున్ । మామయ్యసంగెనుసురాళి-మాయని
పొగడన్॥ ౧౪౦.

ఆ-దే॥ ఇచ్చియుఁ కురగినహితపులుబోధించి మంగళౌరవంబులంగు
కొనగఁ గూతునల్లువానిఖ్యాతిగఁబంపించె । నుగ్రసేనునుల్లముబ్బకొనగ॥

గీ॥ పంపిననువేడు-తోఁపిఘావసులఁగూడఁ వాహన రూఢులైయ
దువరగణంబుఁముందుమంగళవాద్యముల్ మ్రోయుచుండఁ వెడలిపురములు
వనములుఁగడచిగడచి॥ ౧౪౧.

క॥ పులుడిండిచాలురతనం బులుదాపినరిపులమకుట - ములతోరణ
ముల్ గలిగినగోపురములతోఁజెలువారెడుద్వారవతినిఁ-జేరిముడమునన్॥

మ॥ వడియంబుల్ చక్రనంబులిడ్డెనలశ్మశాసంబుల్ వడల్లండ్లులొప్పడమ
పుచ్చులుకడఁకాయలటిసెల్ బజ్జీలుమండెంగలున్ । బుడుకుల్ గారెలుబూ
రెలట్లుమణుగుంబూత్తేనెలుంబూణపుం గుడుముల్దొసెలఁచక్కెరల్
నుకియరాఁగుల్ సేవెలప్పంబులున్॥ ౧౪౨.

క॥ తెలుపావలుపావలిపెపుకలమాన్న ముపప్పులూరుఁ గాయలగమినే!
త్రులుకమ్మకూర్చునువె న్నలపెరుఁగులుదాడఁచుములు- నాడెపుటరటుల్॥

నిర్వచనమిత్రవిందోద్వాహము.

౧౦౯

క॥ ఏవునబంగరుతళియల నోపికవడ్డిచివిందులొనరించిరొగిన్ |
బాపనులకుబందుగులకు భూపాలాగ్రేనరులకు-పురజనములకున్ || ౧౮౬.

క॥ విందొనరిచిరేయిన్ గో విందునితోగూడమిత్రవిందనుపీలా | మం
దిరమునకున్బంపిన నందమెదన్బొదలకౌరి-యటఁజనివేగన్ || ౧౮౭.

మ॥ రకమాపొంజలపోతకోళ్ళనురువారంబొప్పనిద్రంపుడో | లికపైనే
ర్పినకన్నెవల్పుఁగొనుమల్లెల్ గల్గెడు హంసతూ | లికనూత్నస్ఫుటమంజరి
తతులబాలీసుల్ జరీ నేతచే | రికశయ్యంగడురీవిఁగులకగనుచేరెన్ కౌరిమో
దంబునన్ || ౧౮౮.

ఉ॥ చేరినమిత్రవిందకడుచెల్వెనగన్ జలతారుచీఱఁగొంగోరమునుం
గువేసికుచెయుగ్గుభరంబునఁజిట్టకంబుపెం | పారవడంకు మధ్యమునకంద
మునూపగనొల్లనొల్లనం | జేరెనుకౌరిపానుపున సిగ్గొడికారము లల్లికంబొ
నన్ || ౧౮౯.

చ॥ అటఁజనిచూడగానిలుపుటద్దమనన్మరరాక్షసారిమా | అటతేన
రూపుకన్నడినఁపిలుసిగ్గునమోమువంచెనాకుఁజిలఁగిరోజ పాళిజితకోటను
మాన్యుని సౌరురీవికె | న్నిటఁసరివోలజాలగలనేయని సిగ్గరియైనపోవడిన్ ||

చ॥ హరియలనవ్వుదోపకుటలాలకనొల్లనఁదీసియెంతసి | గ్గరివనిచె
క్కిలాత్తిచుబుకం బొగియెత్తినకన్నెకన్నుల | త్తరిముకిళించినన్కొగపుత
మ్మినిగప్పినకుంతలాళులన్ | హరువుగబాపివేగొని యెనకుననిబృపుగబ్బి
గుబ్బలన్ || ౧౯౦.

క॥ అటఁగొనిస్వతాంబరుడలమటయేఘునినాభినిమిని-మడిసందు
లనం | తటగిలిగింతలొనర్చిన | దటకునదరహాసితయైన- దామరసాక్షిన్ ||

ఉ॥ కన్నులుమోముపొక్కిలియొ కంతమునున్ననిచెకులొప్పముం |
జన్నులునుద్దుఁబెట్టిలలి జాలినవాడేనఖివ్రజంబున | న్నున్నగజన్నుదోయి

భుజమూలములన్వసనాత్తిగ్గరం జెన్నుగకొఁగిటన్బాదవేదేయయానని
తన్ను మెచ్చగఁ|| ౧౫౩||

శా|| రంభల్ నీలపుకంబముల్ గలసీముఁ రాణిచెనక్రంబులు||
గుంభిఁద్రాయతతుండము త్మలఁగితమూల్ మించెనంపుల్లర | క్తాంభోజాత
యుగంబుకందుకయుగంబంచెఁ బ్రవాళోన్నతిఁ | ధంభోశ్శృంగములాత్తై
శౌరిరతి మోదంబొప్ప గానల్పినఁ|| ౧౫౪||

సీ|| కట్యంబరంబతికంపమొందగకుచ - పర్వతశృంగముల్ బటువు
నూప| ముక్తాళితారకల్పానసీ చికులఁబొంద- నిట్టూర్పుగాడ్పులు నెగడి
వీవ| కుంతలావళిమేఘకోటరేఁగుచుముఖ- చంద్రమండల మట్టెసాఁగికప్ప-
కనుబెక్కు మేఘపులుకడలుకొనంగకు - స్వేచాంబుతతివానచేర్చుఁగురియ|
సారసాక్షునినానసచాతకంబు | తనివిదీరంగచెలియసుధారసాళి | తీవి
గలమోవినందిచ్చి తేవఁముద్దు | భాలసీబలయంగ నుపరతినలిపియపుడు||

ఉ|| పానుపునాత్తిగిల్లిచెలిభతఁకుచేయితలాషిఁజేసిడా| కై నడుమ
ట్టజుట్టిహరికొఁగిటసేబ్బపుగుబ్బలాత్తిచె| వైనునుపొతొడల్దాడలనల్లికఁ
జేసినశారివేడగన | పై ననుకందొవల్కుడిచి యత్తరిన్దురఁ జెందిరిద్దరు||

గీ|| అంతతెలవారినచుమురహరిసరాన | తరుణితోమేలునానిదేవత
లునుతింప| కాల్యకరణీయములుదీర్చికరుణచెలఁగ| భక్తులనుబోచుచుండె
భూపాలచంద్ర|| ౧౫౬||

వసమయూరవృత్తము.

పావనపదాబ్జయుగవారిధికుమారీ | యశావసవనాంతరవిహారమద
నాగా| దేవమునిహృతమృతవ్రకరమూతీఁ | భావజజితాపఘనబాల
నగరీశ|| ౧౫౭||

జలదవృత్తము.

జన్నపుఁదిండివెట్టములచామలవాల్గన్నులనీటిచాళ్యజడికాలువలఁ|
జన్నపుఁదిండ్లపైరులనుచాకినమేల్ | మిన్నబిడారుబోరగలమేల్పిరుదా||

ಬಿ. ಶಾಮಣ್ಣ
ಸುಳಿವಾ. ಕ-ದೊರವಾಡ

